

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**“İSLAM DEVLETİ TEHDİDİNİN TARİHSEL VE
ÖRGÜTSEL GELİŞİMİ VE TÜRKİYE ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİ:1999-2017”**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Erhan ALTUNAY

İstanbul, 2019

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**“İSLAM DEVLETİ TEHDİDİNİN TARİHSEL VE
ÖRGÜTSEL GELİŞİMİ VE TÜRKİYE ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİ:1999-2017”**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Erhan ALTUNAY

Öğrenci No:

150771003

Danışman:

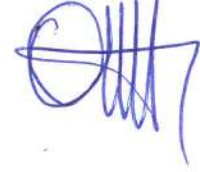
Doç. Dr. Armağan GÖZKAMAN

İstanbul, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “İslam Devleti Tehdidinin Tarihsel ve Örgütsel Gelişimi ve Türkiye Üzerindeki Etikleri: 1999-2017” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 25.09.2019

Erhan ALTUNAY

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

25/09./2019

Enstitümüz *Uluslararası İlişkiler* Anabilim Dalı *Uluslararası İlişkiler* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 150771003 numaralı **Erhan ALTUNAY**'ın "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*İslam Devleti Tehdidinin Tarihsel ve Örgütsel Gelişimi ve Türkiye Üzerindeki Etkileri: 1999-2017*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 28/05/2019 tarih ve 2019/22 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince (60.) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Düşeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Doç. Dr. Armağan GÖZKAMAN
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Doç. Dr. Armağan Emre ÇAKIR
(Marmara Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Dr. Ali Vahit TURHAN
(Beykent Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Erhan ALTUNAY
Danışman : Doç. Dr. Armağan GÖZKAMAN
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans / 2019
Alanı : Uluslararası İlişkiler
Anahtar Kelimeler : Terör, Din Referanslı, Irak El-Kaidesi

ÖZ

“İSLAM DEVLETİ TEHDİDİNİN TARİHSEL VE ÖRGÜTSEL GELİŞİMİ VE TÜRKİYE ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ:1999-2017”

Terör ve terörizm tarihsel süreç içerisinde güvenliğimizi tehdit eden kavramların başında gelmiştir. 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD’nin Irak’ı işgali ülkede otorite boşluğuna neden olmuştur. Bu gelişme bölgede dini grupların radikalleşerek terör örgütlerine dönüşmesine zemin hazırlamıştır. Zerkavi’nin öncülük ettiği Tevhid ve Cihat Örgütü Şii düşmanlığı, tekfircilik, cihat ideolojisi düşünceleriyle sentezlenerek “İslam Devleti’nin” temellerini atmıştır. Irak’ta oluşan mezhep çatışmaları örgütün taban desteği bularak güçlenmesini kolaylaştırmıştır. El-Kaide’nin desteğini alarak Irak El-Kaide’si olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Genişleme politikası kapsamında aşırı şiddet yanlısı oluşu El-Kaide’den ayrılmasına neden olmuştur. Arap Baharı’ndan etkilenen Suriye’ye yönelerek Irak Şam İslam Devleti olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Otorite boşluğu ve mezhep çatışmalarından yararlanan IŞİD, Irak ve Suriye’de kısa bir süre içerisinde elde ettiği başarılar dünya kamuoyunda büyük yer edinmiştir. 2014 yılında ise “İslam Devleti” ilan edilmiştir. Dünyanın dört bir yanından katılan yabancı uyruklu savaşçılar ile hâkimiyet alanı arttırılmıştır. İD, sınır hattına yakınlığından ötürü terör eylemlerini Türkiye’ye yönelmiştir. Sınır ötesinden Türkiye’ye yönelik saldırılar ile ülkede çok sayıda terör eylemi gerçekleştirmiştir. Dünya basınında geniş yer bulan bu eylemler ülkenin ekonomik, toplumsal ve güvenlik hususlarında olumsuz yönde etkilenmesine neden olmuştur.

Name and Surname : Erhan ALTUNAY
Thesis Supervisor : Assoc. Dr. Armağan GÖZKAMAN
Degree and Date : Master / 2019
Major : International Relations
Key Words : Terror, Religion Reference, Iraqi Al-Qaeda

ABSTRACT

“THE HISTORICAL AND ORGANIZATIONAL DEVELOPMENT OF ISLAMIC STATE’S THREAT AND ITS IMPACTS ON TURKEY:1999-2017”

Terror and terrorism have been the key concepts that have historically posed security threats to the mankind. After the September 11 attacks, the US invasion of Iraq caused a lack of authority in this country. This development provided basis for the formation of religion-based radical terrorist organizations in the region. Zarqawi pioneered the Tawheed and Jihad Organization with the ideas of Shiite hostility, tekfirism and jihad ideology and established the foundations of the “Islamic State” The sectarian clashes in Iraq facilitated the strengthening of the organization with outside support. With the backing of Al-Qaeda, the organization has carried on its activities as Iraqi Al-Qaeda. As a result of the enlargement policy and with a predisposition for violence, the organization has parted ways with Al-Qaeda. It turned to Syria which was affected by the Arab Spring and continued its activities as the Islamic State in Iraq and al Sham. Taking advantage of the authority vacuum and sectarian conflicts, ISIS has gained a great reputation in the international arena with activities in Iraq and Syria to the world press thanks to its media power. In 2014, the Islamic State was declared. With the participation of foreign terrorist fighters from all over the world, the invasion of land and terrorist activities were continued. Its proximity to the Turkish frontier has facilitated its attacks to Turkey, where it has carried out numerous acts of terrorism in the country. These actions, which have been widely reported in the world press, have negatively affected the country in economic, social and security fields.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
TABLolar LİSTESİ	v
HARİTALAR	vi
GRAFİKLER	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVEDE TERÖR	5
1.1 Terör ve Terörün Tarihsel Gelişimi	5
1.2 Terörün Amacı ve Nedenleri	12
1.3 Terörün Unsurları	16
1.3.1 İdeoloji Unsuru	16
1.3.2 Örgüt Unsuru	21
1.3.3 Şiddet Unsuru	22
1.4 Terörizmin Türleri	22
1.4.1 Ulusal Terörizm.....	23
1.4.2 Uluslararası Terörizm.....	23
1.4.3 Devlet Destekli Terörizm	23
1.4.4 Etnik Kökenli Terörizm.....	24
1.4.5 Din Referanslı Terörizm.....	26
1.4.6 Teknolojinin Dâhil Olduğu Terörizm.....	28

İKİNCİ BÖLÜM

2. DİNİ REFERANSLI “İSLAM DEVLETİ’NİN” TARİHSEL VE ÖRGÜTSEL GELİŞİMİ	30
2.1 “İslam Devleti’ne” Giden Tarihsel Süreç	31
2.1.1 Tevhid ve Cihat Örgütü’nden Irak El-Kaidesine (1999-2006).....	32
2.1.2 Irak İslam Devleti ve Güçlenme Süreci (2006-2013).....	37
2.1.3 Irak-Şam İslam Devleti ve Genişleme Planı (2013-2014)	43
2.2 “İslam Devleti”nin İlanı.....	47

2.2.1 “İslam Devleti’nin” Dini Temelleri ve İdeolojisi	53
2.2.2 “İslam Devleti’nin” Örgüt Yapısı	57
2.2.3 “İslam Devleti’nin” Güç Unsurları ve Kaynakları	62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. EYLEMSEL DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE TÜRKİYE’DEKİ “İSLAM DEVLETİ” TERÖRÜ VE ETKİLERİ	70
3.1 “İslam Devleti’nin” Türkiye Yapılanması ve Güç Unsurları	71
3.1.1 Türkiye’de Radikalleşme	71
3.1.2 Türkiye’de “İslam Devleti” Medyası	75
3.1.3 İnsan Gücü ve Lojistik Ağları	77
3.2 “İslam Devleti” Tarafından Türkiye’de Gerçekleştirilen Terör Eylemleri...	79
3.2.1 Reyhanlı Saldırısı (11 Mayıs 2013)	83
3.2.2 Niğde Saldırısı ve Musul Konsolosluk Baskını	84
3.2.3 HDP’ye Karşı Yapılan Bombalı Eylemler	85
3.2.4 Suruç Terör Saldırısı (20 Temmuz 2015)	86
3.2.5 Ankara Garı Canlı Bomba Terör Saldırısı (10 Ekim 2015)	87
3.2.6 Sultanahmet Terör Eylemi (12 Ocak 2016)	88
3.2.7 Atatürk Havalimanı Saldırısı (28 Haziran 2016)	88
3.2.8 Gaziantep Düğün Saldırısı (20 Ağustos 2016)	90
3.2.9 Reina Saldırısı (1 Ocak 2017)	91
3.3 “İslam Devleti” Terör Eylemlerinin Türkiye’ye Etkileri	92
3.3.1 Güvenlik Etkisi	93
3.3.2 Ekonomik Etkileri	99
3.3.3 Toplumsal Etkileri	103
SONUÇ	106
KAYNAKÇA	112

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Örgütün İsmiinin Değiştiği Yıllar.....	32
Tablo 1.2: IŞİD’in Teşkilat Yapısı.....	59
Tablo 1.3: IŞİD’in Kabine Üyeleri	62
Tablo 1.4: İD’nin Türkiye’de Gözlenen Radikalleşme Şekli	74
Tablo 1.5: Konstantiniyye Dergisinin Kapak Konuları	77
Tablo 1.6: Sınır İllerinde Yakalanan YTS’ler.....	95
Tablo 1.7: Türkiyedeki Turizm Gelirleri Raporu	101

HARİTALAR

Harita 1.1: IŞİD'in Irak'ta İşgal Ettiği Bölgeler.....	43
Harita 1.2: IŞİD'in Suriye'de İşgal Ettiği Bölgeler.....	48
Harita 1.3: IŞİD'in Kontrolünde Kalan Yerler (18 Ekim 2017)	51
Harita 1.4: Dünyada IŞİD'e Katılan Yabancı Savaşçılar	64
Harita 1.5: İD'nin Türkiye'deki İllerde Yaptığı Saldırı ve Eylemleri.....	82

GRAFİKLER

Grafik 1.1: İD'nin Türkiye'de Gerçekleştirdiği Saldırı ve Terör Eylemlerinin Çeşitliliği.....	81
Grafik 1.2: İD'nin Türkiye'ye Yönelik Tehdit Türleri.....	94
Grafik 1.3: “İslam Devleti” Tehdidinin Mekânsal Dağılımı	97

GİRİŞ

Terör, tarihin en eski dönemlerinden günümüze kadar hem Türkiye’de hem dünyada önemli bir güvenlik sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde farklı koşullarda çeşitli nedenler ve belli amaçlardan ötürü terör eylemlerinin sık yaşandığı dönemler olmuştur. Terör konusunda uluslararası arenada ortak bir tanım oluşturulamadığı gibi, çözümü konusunda da ne yazık ki bir gelişme kaydedilememiştir.

Köklü medeniyetlere ev sahipliği yapan Ortadoğu coğrafyası tarihin her döneminde ilgi duyulan bir coğrafya olmuştur. Bu coğrafya ayrıca Uzak Doğu, Avrupa, Afrika gibi kıtalar arasında bağlantı noktası olmasından dolayı ticaret ağında önemli bir merkez hâline gelmiştir. Ortadoğu’ya duyulan ilginin nedenleri arasında bölgede “kara altın” olarak bilinen zengin petrol kaynaklarının olması, İslam dininde kutsal kabul edilen merkezlerin bulunması, kıtalar arasında geçiş güzergâhlarının olmasından ötürü tarihin her döneminde çeşitli güç odaklarının ilgi alanına girmiştir.

20. yüzyıl, dünya tarihinde savaşlarla dolu bir dönem olmuştur. Osmanlı Devleti dağılmış, yenilen diğer devletler ise çok sert antlaşmalar imzalamıştır. Osmanlı Devleti’nin dağılışı ile birlikte İslam dünyasında irili ufaklı pek çok devlet kurulmuştur. Bu devletler görünürde bağımsızlıklarını kazanmış olsalar da zamanın ruhuna uygun bir gelişme gösterememiş ve çağın gerisinde kalmaya mahkûm olmuşlardır. Batı sömürsünden kendilerini kurtaramadıkları gibi yer altı zenginliklerinden verimli bir şekilde faydalanamamışlardır.

Ortadoğu’da devletlerin oluşum şekilleri sorunların başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Modern ulus-devlet yapısından uzak diktatörlük rejimleriyle yönetilmeleri bu sorunların temel nedenidir. Zengin yer altı kaynaklarına sahip olmaları ülkeleri sanayi üretiminden uzaklaştırmıştır. Teknolojik gelişmeler yakından takip edilemediği için endüstri ve sanayi alanında istenen gelişim gösterilememiştir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gerisinde kalmıştır. Devlet yönetimlerinin halk iradesi ile seçilmemesi, insanların temel hak ve hürriyetlerinden yoksun bırakılması ve fakirlik gibi süreçler başta genç nesiller olmak üzere Müslümanların mücadele

arzusunu teşvik ederek radikal grupların oluşmasına ve gelişmesine zemin hazırlamıştır.

Soğuk Savaş yıllarında artan Batı baskısı ve SSCB'nin Afganistan'ı işgali ile başlayan süreç, Arap coğrafyasını derinden etkilemiştir. Afganistan'ın işgali sırasında dünyanın dört bir yanından gelen Müslümanlar işgal karşısında direnmiştir. Bu direniş zamanla İslami öğretilerden esinlenerek cihat etme sürecine dönüşmüştür.

Dini referans alarak radikalleşen El-Kaide adlı terör örgütü, Afganistan'ın işgali karşısında güçlü imkânlara sahip Sovyetler Birliği'ni Afganistan'dan geri çekilmeye zorlamıştır. Bu gelişme ile birlikte Afganistan'da komünizme karşı zafer kazanan El-Kaide, temellerini sağlamlaştırarak teröre yeni bir boyut getirmiştir.

Semavi dinlerin kutsal kitaplarında terör eylemlerini meşrulaştırabilecekleri çok sayıda metne rastlamak mümkündür. Din referanslı radikal gruplar, Selefi görüş üzerinden ideolojilerini belirlemişlerdir. Afganistan'ın işgali sırasında ortaya çıkan cihat kavramı Bosna-Hersek, Çeçenistan gibi ülkelerde meydana gelen savaşlarda önemini arttırarak küresel bir kavrama dönüşmüştür.

21. yüzyıla gelindiğinde terörizm, dünya gündemini daha sık meşgul etmeye başlamıştır. 11 Eylül saldırıları dünya kamuoyunda şok etkisi yaratmıştır. ABD, tarihinde ilk kez böylesine büyük çaplı bir terör saldırısına uğramıştır. Birçok sivil vatandaşın hayatını kaybettiği terör saldırıları sonucunda ülke gerek ekonomik gerek siyasi açıdan derinden etkilenmiştir. Terörün 21. yüzyılda ne kadar tehlikeli unsur olabileceğini gözler önüne sermiştir.

11 Eylül 2001 terör saldırılarından sonra, IŞİD gibi devlet kuracağını iddia eden; din referanslı grupların idealleri için uygun zemin hazırlanmıştır. Tevhid ve Cihad Örgütü ismini alan oluşum, gerçekleştirmiş olduğu terör eylemlerini dünya kamuoyuna duyurmak için çeşitli iletişim kanallarını kullanmıştır. Belirli bir güce ulaşmasıyla Irak El-Kaidesi olarak bölgede varlığını sürdürmüştür. Örgüt, başarılı eylemleri sonucunda uluslararası alanda büyük ün kazanmıştır. Akabinde Ortadoğu bölgesini etkisi altına alan Arap Baharı, İslam Devletine giden yolun önünü açmıştır.

İŞİD, El-Kaide ile yaşadıkları görüş farklılıklarından ötürü bağımsız bir örgüt hâline gelmiştir. El-Kaide ile yolların ayrılmasından sonra bölgede kendi gücüyle faaliyet göstermeye başlamıştır. Ortadoğu coğrafyasında merkezî hükümetlerin güçsüzleşmesi ve istikrarlı bir hükümet kurulamaması İŞİD'in ilerleyişini kolaylaştırmıştır. Bölgede birçok terör örgütünün İŞİD'e biat etmesi İŞİD'i sınır tanımayan bir yapı hâline dönüştürmüştür.

İD, kuruluşundan günümüze kadar yapmış olduğu terör eylemleri ile insanlara derinlemesine nüfuz etmiştir. Farklı mezhepten insanların bir arada yaşadığı toplumlarda mezhep çatışmalarının körüklenmesine sebebiyet vermiştir. Böylelikle yerli halktan taban desteği sağlamıştır. Halifelik ilan ederek şariat kanunlarıyla yönetilen bir devlet kurmaları, onları diğer terör örgütlerinden ayıran en önemli özellikleri olmuştur.

İD incelendiğinde diğer radikal grupların da oluşmasına zemin hazırlayan Selefi ideolojinin etkisi gözlemlenmektedir. Selefi görüş üzerinden radikalleşen gruplar kendi fikirleri benimsemeyen, inanmayan kişi ve toplumları kâfir olarak kabul edip onların canlarını ve mallarını cihat yolunda helal görmektedir. Cihat etmeyi iman etmekle eşdeğer tutarak, yapmış oldukları terör eylemlerini dinî metinler üzerinden meşrulaştırmaktadır. Dinler her ne kadar şiddeti hoş karşılamasa da radikal grupların dünya genelinde yapmış oldukları terör eylemleri incelendiğinde bu eylemlerini dinî metinler üzerinden meşrulaştırdıkları görülmektedir.

İD'nin Suriye ve Irak'ta genişlemeye başlaması, kilometrelerce uzunluktaki sınır komşuluğuna sahip Türkiye açısından önemli bir tehdit oluşturmaya başlamıştır. Bazı kesimlerce İŞİD'in, Müslüman bir ülke olan Türkiye'yi hedef almayacağı veya alamayacağı algısı oluşmuş olsa da 2014-2017 yılları arasında İŞİD tarafından yapılan terör eylemleri, bu düşüncenin yanlış olduğunu ortaya koymuştur.

İŞİD'in Suriye ve Irak'taki varlığı ve Türkiye'ye karşı yapmış olduğu terör eylemlerinin Türkiye'nin Ortadoğu politikaları üzerinde olumsuz etkileri olmuştur. Uluslararası alanda devlet benzeri bir yapı kurma hedefinin Türkiye sınırlarını da tehdit etmesinden ötürü oluşturduğu güvenlik sorunları, ekonomik sorunlar, toplumsal sorunlar bu çalışmanın önemini ortaya çıkarmıştır.

Üç bölümden oluşan çalışmada, kütüphane çalışması kapsamında yerli ve yabancı kaynak taraması yapılmıştır. Elektronik veri tabanında bulunan ikincil kaynaklar ve akademik çalışmalar da ayrıca incelenmiştir. Yapılan literatür taraması ve incelenen akademik çalışmalar üzerinden veriler toplanarak IŞİD terör örgütünün mezhepçi bir kimliğe sahip olduğu, eylemlerini Selefi ideoloji ekseninde dinî söylemle meşrulaştırmaya çalıştığı ve sahip olduğu ekonomik kaynakları ortaya konulmuştur.

Çalışmada, giriş metninden sonra birinci bölümde kavramsal çerçevede terör ve terörizm kavramlarına yer verilmiştir. İkinci bölümde; dinî referanslı “İslam Devleti” terör örgütünün tarihsel ve örgütsel gelişimi ile oluşturduğu ideolojik alt yapısı incelenmiştir. Son bölümde ise “İslam Devleti”nin Türkiye’de radikalleşmesine ve güç unsurlarına yer verilerek, Türkiye’de “İslam Devleti” tarafından yapılan terör eylemlerine değinilmiş ve bu eylemlerin Türkiye’ye etkileri üzerinde durulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVEDE TERÖR

Terör, sosyal bilimler alanında, 21. yüzyılın en çok önem kazanan kavramlarının başında gelmektedir. Küreselleşmenin etkisiyle terör ve şiddet eylemleri artmış ve günümüzde ülkelerin en temel sorununu terörizm olgusu oluşturmuştur. SSCB'nin Afganistan'ı işgaliyle başlayan, İkiz Kuleler ve Pentagon'a yapılan terör eylemleriyle devam eden süreçte; dinin adını kullanan müfrit örgütler oluşmaya ve güçlenmeye başlamıştır. Son dönemde ise dini referans alan bu örgütlerin başında İD terör örgütü gelmektedir. Dinî referanslı terör bağlamında “İslam Devleti” örgütünün tarihsel ve örgütsel gelişimine geçmeden önce; terörün kavramsal çerçevede incelemesi yapılacaktır.

1.1 Terör ve Terörün Tarihsel Gelişimi

Terör ve terörizm kavramları, insanların zihinlerinde korku, şiddet, tehdit gibi olgular çağrıştırmaktadır. Terör kelimesinin kökeni Latince'dir. Latince “terrere”den türemiş ve Türkçeye geçmiştir. Birden fazla anlama karşılık gelmektedir. Bireyleri veya toplumları korkutma, yıldırma ve dehşete düşürme gibi anlamlarda kullanılmaktadır.¹ Türk Dil Kurumu'nda terör “yıldırı,” terörizm ise “yıldırıcı” olarak tanımlanmıştır.²

Terör tanımının devletten devlete farklılık göstermesinden ötürü her ülkenin kendi bakış açısına göre belirlediği bir terör tanımı bulunmaktadır. Ülkemizde “Terörle Mücadele Kanunu’nun 12.04.1991 tarihli 3713 sayılı 2003 yılından yeniden düzenlenen 1. Maddesine göre; Terör: Cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya

¹ Atahan Birol Kartal, Uluslararası Terörizm Değişen Yapısı ve Terör Örgütlerinin Sosyal Medyayı Kullanması: Suriye’de DEAŞ ve YPG Örneği, Güvenlik Stratejileri, Sayı 27, 2014, s.42.

² TDK ‘Terör’ 2019 (Türk Dil Kurumu, Terör Kavramı http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c56accdc3d4e5.92016151 (Erişim Tarihi: 03.02.2019)

yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.”³

Tanımlamalarda görülen farklılıkların yanında, zaman zaman genel kabul hâline gelmiş düşünceler de oluşmuştur. Schmid ve Jongman terör tanımı üzerine yaptıkları çalışmalarda, yüze yakın örneklem üzerinden, belirli yüzdelerde ortak unsurlar tespit etmişlerdir. Bu çalışmalarda ortaya çıkan sonuçlar arasında, “Cebir ve şiddet eylemi (%83,5), siyasî (%65), korku, terör vurgusu (%51), tehdit (%47), ruhsal etki ve planlı tepki (%41,5), kurban ve hedef kitle farklılaştırılması (%37,5), amaçlı, planlı ve sistematik organize bir eylem (%32), vuruşma yöntemi, strateji, taktik (%30,5)” kavramları ön plana çıkmıştır.⁴

Akademik alanda ise çeşitli terör tanımlamaları yapılmıştır. Örneğin, Ted Gurr terörizmi “siyasî ya da sosyal amaçlar peşinde insanları yıldırma ya da zorlamak için beklenmedik şiddetin kullanılması” olarak tanımlamıştır. Jp Gibbs, “insan ya da insan dışında nesnelere karşı yasa dışı şiddet tehdidi” şeklinde bir tanımlama yaparken, Bruce Hoffman ise terörizmin, amaçları ve gerekçeleri açısından kaçınılmaz bir şekilde politik olduğunu, doğrudan kurbanın veya hedefin ötesinde çok geniş kapsamlı psikolojik yankı uyandırmak amacıyla şiddet ya da eşit derecede şiddet tehdidi kullanıldığını, belirlenebilir bir komuta zinciri veya komplocu yapısı olan bir organizasyon yürütüldüğünü ve ulus-altı grup veya devlet dışı bir yapı tarafından gerçekleştirildiğini belirtmiştir. Bu sebeple terörizmin gücünü olduğundan fazla gösterip etki alanını genişletme yoluna gittiği defaatle görülmüştür.

Terör ve terörizm eylemleri tarihin ilk dönemlerinden itibaren insan davranışlarının karanlık bir yönünü yansıtmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde bazı liderler öldürülmüş, çok sayıda insan çeşitli yöntemlerle şiddete maruz kalmıştır. Terörle ilgili tarihsel kayıtlar Antik Çağlara kadar uzanmaktadır. Antik dönemlerde başlayan terör içerikli şiddet eylemlerini Roma dönemi, Eski Çağ ve Orta Çağ

³ Terörle Mücadele Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf>, (Erişim Tarihi 03.02.2019)

⁴ Halis Ayhan, Terör Kavramı, Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul Özelinde Birleşmiş Milletler’in 2001 Sonrası Terör Yaklaşımı, Güvenlik Stratejileri, , Sayı 11, 2011, s.121-122

dönemleri ile Fransız Devrimi döneminde görebilmekteyiz. Modern terörizm ise tarihsel terörizmin çağın gerekliliğine göre gelişim göstermesiyle aldığı son hâldir.

Yukarıda belirtildiği üzere; terör ve terörizm kavramlarının kökeni M.Ö. dönemlere dayanmaktadır. Antik Çağlarda yaşanan şiddet içerikli eylemler terör faaliyeti olarak açıklanabilmektedir. M.Ö. 598 yılında Babillilerin Yehuda Krallığı'nı işgal etmesinin ardından bu topraklarda yaşayan halkın toplu olarak katledilmesi veya sürgüne gönderilmesi o dönemde gösterilen terör faaliyetlerinin sert örneklerinden birini ortaya koymaktadır. Aynı dönemlerde, otorite sahiplerinin tehlikeli gördükleri düşünürlerin fikirlerini bastırma yoluna gitmeleri de terör faaliyeti kapsamında değerlendirilebilir. Örneğin; Eski Yunanistan'da Atina makamları, büyük filozof Sokrates'i, şehir devletinin gençliğini yoldan çıkardığı ve dinî konulara karıştığı iddiasıyla M.Ö. 399'da ölüm cezasına çaptırmışlardır.⁵

Roma döneminde, güç gösterisi olma özelliği taşıyan çok sayıda şiddet içerikli eyleme rastlamak mümkündür. Bu dönemde insanların köleleştirilerek gladyatör oyunlarında öldürülmesi, şiddet içerikli eylemlere örnek olarak gösterilebilir. Servile Savaşı'ndan sonra Spartacus takipçilerinin sert ve vahşi bir şekilde bastırılması, sağ kalanların çarmıha germe yöntemiyle öldürülmesi devlet tarafından uygulanan terör eylemlerinin başka bir örneğini teşkil etmektedir. Roma döneminde yaygın olan diğer bir terör metodu ise kralların öldürülmesidir. Julius Caesar M.Ö. 44'te Senato'da rakipleri tarafından öldürülmüştür. İlgili dönemde başka imparatorlar da suikast sonucu veya şüpheli bir şekilde öldürülmüştür.⁶

Eski Çağ ve Orta Çağ dönemlerinde terör kapsamında sayılabilecek eylemler mevcuttur. Özellikle Milat'tan sonraki dönemlerde ortaya çıkan Sicariler, terör faaliyeti kapsamında sayılabilecek şiddet eylemlerinin o dönemde de yapıldığını gözler önüne sermiştir. "Sica" adıyla anılan grup, kurbanlarını kalabalık ortamlarda ve gündüz vakti, dönemin silahlarıyla infaz ederek toplumda korku ve endişe

⁵ Martin Gus, Çev. İhsan Çapcıoğlu, Bahadır Metin, Terörizm Kavramlar ve Kuramlar, Adres Yayınları, Ankara, 2017, s.50

⁶ Martin, a.g.e., s.50

ortamının yayılmasını amaçlamışlardır.⁷ Musavilerden oluşan Sicarilerin, günümüzdeki etnik kökenli terör örgütlerinin atası olduğu iddia edilmektedir.

13. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar olan dönemde, terörizm tanımına daha uygun çatışmalar ve şiddet eylemleri görülmüştür. Bu çatışmalar acımasız bir savaş şeklinde olmuştur. Savaşlar dinî anlaşmazlıklar ve siyasi konulardaki uyuşmazlıklardan kaynaklanmıştır. Bu dönemde ortaya çıkan Haşhaşîler ise dinî temelli siyasî bir terör örgütüdür. Bu bakımdan bu tezin konusuyla da doğrudan alakalıdır. Benimsemiş oldukları Şii-İsmâilî mezhebinin fikirleri çerçevesinde, gerçek İslam'ı dejenere ettiğini düşündükleri ve bu sebeple kusurlu gördükleri Müslüman devlet yöneticilerine ve liderlerine karşı, çeşitli yöntemlerle suikastlar düzenlemişlerdir. Haşhaşîler, din adına terör faaliyeti yürütmenin inanç bakımından meşru olduğunu savunan örgüt dinî içerikli terörün en önemli örneklerinden biri olarak gösterilebilir. Haşhaşîler ayrıca kral, vezir gibi güçlü kişilere suikast eylemleri yapmışlardır. Selçuklu Sultanı Melikşah, Haşhaşîler'in suikasti sonucunda öldürülmüştür. Örgüt elemanlarının haşhaş bağımlısı olmasından ötürü bu ismi almışlardır. Çeşitli yazar ve düşünürler Haşhaşî örgütünün kurucusu Hassan Sabbah'ı terörizmin kurucusu olarak görmektedirler.⁸ Buna karşın; 17. yüzyılın ortalarından modern ulus devletlerin oluşmaya başlamasına kadar, çatışmalar türü ve niteliği bakımından açık savaşlardır. İsyancılık, gerilla savaşları ve terörizm olarak tanımlanacak davranışlar görülmemiştir.⁹

Fransız İhtilali ile terörizm kavramı ilk defa modern anlamda kullanılmaya başlanmıştır. Bu terimi ilk kullanan kişi İngiliz devlet adamı Edmund Burke olmuştur. İngilizler terörizmi İngilizcede terör iktidarı olarak bilinen yapıyı tanımlamak için kullanmışlardır. Terör iktidarı kurbanlarını idam yöntemiyle öldürmüştür. Öldürülenlerin sayısı kesin olmamakla birlikte 40.000 kişiye yakın olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca 200.000 kişiye yakın mahkûm da hapisanelerde ölüme terk edilmiştir.¹⁰ Radikal Jakoben hükümeti cumhuriyet düşmanı olarak görülen muhalif binlerce devrimciyi tutuklamış, devrim mahkemelerinde

⁷ Mesut Hakkı Çaşın, Uluslararası Terörizm (1. Baskı), Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul, 2008, s.200-210

⁸ Çaşın, a.g.e., s. 232.

⁹ Martin, a.g.e., s. 51.

¹⁰ Martin, a.g.e., s. 51.

yargılamıştır. Devrimciler yargılama süresi sonunda giyotin ile başları kesilerek idam edilmiştir.

19. yüzyılda yaşanan sanayileşme ve kentleşme süreçleri, işçiler arasında şikâyetlere neden olmuştur. Şikâyetlerin eylemsel boyuta dönüşmesi terör oluşumuna ortam hazırlamıştır. Yaşanılan Sanayi Devrimi sonucunda işçiler işsiz kalma tehdidi nedeniyle protesto gösterilerine başlamışlardır. Ülke genelinde tekstil makinaları başta olmak üzere birçok makina sabotaj edilerek zarar verilmiştir. İngiliz hükümeti verilen zararları durdurmak üzere “makina kırma” girişiminde bulunan İngiliz işçilerine ölüm cezası getirmiştir. Ludditler olarak bilinen İngiliz işçilerinden 17 kişinin idam edilmesi bu protesto eylemini sonlandırmıştır.¹¹

Rusya’da ise öğrencilerden oluşan halkın iradesi adlı bir grup ortaya çıkmıştır. Halkın İradesi adlı grup çarlık rejimine karşı memnuniyetsizlikten oluşmuştur; halk arasında yayılarak destek bulmuştur. Marksizm ve anarşizm etkisinde kalan grup köylü sınıfının haklarını savunmaya başlamıştır. Köylü isyanı oluşturmak için toprak ve özgürlük adında halkçı bir oluşuma gidilmiştir. Zamanla ortaya çıkan bu iki grubun düşünce tarzları değişmiştir.

“Toprak ve Özgürlük” adlı grup, köylü devrimi gerçekleştirme düşüncesinde hareket ederken, halkın idaresi adlı grup ise bir terör örgütüne dönüşmüştür. Bu grup özenle seçilmiş hedeflere terör eylemleri gerçekleştirmeye başlamıştır. Bu eylemlerde öncelikle hükümet yetkilileri ve devlet adamları hedef alınmıştır. Eylemlerde bıçaklama, suikast, bombalama gibi yöntemler kullanılmıştır. Çar II. Aleksander, teröristlerce düzenlenen bombalı saldırı sonucu öldürülmüştür. Bu gelişmeden sonra ülkede alınan sıkı tedbirler neticesinde grup üyeleri tutuklanarak hapse atılmıştır.¹²

Modern çağda terörizm ise David C. Rapoport tarafından geliştirilen Dalga Teorisi ile analiz edilmeye çalışılmıştır. Rapoport’un Dalga Teorisi devlet odaklı terörizmin analizi için uygun bir ortam sağlamıştır. Teoride sadece devlet dışı aktörler incelenmiştir. Dalga Teorisi’nde toplamda dört dalgaya yer verilmiştir. Bu

¹¹ Martin, a.g.e., s.53

¹² Martin, a.g.e., s.53

dalgalardan üçü yaşanmıştır; dördüncü dalga ise günümüzde yaşanmaktadır. Anarşist dalga, ilk küresel terör deneyiminin yaşandığı birinci dönemi ifade eder. Diğer dalgalar ise sırasıyla Anti sömürgecilik, yeni sol ve dinî motifli dalgalardan oluşan dönemlerdir. Her dalga dönemi “terör bilimini” formüle ederek kullanılan eylem metotlarını belirlemeye çalışmıştır.¹³

Rapoport’a göre anarşist dalga, 1880’li yıllarda Batı Avrupa’da anarşistler öncülüğünde başlayarak diğer bölgelere yayılmıştır. Anarşistlerin eylemlerindeki temel hedef iktidardaki rejimler, hükümet yetkilileri ve üst düzey bürokratlar olmuştur. Dönemin şartlarında yapılan terör eylemleri, hayati risk barındırmasından dolayı toplumsal düzeni yıkmak için en etkili ve en hızlı yöntemlerden biri olarak görülmüştür.¹⁴

Anti sömürgeci dalga, Birinci Dünya Savaşı’nın sonundan başlayarak 1960’lı yılların sonuna kadar olan dönemi anlatmaktadır. Bu dönemde ön plana çıkan gelişme, halkların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi (self determinasyon) düşüncesidir. Birinci Dünya Savaşı sonrasında mağlup olan imparatorluklar, kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme ilkesini kendilerin dayanak yapmak istemişlerdir. Bu gelişme Milletler Cemiyeti adı altında birçok devletin toplanmasına neden olmuştur. İkinci Dünya Savaşı’nın ardından ise ABD ve Sovyetler Birliği’nin sömürgesi konumunda bulunan imparatorlukların dağılmalarını hızlandıracak etkileri de olmuştur.¹⁵

Yeni sol dalga, 1960’lı yılların sonlarından başlayarak yakın geçmişe doğru gelen, radikalizm ve ulusalcılık düşünceleri ile beraber hareket etmiştir. ABD’nin Vietnam’da yaşadığı sıkıntı, dünya genelinde yeni grupların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Amerika’da Weather Underground Örgütü, Kızıl Tugaylar, Kızıl Ordu Fraksiyonu, Action Directe gibi radikalleşen birçok sol veya komünist gruplar; yaptıkları terör eylemleri ile bu döneme damga vurmuşlardır.

¹³ Tolga Ökten, Rapoport’un Dalga Teorisi Çerçevesinde ABD’nin Terörizm Tanımının Evrimi, 2016, s.5-6

¹⁴ Ökten, a.g.e., s.7-12

¹⁵ Ökten, a.g.e., s.7-12

Dinî motifli dalga ise 1980’li yıllardan günümüze kadar gelen dönemi oluşturmaktadır. Bu dönemde özellikle SSCB’nin Afganistan saldırısı sonrasında ortaya çıkan radikalleşme ile birlikte din referanslı terör örgütlerinin oluştuğu dönemdir. Ayrıca etnik kökenli terör örgütlerinin sayılarının da bu dönemde arttığı gözlenmiştir.¹⁶

20. yüzyılda yaşanan savaşlar terörün tarihsel gelişimine farklı bir boyut kazandırmıştır. Bu yüzyıla Birinci Dünya Savaşı, bağımsızlık hareketleri, İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş damga vurmuştur. Bir yandan Soğuk Savaş terörü diğer yandan din referanslı terör örgütlerinin oluşması, teröre farklı bir anlam yüklenmesine sebep olmuştur.¹⁷ Bu yüzyılda Doğu ve Batı Bloklarında yer alan ülkelerin savaşa girmeyi göze alamamaları neticesinde psikolojik savaş en üst düzeylere çıkarılmıştır. Düşman ilan edilen ülkelere karşı faaliyette bulunan terör örgütleri devletler tarafından desteklenmiştir. Ülkelerin istihbarat birimleri tarafından doğrudan veya dolaylı olarak destek verilen, yönetilen gruplar hızla büyüüp gelişim göstermiştir. ABD ve SSCB bu terör gruplarını uluslararası mücadelede etkin olarak kullanmışlardır. Ayrıca bu terör grupları gizli birer müzakere aracı hâline gelmişlerdir. Bu gelişmelerle birlikte Soğuk Savaş terörü kavramı literatürdeki yerini almıştır.

21. yüzyıl yeni terörizm çağı olarak yorumlanmaktadır. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’ye yapılan terör saldırıları, siyasal şiddet tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Bu terör eylemi, eşi benzeri görülmemiş yıkımlara ve kayıplara sebebiyet vermiştir. ABD gerek yurt içinde gerekse yurt dışında terörizmin çeşitli tür ve yöntemleriyle hedefi alınmıştır, ancak 11 Eylül’de ilk defa bu büyüklükte bir saldırıya maruz kalmıştır. SSCB’nin Afganistan’ı işgal yıllarında radikalize olan insanlar bugünkü El-Kaide’nin temellerini atmışlardır. El-Kaide terör örgütü belirli bir güç hâline geldiğinde ise sömürgeci olarak gördükleri ABD’ye terör saldırısı düzenlemişlerdir. El-Kaide dini referans alan ideolojik alt yapısıyla 21.

¹⁶ Ökten, a.g.e., s.7-12.

¹⁷ İhsan Bal, Terörizm, “Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal Ve Bölgesel Deneyimler (1.Baskı), Usak Yayınları, Ankara, 2006, s.80

yüzyılda terörün geldiği boyutu gözler önüne sermektedir. Bu yüzyılda dinlerdeki birçok kutsal metinler terörü meşrulaştırmak için kullanılmaktadır. Bu yöntemle terör örgütleri çok kolay bir şekilde radikalleşebilmektedir. Zengin yer altı kaynaklarına sahip Ortadoğu coğrafyasında artan Batı karşıtlığı ise bu gibi dini referans alan örgütlerin çoğalmasına neden olmuştur. Çalışmanın konusunu oluşturan IŞİD bu gelişmelerin ışığında oluşmaya başlamıştır. Dinî referanslı terör örgütleri mevcut dünya düzenini yıkararak, şeriat kanunlarının hâkim olduğu bir dünya düzeni kurma hedefi ile insanları radikalize etmektedir. Bu durum içinde bulunduğumuz yüzyılın terör hareketlerini oluşturmaktadır.

1.2 Terörün Amacı ve Nedenleri

Yapılan araştırmalarda terörün birden çok amacı olduğu görülmüştür. Asıl amaç ise bir davaya veya siyasî bir anlaşmazlığa dikkat çekilmesidir.¹⁸ Terör eylemleriyle yerleşik düzene zarar vermek, toplumu korkutmak, dehşete düşürmek, var olan yönetimi ele geçirmek veya mevcut otoriteye zarar vermek gibi amaçlar güdülür. Terör eylemlerinde olabildiğince fazla sayıda insan öldürmek veya çevreye olabildiğince fazla zarar vermek asıl amaç değildir. Terör eylemlerinde asıl amaç olabildiğince fazla ses getirmek ve kargaşa ortamı yaratarak toplumun direncini kırmaktır. Böylelikle mevcut siyasal düzenin arkasındaki halk desteği şiddet yöntemi ile azaltılmış olur. Terörün nihai hedefleri ise, yaşanan zamanın gelişmelerine göre değişkenlik gösterebilmektedir.¹⁹ Son dönemde iletişim araçlarının gelişmesi ve yaygınlaşmasından yararlanan terörizm, toplumları veya halkları kolaylıkla baskı altına alabilmektedir. 21. yüzyılda terör örgütleri, toplumsal bir siyasî mücadele aracı olmaktan çıkartılıp, bir devletin başka bir devleti istikrarsızlaştırmak ve zayıflatmak için kullandığı bir dış politika aracına dönüşmüştür.

IŞİD, seküler anlayışın hâkim olduğu dünyada, kendi İslâm anlayışlarına uygun bir devlet kurma amacını gerçekleştirmek için Irak ve Suriye bölgesinde çeşitli terör eylemleri gerçekleştirmiştir. Bu amaç çerçevesinde toplumda korku,

¹⁸ Tasam, Terör Nedir? 13.02.2007, http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/515/teror_nedir (Erişim Tarihi, 20.02.2019)

¹⁹ Murat Şimşek, Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma, Akademik Bakış Açısı Dergisi, Sayı:54 Mart 2016, İstanbul, s.331

dehşet ve çatışma ortamı oluşturmuş, insanları baskı altına almıştır. Mevcut siyasal düzenin arkasındaki halk desteğini zayıflatarak İD'yi ilan etmiştir. İD gibi dini referans alan terör örgütlerinin amacı tevhit ve şariat kanunları ile yönetilen bir devlet ilan etmektir. Bu devlet modeliyle yeni bir dünya düzeni kurulacağına inanmaktadırlar. Ayrıca mevcut dünya düzeninin şirk ve küfür içerisinde olduğunu savunarak, bu düzeni yıkmayı amaçlamaktadırlar.

Terörün tanımlaması noktasında olduğu gibi, terörün nedenleri konusunda da uluslararası alanda farklı bakış açıları mevcuttur; dolayısıyla genel bir kabulden söz edilememektedir. Terörün nedenleri incelenirken, insanların niçin terör eylemlerine bulaştıkları, terörün haksız bir eylem metodu olduğunu bildikleri hâlde neden bu yolu seçtikleri gibi sorular sorulmaktadır.²⁰ İnsanların terör faaliyetlerine katılmaları noktasında en önemli sebeplerin başında gittikçe azalan ve yok olmaya yüz tutmuş aile bağları gelmektedir. Dinî, ahlâkî, manevî toplumsal değerlere bağlılığın hızla azalması veya bunların deformasyona uğraması, teröre neden olan diğer bir unsurdur. İdealist felsefî değerlerin yerini çıkarıcı ve materyalist anlayışın alması, insanların ihtiyaç ve ihtiraslarının sürekli olarak artması gibi sorunlar bireyleri teröre ve terörizme kolayca alet edebilmektedir.²¹

BM Genel Kurulu'nun 27.09.1972 günü yaptığı 1314 no.lu toplantısında aldığı karar sonucu hazırlanan “Terörizmin Temel Nedenleri ve Uluslararası Terörizm” başlıklı raporda: “Sefalet, hüsrân, dert, keder ve umutsuzluk terörizme götürür. Teröristler ulusal ve uluslararası siyasal, ekonomik ve toplumsal gelişmelerden etkilenirler ve bunların yanında kişisel nedenleri de bulunabilir.”²² açıklamalarına yer verilmiştir. Azalan veya kaybolan insanî değerler karşısında toplumların yaşam tarzında meydana gelen değişimler, terör veya terörizm olgusunu oluşturmaya neden olmaktadır. Sosyoekonomik gelişmeler, dinî gelişmeler, ideolojik unsurlar, temel hak ve hürriyetlerin kısıtlanması, artan adaletsizlik ve güvensiz bir ortam oluşması gibi birçok etmen teröre sebebiyet verebilmektedir.

²⁰ Şimşek, a.g.e., s.326.

²¹ Türkiye Barolar Birliği, Türkiye ve Terörizm, Türkiye Barolar Birliği, Ankara, 2006, s.142.

²² Türkiye Barolar Birliği, a.g.e., s.144.

İşsizlik, yoksulluk, demografik yapı, eğitim eksikliği gibi birçok etmen sosyoekonomik açıdan bir değerlendirme yapılmasını gerekli kılar. Sosyal hareketler, bir değişikliği teşvik etmeye ya da tehdit olarak algılanan bir şeyin önüne geçmeye çalışan kampanyalardır. Dünya genelinde gelir dağılımı adaletsizliğinin en yüksek olduğu dönemlerden birini yaşamaktayız ve bu adaletsizlik yoksulluğa sebebiyet vermektedir. Bu durum, toplumların mevcut siyasî otoriteye karşı memnuniyetsizliklerini dile getirmek, karşıtlıklarını ortaya koymak ve değişikliğe gidilmesini talep etmek için çok geniş yelpazede faaliyetler göstermesini sağlamaktadır. Bu faaliyetler arasında şiddet eylemleri de yerini almaktadır. İnsanların ekonomik olarak zor duruma düşmesine sebep olan bir diğer faktör ise demografik yapıdaki değişim ve yanlış şehirleşme modelleridir. Nüfus artışının hızlı olması, şehirlere göç oranını arttırarak birçok devlet için yanlış bir şehirleşme modelinin benimsenmesine sebep olmuş, bu da işsizlik başta olmak üzere ekonomik problemleri artırmıştır. Bu süreç terörist aktiviteleri ortaya çıkarmaktadır. Artan işsizlik, fakirlik ve eşitsizlik gibi sorunlar insanları suça itebilmekte, terörist eylemleri tetikleyebilmektedir.²³

Siyasî gelişmeler, ülkeleri yöneten hâkim siyasî otoriteler ile onlarla problemi olup karşısında konumlanan insanlar arasındaki anlaşmazlıkları artırmaktadır. Muhalif olarak adlandırılan bu insanların taleplerinin iktidar tarafından karşılanmaması, muhaliflerin şiddet eylemlerine başvurması için zemin hazırlamaktadır. Terörün kendini göstermesine sebep olan ve zafiyet doğuran siyasî şartlar şunlardır;

- Hükümetlerin ülke içerisinde otoriteyi sağlama konusunda yetersiz kalması veya bazı kesimlerin çıkarları için kullanması,
- Çok partili bir hükümet sisteminde partiler arasında uzlaşmazlıkların yaşanması,
- Güçler ayrılığı ilkesi çerçevesinde faaliyet gösteren yasama, yürütme ve yargıda oluşabilecek fikir ayrılıkları,
- Adam kayırmacılık ve yolsuzluk oranının artması,

²³ Şimşek, a.g.e., s. 327-328

- İktidarların çağın gereklerine uyum sağlayamaması veya geç kalması gibi etkenler teröre başvurulmasına zemin hazırlamaktadır.

Devletler kimi zaman kendilerine yakın gördükleri çeşitli gruplar, dernekler ve vakıfların düşüncelerini olumlu yönde değerlendirebilmektedir. Kendilerine düşünce açısından uzak olan grupların fikirlerine karşı çıkmak ve bu karşı oluşu marjinalize edecek seviyede ötekileştirerek yapmak, çatışma ortamının oluşmasına sebebiyet vermekte, bu da teröre zemin oluşturabilmektedir.²⁴

Etnik faktörler de terör kavramı açısından önemli bir etkidir. Ülkelerdeki farklı etnik kökenlere mensup bireylerin veya grupların dışlanması, ötekileştirilmesi ve dolayısıyla marjinalleştirilmesi gibi sebepler şiddet eylemlerine zemin hazırlayabilir. Bu oluşum, aynı etnik kökene sahip kişilerden dünya genelinde destek bulmak suretiyle kolaylıkla gelişebilmekte ve radikalleşebilmektedirler. Etnik köken çevresinde radikalleşen gruplar, statülerinin iyileştirilmesi, yeni bir kimlik inşa etme veya uluslararası kendi kaderlerini tayin etme (self determinasyon) ilkesine dayanmak suretiyle bağlı oldukları devletlerden özerklik veya bağımsızlık talebinde bulunabilirler. Kendilerinin hâkim olduğu yeni bir devlet kurma amacı sebebiyle din referanslı terör örgütleriyle benzerlik göstermektedir.

Terörün tarihsel gelişim sürecini göz önünde bulundurduğumuzda, etnik kökenli çatışmaların ve dolayısıyla etnik kökenli terör yapılanmalarının bir hayli fazla olduğunu görürüz. Türkiye de etnik kökenli terörden en fazla etkilenen ülkelerden biridir. Türkiye’de Ermeniler tarafından oluşturulan Asala Terör Örgütü ve sözde Kürt haklarını savunan PKK, Sri Lanka’da Tamil Kaplanlar’ı, İspanya’da Eta, Kuzey İrlanda’da Ira gibi örgütler etnik kökenli terör örgütleridir. Bu gruplar seslerini duyurabilmek için her türlü terör eylemine başvurabilmektedir. Etnik kökenli terör örgütlerinin gerçekleştirdiği saldırılar hedef gözetilmeksizin yapılabilmekte ve bu saldırılardan aynı etnik gruba mensup kişiler de etkilenebilmektedir.²⁵ Bu da örgütlerin meşruiyetini tehdit etmektedir.

²⁴ Şimşek, a.g.e., s.328-329

²⁵ Şimşek, a.g.e., s.323

Hukuk müesseselerinin ağır işlemleri, kararların geç alınması, hukuk kurallarının ve kurumlarının çağın gerisinde kalması, mahkemelerin yozlaşması, tarafsızlıklarını kaybetmesi, hukuk kurallarının ve müeyyidelerinin caydırıcılık özelliğini yitirmesi ve toplumun adalete olan inancını kaybetmesi bu alanda terörün ortaya çıkışını önemli ölçüde etkileyen faktörlerdir.²⁶

1.3 Terörün Unsurları

Şiddet eylemlerinin teröre dönüşebilmesi için iradi olarak, bilerek, isteyerek, planlayarak, hedef ve hedefe uygun silah seçerek, örgütlenerek gerçekleştirilmesi gerekir.²⁷ Yapılan açıklamada görüldüğü üzere terörizmin temel yapısını oluşturan üç unsurdan bahsedilmektedir. Üç unsurdan bir tanesinin olmaması veya eksik olması terörizmden söz edilebilmesini engeller. Bir araç düşünelim; aracın gideceği yön “ideolojiyi,” aracın tasarımı “örgütlenmeyi,” aracın motor gücü “şiddet eylemini” gösterir. Üç unsurun bir arada bulunması bu örnek üzerinden daha rahat anlaşılabilir.

Dolayısıyla terörizmin unsurları da bu üç kategoriden oluşur;

- İdeoloji Unsuru
- Örgüt Unsuru
- Eylem Unsuru

1.3.1 İdeoloji Unsuru

İdeoloji, terör örgütlerinin belirlemiş oldukları amaca ulaşabilmeleri için gerekli siyasî hareket ve dayanak noktasını oluşturur. Terör örgütleri açısından ideoloji, yapılanmalarının dayanak ve hareket noktasını oluşturduğundan ana unsur olarak kabul edilmektedir. Terör örgütleri, terör eylemlerini belirlemiş oldukları ideolojiye dayanarak gerçekleştirmektedir. Yani bir terör örgütünün terörist organizasyon olduğundan bahsedilebilmesi için siyasi bir fikir etrafında toplanan insanların belirli bir hedefe yönelik hareket etmesi gerekmektedir. Bir şiddet

²⁶ Türkiye Barolar Birliği, a.g.e., s.143

²⁷ Türkiye Barolar Birliği, a.g.e., s. 205

eyleminde ideolojik unsur yer almıyorsa terör olarak adlandırılmaz.²⁸ Bunun yanı sıra her ideoloji sahibi terörist olarak veya her ideoloji sahibi grup terör örgütü olarak adlandırılmaz.

İdeoloji, hareketin rehberidir. Örgüt benimsediği ideoloji doğrultusunda hareket etmekte, stratejisini buna göre belirlemektedir. Uygulanacak şiddet olaylarının tip ve hedefleri, grubun üye temini ve şiddet kampanyalarında işleyeceği konular hep ideolojiye göre belirlenir. Bir ideolojiye bağlanan teröristlerin tüm gayeleri, inandıkları davaya hizmet etmektir.²⁹

Örgüte bağlılık, kişinin ideoloji sayesinde tahayyül ettiği düzen ve hayalî yapı neticesinde hayat bulur. Terör örgütü üyesinin en önemli sermayesi o örgütün sahip olduğu ideolojidir. Bu, bir bakıma kişinin hayalidir. Bu hayal, örgüt adına geçmiş, yaşanan zamanı ve geleceği açıklar. Üyelerin düşüncelerini ve anlayışını biçimlendirir, karşısında olduklarına inandıkları yasal düzene karşı silahlı mücadeleyi haklı çıkarır. Silahlı mücadeleyi teşvik ederek devamını sağlar. Hayatlarının amacı olarak belirledikleri bu felsefeden dolayı da hedeflerine ulaşmada engel gördükleri her türlü düzeni, yapıyı, kişiyi ortadan kaldırabilmek; etkisizleştirebilmek için legal veya illegal çeşitli mücadele yöntemleri geliştirirler.³⁰

19. yüzyıllarda Marksist-Leninist-Maoucu ideoloji hâkimiyet sürmüştür. Hobsbawm'ın açıklayıcı ifadesiyle “çifte devrim” süreci toplumsal dönüşümün esas mecrasını oluşturur. Sanayi devrimi ve Fransız devrimi, salt sosyal politik örgütlenmenin bilinen şekillerini alt üst etmekle kalmamış, tarihin akış hızını da değiştirmiştir.³¹ 19. yüzyılda totaliter ve tarım kültürü üzerine kurulu bir kültüre sahip olan Avrupa'da 19. yüzyıl sonlarına doğru gerçekleşen rejim değişikliği sonucunda Sanayi Devrimi gerçekleşmiştir. Rusya'da, İngiltere'de ve diğer birçok ülkede çalışan işçiler işsiz kalma korkusuyla sendikalar etrafında birleşmeye

²⁸ Ali Kuyaksil, Terör Örgütlerinin İdeoloji Unsuru Olarak Kullandığı Bazı Dinî Kavramlar, Gaziantep Polis Meslek Yüksekokulu, Sayı:1, 2014, s.79

²⁹ Asiye Körpe, Güvenlik Algılamalarıyla Değişen Terörle Mücadele Politikalarının Türkiye'de Uygulanabilirliği, Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi, 2013, s.19-20

³⁰ Y. Furkan Şen, Terörün Toplumsal Üzerindeki Sosyoekonomik Etkilerine Bakış Pkk Terörü ve Ağrı Gerçeği, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2015, s.30

³¹ H. Birsan Örs, 19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler (8. Baskı), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s. 10-12

başlamışlardır. Bu işçi sendikaları işçilerin eylem başlatması konusunda aracı olmuşlardır. Bu dönemde Marksist düşüncenin doğuşuyla, işçiler bu düşünceden etkilenererek, iktidarı ele geçirme fikrini kazanmışlardır. Marksizm, işçileri iktidarı ele geçirmeye sevk eden ideolojik bir motivasyon sağlamıştır.³² Bu dönemde terör örgütleri ideolojik dayanaklarını Leninizm-Marksizm-Maoizm'den almışlardır.

20. yüzyıl, uluslararası alanda savaşlar dolu bir yüzyıl olarak geride kalmıştır. Bu savaşlar ile birlikte Batı dünyası tarafından liberalizm, kapitalizm, demokrasi gibi değerler ihraç edilmiştir. Bu değerlerin etkisinde sol terör örgütleri karşısında sağ terör örgütleri ve dinî referanslı terör örgütleri de desteklenmiştir. Terör örgütlerinin ideolojileri bu değerler altında oluşturduğu söylenebilir.³³ Soğuk Savaş döneminde terör eylemlerinin genellikle etnik kökenli ideolojiye dayandığı gözlenmiştir. Her ayrılıkçı hareketin başlangıcında genellikle eğitim görmüş bir grup insan yer almıştır. Bu örgütler, genellikle toplumsal, ekonomik, siyasal istikrarsızlığın ve bunalımın arttığı dönemlerde kendilerinin de üyesi bulundukları etnik grubun toplumsal, ekonomik, siyasal sıkıntılarına kesin çözüm getirebileceklerini iddia ederek belirli bir siyasi program çerçevesinde örgütlenme kararı³⁴ alan gruplardır. Bu gruplardan bazıları siyasi mücadelelerini yeterli bir amaç olarak görürken, bazı gruplar ise amaca sadece silahlı mücadele ile ulaşılabilirliğini belirtmişlerdir. Ortaya çıkan iki farklı yöntem üzerinden ideolojilerini oluşturmuşlardır. 20. yüzyıl, imparatorlukların dağılması sonucunda sömürgecilere karşı bağımsızlık hareketleri ile geçen bir yüzyıl olmuştur. Bu durum, etnik kökenli terör örgütlerinin oluşumlarını hızlandırarak sayılarının artmasına yol açmıştır. Bazı devletlerin, etnik kökenli terör gruplarını kendi dış politika amaçları için kullanmaya başlaması ise terör olaylarının sayısını arttırmıştır. Etnik kökenli terörizm, dünyada belirli bölgelere mahsus değildir. Neredeyse her ülkede bu tip örgütlere rastlamak mümkündür.³⁵

³³ Kuyaksil, a.g.e., s.85

³⁴ Emin Gürses, Ayrılıkçı Terörün Anatomisi/ Ira-Eta – Pkk(1. Baskı), Bağlam Yayıncılık, 1997, s.70

³⁵ Abdülkadir Baharççek, Etnik Terör ve Etnik Terörler Mücadele Sorunu, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 10 Sayı 1, 2000, s.11-27

21. yüzyıla gelindiğinde ise terör hareketlerinin temelinde sosyal, ekonomik, siyasal, psikolojik faktörlere bir de dinî faktörlerin eklendiği görülmektedir.³⁶ Bu faktörler ilk olarak bireylerin, yaşadıkları toplumdan soyutlanmalarına, sonrasında ise kendilerine uygun gördükleri terör gruplarına katılmalarına neden olmaktadır. Bu yüzyılda terör hareketleri ağırlıklı olarak dinî çerçevede radikalleşen gruplardan oluşmaktadır. 11 Eylül 2001 terör saldırısı sonrasında gündemden düşmeyen, etkisini giderek arttıran din referanslı terör örgütleri uluslararası toplumları tehdit eden bir yapı hâline dönüşmüştür. Din referanslı terör örgütleri, eylemlerini meşrulaştırıcı güç olarak dini kullanmaktadır ve bu bakımdan din son derece etkili bir araçtır.

Ortadoğu'da yaşanan gelişmeler uluslararası ilişkilere ve dünyanın gündemine bir tartışma konusu olarak dinî referanslı terör olgusunu getirmiştir. İslam kimliğini taşıyan ve çeşitli zaman dilimlerinde teröre başvuranların hangi özellikleri taşıdığı incelendiğinde, ağırlıklı olarak haksızlığa uğramış veya ülkeleri emperyalist güçler tarafından sömürülmüş ve işgal edilmiş kişiler oldukları tesbit edilmiştir. Bu gibi ağır psikolojik travmalar yaşayan insanlar uğramış oldukları haksızlık sebebiyle radikalleşebilmektedir; bu radikalleşmenin getirdiği tepki genel olarak emperyal devletlere yönelmektedir. Öte yandan, Ortadoğu'nun bir diğer büyük problemi ise iç siyasî yönetim problemleridir. Bölgede yer alan ülke yöneticilerinin halkın istek ve inançlarına ters düşen uygulamaları, diktatör bir idare altında halkın ezilmişliği, sistemsel yozlaşma gibi nedenler halkı bu yöneticilere ve bu yöneticileri destekleyen emperyal dış güçlere karşı mücadele noktasında teşvik etmektedir. Bu durum, din referanslı terör örgütlerinin halkta karşılık bulmasına ve meşruiyet zemini kazanmasına yardım etmekte, örgütlerin ideolojilerine halkın inanırlığı artmaktadır. Toplumlar bir türlü önüne geçilemeyen haksızlıkların şiddete başvurmadan ortadan kaldırılamayacağını düşünmeye başlamakta, bu da şiddet eylemlerinin zamanla sistematik bir hâl alarak teröre dönüşmesine sebebo olmaktadır.³⁷ Dinî referanslı terör, sadece İslam dinine mensup kişiler arasında görülmemektedir. Başka bir örnek ise, Japonya'da son dönemde din referanslı terör örgütü oluşumlarının boy göstermeye başlamasıdır. Son dönemde, terörizm kavramının İslâm ile bağdaştırılmasının sebebi,

³⁶ Murat Sever, Hüseyin Cinoğlu, Oğuzhan Başbüyük, Terörün Sosyal Psikolojisi(1. Baskı), Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2010, s.50

³⁷ Kuyaksil, a.g.e., s.85

Müslümanların yoğunluklu olarak yaşadığı Ortadoğu coğrafyasının emperyal güçler tarafından sömürü ve işgale maruz kalması ile mevcut yönetimlerin son derece yozlaşmış olmasının insanları radikalize etmesidir. Aynı sosyo-ekonomik şartlar Avrupa veya ABD’de geçerli olsa belki de bugün Hristiyanlık referanslı terörizmi konuşuyor olabilirdik. Bu sebeple din referanslı terörü sadece İslâm dinine mal etmek son derece yanlıştır.

Dini referans alan “İslam Devleti”, Selefilik düşüncesi etrafında ideolojisini oluşturmuştur. “Geçenler”, “öncekiler” anlamına gelen Selefilik, akla dayanan her şeyi reddetmektedir. Laikliği yani din ile devlet işlerinin ayrılığı konusunu kesinlikle kabul etmezler. Kur’an-ı Kerim’in tefsirine karşı çıkarak bir Müslüman için gerekli olan her şeyin Kur’an-ı Kerim’de açıklandığına inanmaktadırlar.³⁸

Selefi düşünce, dışlayıcı bir öğretiyeye sahip olmasından ötürü bu ideoloji etrafında radikalleşen gruplar kolaylıkla tekfir yöntemine başvurabilmektedir. Tekfir kendilerinin izinden gitmeyenlerin veya onlara inanmayanların, cennete giremeyeceğini söyleyerek onları kâfir ilan etmektir. Ayrıca benimsedikleri görüş ve düşüncelerin hatalı olduğunu söyleyerek tez zamanda doğru yola, yani İD çatısı altına girmeleri konusunda telkinlerde bulunmaktadırlar.³⁹

Selefiler; Geleneksel Selefiler, Siyasi Selefiler ve Cihadî Selefiler olmak üzere üç gruba ayrılır. Geleneksel Selefiler şiddet içermeyen metotlar üzerinden görüşlerini tebliğ etmektedirler. Siyasi Selefiler ise, siyasi konular üzerinde ve İslam dinine sahip olmayan yöneticiler ile kurallar hakkında tartışmanın ahlaki bir sorumluluk olduğuna inanmaktadır. Çağdaş sorunları Selefiler arasında en iyi kendilerinin anladıklarını düşünmektedirler. Cihadî Selefiler aktif mücadeleyi savunarak toplumda kendi görüşlerinin benimsenmesini istemektedirler.⁴⁰ Selefiler, silahlı cihadı, İslam’ın beş temel ilkesi gibi altıncı temel ilke olarak kabul ederler ve bu hususta kendileri gibi düşünmeyenlere karşı tekfir yönetimine başvururlar. Böylece diğerlerine karşı mücadelelerini meşrulaştırır, intihar eylemlerini

³⁸ Sever, Cinoğlu ve Başbüyük, a.g.e., s.93-95

³⁹ Sezgin Kaya, Uluslararası Terörizmin Gelişimi ve Dini Motivasyonlu Terör Olgusu, U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 10, 2017, s.55-58.

⁴⁰ Ertan Efeğil, Radikal Yoruma Dayalı Dini Terör Örgütlerinin İncelenmesi (Birinci Baskı), Gündoğan Yayınları, İstanbul, 2018, s. 23.

desteklerler.⁴¹ Kâfirler ve kendi görüşünden olmayan kişilere yapılan eylemlerin Allah katında fedakârlığın üst noktası olduğuna inanırlar. Dinî motif ekseninde cihadı benimseyen radikal gruplara göre, Müslümanların yeniden eski parlak günlerine geri dönmeleri için kurulması gereken “İslam Devleti” ancak ve sadece silahlı mücadele ve cihat yoluyla mümkün olabilir.⁴²

Selefiler genel olarak ortak bir amacı hedeflemektedirler. Bu ortak amaç, Müslümanların tekrar eski parlak günleri yaşamaları için şeriat kanunlarına göre yönetilen bir “İslam Devleti” kurmak ve bu devletle birlikte halifeliği ilan etmektir.⁴³ Selefî ideoloji, dışlayıcı bir öğretiyeye sahiptir. Kendilerinden olmayanların cennete giremeyeceği, kendilerinden olmayan herkesin sapık olduğu, diğer görüş ve düşüncelerin hatalı olduğu gibi iddialar benimsenmektedir.⁴⁴

El-Zerkavi, Abdullah Azzam, Usame bin Ladin gibi savaş meydanlarında yetişen cihatçı teröristler, dinî yoruma dayalı terör örgütlerini kurdular. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’ye yapılan terör saldırılarıyla cihatçı gruplar dünya genelinde tanınır hâle geldi. Radikal yoruma dayalı El-Kaide, IŞİD ve türevleri; canlı bomba ve intihar saldırıları, kafa kesme, diri diri insanları yakma gibi vahşi ve yıkıcı eylemlerini Selefî ideolojiye dayanarak meşrulaştırmışlardır.

1.3.2 Örgüt Unsuru

Örgüt Unsuru, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında terörün tanımında belirtilen hususlara ulaşmak için oluşturulan örgüt ile terörizm olgusunun ulaşmak istediği amacı gerçekleştirmek için kurulan örgütlenmeyi ifade eder. Farklı ideolojiye sahip terör örgütleri incelendiğinde bir yönetim kadrolarının bulunduğu görülmektedir. Bu yönetim kadrosu; örgüt lideri, lidere bağlı üst düzey sorumlular ve alt düzeydeki sorumlulardan oluşmaktadır. Terörist gruplarda örgütlenme; merkezî

⁴¹ Efegil, a.g.e., s.25

⁴² Efegil, a.g.e., s.12

⁴³ Yaşar Kocadağ, Selefilik: Sebepleri, Tehlikeleri ve Karşı Stratejiler, Mezhep Araştırmaları, 2015, s.247-250

⁴⁴ Kaya, a.g.e, s.60

yapılanma, silahlı yapılanma ve propaganda faaliyetlerinin yürütüldüğü bir yapıdan oluşmaktadır. Terör örgütlerinde yasa dışı teşkilatlanma ve gizlilik esastır.⁴⁵

Terör örgütlerinin en önemli unsuru örgütlenmedir. Etkili ve yeterli sayıda terör eyleminin sistemli ve gizlilik içerisinde yürütülmesi ancak örgütlenme ile olabilmektedir. Terör örgütlerinin çoğu aynı örgütlenme ağına sahiptir.

1.3.3 Şiddet Unsuru

Aynı ideoloji etrafında illegal bir şekilde örgütlenen yapılar belirlemiş oldukları hedefe ulaşmak için şiddet eylemlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Şiddet içerikli eylemlerde öncelikli hedef; toplumda korku, endişe ve çatışma ortamı yaratmaktır. Şiddet eylemlerinde çok sayıda insan öldürmek ve maddi zarar vermek asıl amaç değildir. Toplumda oluşturulan çatışma ortamını daha geniş kitlelere yayarak kargaşa ortamı oluşturmak, mevcut otoriteye karşı güveni sarsmak öncelikli amaçları arasındadır.⁴⁶

İŞİD adlı terör örgütü kuruluşundan devlet ilan etme sürecine kadar birçok şiddet eylemine başvurmuştur. Selefi ideoloji ekseninde örgütlenen yapı, dinî referanslarla meşrulaştırdığı terör eylemlerinde şiddeti en üst safhaya çıkartarak birçok insanın can kaybına sebebiyet vermiştir. Şiddet eylemlerini propaganda faaliyetine dönüştürmesiyle tüm dünyada korku ve endişe ortamı yaratmıştır.

1.4 Terörizmin Türleri

Terörizm tarihsel süreç içerisinde günün koşullarına göre farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Terörizmin çeşitleri, kullanmış olduğu yöntemler ve almış oldukları destekler doğrultusunda değişkenlik arz etmektedir. Terörizm bir devlet için çalışan veya sadece bir devleti hedef alan bir unsur değildir. Ulusal ve uluslararası alanda çeşitli ülkeleri veya devletleri hedef alabilmektedir. Son dönemde teknoloji alanında yaşanan gelişmeler, terörizmi sadece ateşli silahlarla yapılan eylemlerin ötesine taşımıştır. Terörizmin genel türleri; ulusal terörizm, uluslararası

⁴⁵ Abdullah Özdemir, Hatice Erol, Küresel Terörizm ve Yoksulluk İlişkisi, Social Science Development Journal, Sayı:3, 2018, s.436

⁴⁶ Özdemir, Erol, a.g.e., s.437

terörizm, devlet destekli terörizm, etnik kökenli terörizm, din referanslı terörizm, teknolojinin dâhil olduğu terörizm gibi şekillerde ortaya çıkabilmektedir.⁴⁷

1.4.1 Ulusal Terörizm

Ulusal terörizm, ülkenin belirlenmiş ve kabul edilmiş sınırları içerisinde kalan, hiçbir yabancı unsurun dâhil olmadığı, sistematik şiddettir.⁴⁸ Ulusal terörizmde eylemlerin hedef kitlesi ülkedeki devlet otoritesi ve ülke vatandaşlarını kapsar. Başka bir devleti veya şahsı kapsayıcı bir durum söz konusu değildir. Terör ve şiddet eylemlerini gerçekleştiren örgütün finans, lojistik, eğitim gibi olanaklarının o ülke kaynaklı olması yabancı bir örgütün doğrudan ve dolaylı olarak katkısı olmaması gerekir.⁴⁹

1.4.2 Uluslararası Terörizm

Ülkenin belirlenmiş sınırları içerisinde gerçekleştirilecek şiddet ve terör eylemlerinin doğrudan ve dolaylı olarak başka ülke ve kişilerce desteklenmesi, gerekli finans ve lojistik kaynakların sağlanması sonucunda yapılan terör faaliyetinin uluslararası bir etki doğurması olayını kapsar.

Ergil “Birden fazla ülkenin topraklarını veya vatandaşlarını içeren terörizm uluslararasıdır” derken Jenkins, uluslararası terörizmin ancak terörist faaliyetlerin ulusal sınırlarda belirlenmiş, sınırlar dışında etki gösterdiğinde (yabancı bir devletin vatandaş, tesis vb. unsurlarına) veya yöneldiğinde mevzubahis olacağını ifade eder.⁵⁰

1.4.3 Devlet Destekli Terörizm

Devlet destekli terörizm; devletin bizzat kendisinin, bir örgüte veya gruba bir başka devlette faaliyet göstermek üzere ya da kendi bizzatı ülkesinde eylem yaptırmak adına maddi, fiziki, siyasi, sosyal olarak zımnen ya da açık olarak destek sağlamasıdır. Ayrıca devletler savaş vb. süreçlerle elde edemeyeceği bir şeyi strateji doğrultusunda elde etmek üzere resmî kurumları ve personeli bir araç olarak da

⁴⁷ Şimşek, a.g.e., s.323

⁴⁸ Y. Furkan Şen, Sevilay E. Gümüş Özuyar, Terör Ve Terörizm Üzerine (1. Baskı), Yargı Yayınları, İstanbul, 2015, s.60.

⁴⁹ Şimşek, a.g.e., s.324

⁵⁰ Şen, Özuyar. Terör ve Terörizm.... a.g.e., s.70.

kullanmaktadır. Örneğin CIA, KGB, MOSSAD gibi resmî kurumların personellerinin gizli olarak bir başka ülkenin faaliyet sahasında bulunması bu alana örnek olarak gösterilmektedir.⁵¹

Devlet ile ilişkilendirilen terörizmde, “bir devletin kendi orta ve uzun vadeli politikalarını hayata geçirebilmek ve milli çıkarlarını koruyabilmek için bir başka devlet ya da devletleri hedef alması, bu ülkelerde operasyon yapması gerekmektedir. Devlet ile ilişkilendirilen terörizmde başka ülkelerin hedef alınması dışında, kendi ülke egemenliğini tehdit eden bir unsurla karşı karşıya kalırsa sistemli bir şekilde şiddet kullanabilmek de mümkündür.”⁵² Devlet destekli terörizm Soğuk Savaş dönemlerinde yaşanmıştır. Bu dönemde, iki bloklu dünya düzeninde, karşı blokta yer alan ülkeleri veya devletleri zayıflatmak, parçalamak adına devletler kendilerine yakın gördükleri gruplara gerekli destekleri vermiş; iktidara gelmeleri için dolaylı yollardan yardım etmiş ve terör gruplarını destekleyerek bunlardan fayda sağlamaya çalışmıştır. Bazı Selefi örgütler bu dönemde ABD tarafından Sovyetlere karşı desteklenmiştir; bu da din referanslı terör örgütlerinin gelişmesine katkı sağlamıştır.

1.4.4 Etnik Kökenli Terörizm

Etnik terörün içeriğini anlamak için öncesinde etnik azınlık kavramının incelenmesi daha doğru olacaktır. Etnik azınlık, bir grup insanın bir ülkede egemen olan gruptan din, dil, ırk, kültürel orijin, milliyet olarak belirgin ölçüde ayrılması olarak tanımlanmaktadır. Milli devletler, egemen grup dışında içerisinde birçok etnik kökenli gruplar bulundurabilmektedir. Uluslararası toplumların hepsinde etnik azınlık olarak tanımlanacak grupların varlığı, 1950’li yıllardan sonra etnik temelli terör eylemlerinin artışına sebebiyet vermiştir. Özellikle Soğuk Savaş’ın başladığı yıllarda uluslararası çıkarlar ön plana çıkmıştır. Devletler uluslararası alanda çıkar elde edebilme veya uluslararası çıkarları koruyabilme amacıyla etnik kökenli terör gruplarını kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya başlamışlardır.⁵³

Etnik kökenli terör gruplarının yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte birçok devlet olumsuz yönde etkilenmiştir. Türkiye ise etnik kökenli terör gruplarından en

⁵¹ Şen, Özuyar. Terör ve Terörizm..., s.74

⁵² Şen, Özuyar. Terör ve Terörizm..., s.72.

⁵³ Baharççek, a.g.e., s.13

çok etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. PKK ve ASALA gibi terör örgütlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte gerek ülke sınırları içerisinde gerek uluslararası alanda Türkiye'ye karşı şiddet propagandası yapılmış ve terör eylemleri gerçekleştirilmiştir. Etnik kökenli terör örgütleri, diğer terör gruplarına göre daha fazla şiddete başvurmaktadır. Örneğin; Sırp, etnik temizlik kapsamında diğer etnik gruplara karşı her türlü şiddet içeriğini kullanmışlardır.⁵⁴

Tarihsel süreç içerisinde terör, zayıfın silahı olmuştur. Terör grupları genelde zayıf oldukları ve savaş tekniğinden uzak oldukları için düzenli ordulara sahip devletlere karşı kolay olan düzensiz savaş ve saldırı yöntemini seçerek kullanmışlardır. Etnik kökenli gruplar genellikle ülkenin geneli yerine kendilerinin çoğunlukta olduğu bölgeyi etkilemeye çalışırlar. Devletin bu gruplara sunduğu kimlikler yerine, kendi oluşturmak istedikleri kimlikleri ön planda tutma gayreti içerisinde girmektedirler. Etnik kökenli terör, bu sorunlar çözüme kavuşturulamadığı için çağımızın en büyük sorunları arasındadır. Bu sorunların doğal sonucu olarak dünyanın her bölgesinde etnik kökenli terör olayları ile karşı karşıya kalınmaktadır.⁵⁵

Dış İlişkiler Konseyi'nin listesine göre dünyada etnik kökenli olarak nitelendirilen terörist örgütler; Sri Lanka'da Tamil, Türkiye'de PKK ve Ermeni Terör Örgütü ASALA, İspanya'da ETA, Filistin'de Irgun, İrlanda'da IRA'dır.⁵⁶ Bunlar ayrılıkçı terör örgütlerine örnek gösterilebilir.

Etnik Temelli Terör, bir toplumda veya bir ülke içerisinde yaşayan insanların bir grup ya da bir bütün içerisinde etnik kimlik, sosyokültürel, coğrafi ve dilsel olarak ayrı bir şekilde varlık gösterme eğilimi doğrultusunda yapılan şiddet ve terör eylemlerini oluşturmaktadır. Etnik terörizm, karakteristik özellikleri gereği genellikle kendi amaçlarını gerçekleştirmeye yöneliktir. Sembolik hedeflere saldırmayı seçmekte ve diğer terörist grupların aksine kendilerine bir izleyici kitlesi yaratmayı amaçlamaktadırlar.⁵⁷ Bu faaliyetlerle etnik temelli gruba daha fazla üye ve militan toplamaktadırlar. Etnik temelli gruplar siyasi otoritenin zayıf olduğu ülkelerde çeşitli terör saldırıları yapmakta, siyasi otoritenin güçlü olduğu ülkelerde ise çeşitli eylemler

⁵⁴ Baharçiçek, a.g.e., s.14

⁵⁵ Baharçiçek, a.g.e., s.14

⁵⁶ Şen, Özuyar, Terör ve Terörizm..., s.75

⁵⁷ Şen, Özuyar, Terör ve Terörizm..., s.78

yaparak etnik temelli öz varlıklarını kanıtlama gayreti içerisinde ayrılık talep etmektedirler. Etnik temelli terörünün ülkemizdeki örneği PKK terör örgütüdür.

1.4.5 Din Referanslı Terörizm

Toplumsal bir kavram olarak din, uluslararası ilişkilerde önemli bir rol oynamakta, farklı zaman dilimlerinde ise uluslararası çatışmaların temel konusunu oluşturmaktadır. ABD'ye yapılan terör saldırıları sonucunda din, dünya gündemini her zamankinden daha fazla meşgul etmeye başlamıştır. Yaşanan bu süreç 21. yüzyılda dinin küresel etkilerini ortaya çıkarmıştır.⁵⁸

Radikal örgütler, terör ve şiddet eylemlerini dinî metinlerden esinlenerek meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Böylece terör örgütleri tarafından dinler istismar edilerek aykırı şekilde yorumlanmaktadır. Dinî ideolojiye sahip terör eylemleri incelendiğinde her din terörü meşrulaştırmak için kullanılmıştır. Hristiyan, Yahudi ve İslam dinlerinde terör eylemlerini meşru kılacak kutsal metinler ve motivasyonlar bulabilmek mümkündür.⁵⁹ Ortadoğu coğrafyasında veya diğer bölgelerde dini referans alarak radikalleşen terör örgütleri kendi içerisinde disiplin sağlamak, kutsal hedeflere ulaşmak ve benimsemiş olduğu ideolojisi için psikolojik yönden hazırlanmak gayreti içerisindeyler.

Dinî temelli terör faaliyetleri kapsamında terör gruplarının amaçları, daha çok siyasi düzen içerisinde kendi dinî ideolojilerini empoze etmektir. Müslümanların tekrardan eski günlerine dönmelerinin ancak şariat hükümleri ile yönetilen “İslam Devleti”nin kuruluşuyla mümkün olacağı düşüncesi çerçevesinde yeni bir siyasal düzen getirmeyi amaçlamışlardır. IŞİD terör örgütü tam da bu amaç doğrultusunda kurularak şiddet ve terör faaliyetlerini sürdürmüştür. Gerek Irak'ta gerek Suriye'de genişleyerek “İslam Devleti”ni ilan etmiştir.⁶⁰ IŞİD'in dinî temeli, benimsemiş olduğu Selefi görüşe dayanmaktadır.

⁵⁸ Beyhan Gürbüz, Dini Motifli ve Uluslararası Bir Terör Örgütü Olarak El-Kaide, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, 2008, s.14

⁵⁹ Ali Kuyaksil, Terör Örgütlerinin İdeoloji Unsuru Olarak Kullandığı Bazı Dini Kavramlar, Assam Uluslararası Hakemli Dergisi, Sayı:1, 2014, s.86

⁶⁰ Kuyaksil, a,g,e, s.78

Selefi görüş, dine sonradan giren yenilikleri bid'at olarak adlandırarak reddeden ve dini onlardan arındırma gayesi güden bir akımdır. Temizleme aracı olarak da meydanlarda cihat hareketini seçmişlerdir. Selefi görüş ekseninde diğer bir önemli kavram ise şirktir. Şirk, Allah'ın mutlak kudretine karşı bir gücü ona denk tutmaktır; Allah'ın belirlemiş olduğu kanunlara uyulmaması veya şeriat hükümleri dışında hareket etmek de, Allah'ın kanunları yerine kul yapımı kanunların benimsenerek ona ortak koşulması sebebiyle şirk olarak açıklanmaktadır. Cihat eden mücahitlerin önceliği dine sonradan giren yenilikleri ve şirke düşenleri temizlemektir. Zerkavi bu görüşe sıkı sıkıya bağlanarak İD için çalışanlara zorluk çıkartanları, destek olmayanları, namaz kılanları engelleyenler gibi dine düşman davranışlarda bulunanları Allah'ın düşmanları olarak ilan etmiştir. Bu düşünce doğrultusunda yapılan öldürme yani can alma yöntemleri ibadet kapsamında değerlendirilmiştir. Bu yöntem kâfirlere korku ve endişe vermektedir. Cihat edeni yani mücahidi ise güçlü ve kudretli gösterdiğinden önemli bir savaş taktiği olarak kabul edilmektedir.⁶¹ Gerek din referanslı terörizmde gerek “İslam Devleti” örgütünde motivasyon sürecinde en çok kullanılan kavramların başında; Tebliğ, Cihat ve “İslam Devleti” gelmektedir.

Tebliğ, sözlük anlamı itibariyle “duyurma, bildirme, haber verme veya haberi ulaştırma” anlamlarına gelmektedir.⁶² İslam dininde kutsal metinlerin, tebliğ yoluyla indirilmesinden kaynaklı olarak “İslam Devleti” gibi radikal gruplar, tebliğ kelimesini davet anlamında propaganda faaliyetlerinde etkin olarak kullanılmıştır. Benimsemiş oldukları selefi ideolojinin halk arasında yayılmasını ve ideolojiye inanacak dava insanların sayısının artmasını, tebliğ süreci ile sağladıklarını sağlayabileceklerini düşünmektedirler. IŞİD'in tebliğ adına kullandığı en önemli argüman ise “Hilafetin ilan edildiği, İslami temeller üzerine kurulu bir devlet ve bu devlet çatısı altında benimsenecek İslami yaşam tarzının ortaya çıktığı” iddiası olmuştur.

“İslam Devleti” söylemi motivasyon sürecinde kullanılan bir söylemdir. Dinî referanslı diğer terör örgütlerinden destek istemek amacıyla “Kendilerinin de uzun

⁶¹ Dilaver Demirağ, Kıyamet Çanı Işid ve Son Savaş(1. Basım),İstanbul 2015, s.173

⁶² Tebliğ, <https://islamansiklopedisi.org.tr/teblig> (Erişim Tarihi:01.04.2019)

yıllar mücadelesini verdiği İslam Devleti'nin artık kurulduğunu-kurulacağını" iddia ederek tebliğ faaliyetlerini güçlendirmişlerdir. "İslam Devleti" çerçevesinde örgüt, ABD ve Batılı güçleri Ortadoğu'dan uzaklaştırmayı, bunların desteklediği kukla liderleri ve devletlerini yıkmayı, bölgede barış ve huzuru tesis etmeyi, şeriat kanunlarıyla yönetilen bir yönetim anlayışını kurmayı amaçlamıştır.

Diğer bir motivasyon olan cihat ise, "İslam nizamını yeryüzünde hâkim kılma ve bu nizamı savunma maksadıyla din uğrunda ve hak yolunda yapılan savaş" anlamına gelmektedir.⁶³ IŞİD, cihat olgusunu İslam ülkelerinde haksız ve adaletsiz ortamların oluşmasını, zengin yer altı kaynaklarına sahip Ortadoğu ülkelerinin ABD ve diğer Batılı ülkelere sömürülmesini ve ülkelerde şiddet ve yoksulluğun artmasını cihati meşrulaştırıcı unsurlar olarak kullanmıştır.

1.4.6 Teknolojinin Dâhil Olduğu Terörizm

20. yüzyıldan itibaren teknolojik alanında yaşanan gelişmeler, teknolojinin faydalı yanlarıyla birlikte zararlı yanlarını da beraberinde getirmiştir. Son dönemde yaşanan teknolojik gelişmeler insanların teknolojiye bağımlılığını arttırmıştır. Gerçek dünyanın varlığının yanında, teknolojik koşulların gelişmesiyle birlikte bir siber dünya meydana gelmiştir. Somut olaylardan etkilenen siber dünya, siber alanda düzenlenen saldırılar nedeniyle gerçek dünyayı etkileyerek tehdit eder boyuta ulaşmıştır.⁶⁴

Teknoloji alanında yaşanan gelişim ve dönüşüm, saldırı kavramının da değişmesine neden olmuştur. Terör örgütleri tarafından geleneksel yöntemlerle gerçekleştirilen terör eylemlerinin siber alanda boy göstermeye başlaması, bu alanda yaşanabilecek terör risklerini beraberinde getirmiştir. Teröristler geleneksel yöntemlerin dışında bilgisayar ve internet teknolojilerini kullanarak eylemlerini siber alana taşımışlardır. Siber alanda yapılacak terör eylemlerinin kolay ve arkada iz bırakmadan yapılabilmesi, terör örgütlerinin ilgisini bu yöne çekmeye başlamıştır. Geleneksel terör eylemlerine karşı siber alanda yapılacak terör eylemleri izlemeyi ve

⁶³ "Cihat Nedir", 01.04.2019 <http://www.lugatim.com/s/cihat> (Erişim Tarihi: 01.04.2019)

⁶⁴ Muharrem Gürkan, Âdem Ali İren, Reel Dünyada Sanal Açmaz: Siber Alanda Uluslararası İlişkiler, Süleyman Demirel Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Dergisi, Cilt:16, Sıra:2, 2011, s.264

takip etmeyi zorlaştırarak önlem alınabilmesi konusunda devletleri yetersiz ve çaresiz bırakabilmektedir.⁶⁵

21. yüzyılın en önemli silahlarından biri şüphesiz “bilgi”dir. Bilgiyi elinde tutan, gücü de elinde tutmaktadır. Bilginin vermiş olduğu güçle internet, telefon, bilgisayar ağları, uydular gibi teknolojik alanda yaşanan gelişmeler tüm hayatımızı kolaylaştırmaktadır. Hayatımızı kolaylaştıran bu gelişmeler bilginin vermiş olduğu güçle aynı zamanda birer silaha dönüşerek siber terör kavramını ortaya çıkarmaktadır.⁶⁶

Siber Terörizm genişleyen bilgisayar ağlarını kullanarak ülkeler için hayati öneme sahip devlet işlemleri, enerji, ulaşım gibi birçok alanda ulusal altyapıya zarar vererek kullanılamaz hâle getirilen saldırılar olarak açıklanabilir. Siber terörizm ile terör örgütleri insanlara acı çektirmek, zarar vermek, devlet tarafından hayati öneme sahip bilgileri elde etmek, değiştirmek veya kendi çıkarları doğrultusunda kullanmayı temel hedefleri arasında görmektedir. Teknolojik alanda yapılan siber terör, geleneksel terör yöntemlerinden ayrılarak terörizme farklı bir boyut kazandırmıştır. Siber terör eylemlerin teknolojik imkânlar doğrultusunda kolaylıkla yapılması ve arkasında takip edebilecek şekilde izler bırakmamasından ötürü son dönemde devletler tarafından tercih edildiği görülmüştür.⁶⁷

⁶⁵ Güryanak, İren. a.g.e., s.264-265

⁶⁶ Terör Nedir?, https://tasam.org/tr-TR/Icerik/515/teror_nedir, Erişim Tarihi (01.08.2019)

⁶⁷ Güryanak, İren, a.g.e., s.266-267

İKİNCİ BÖLÜM

2. DİNİ REFERANSLI “İSLAM DEVLETİ’NİN” TARİHSEL VE ÖRGÜTSEL GELİŞİMİ

20. yüzyıl savaşlarla dolu bir yüzyıl olarak tarihe geçmiştir. I. ve II. Dünya Savaşları’nın etkilerinden kurtulamayan ülkeler Soğuk Savaş döneminde kendilerini farklı bir atmosferin içinde bulmuşlardır. Soğuk Savaş yıllarının son dönemlerinde ise işgal girişimleri ön plana çıkmıştır. SSCB’nin Afganistan işgaliyle başlayan işgal girişimleri ABD’nin Irak’ı işgali ile devam etmiştir.

İşgal girişimleri, sadece işgal eden veya edilen ülkeleri olumsuz etkilemekle kalmamış Ortadoğu coğrafyasının bölgesel güvenliği ve istikrarı için büyük bir tehdit oluşturmuştur. Arap devletlerinin kendi ülke vatandaşlarının çıkarlarını ve menfaatlerini korumakta eksik kalması radikal örgütlerin güçlenmesine neden olmuştur.⁶⁸ Yaşanan işgal girişimleri ve işgal teşebbüsleri meşrulaştırma zemini olarak demokrasinin kullanılması sonrası demokrasi fikrine karşı çıkan, siyasal meşru düzeni reddeden, kendi ideolojilerini halka benimsetmeye çalışan radikal terör örgütlerinin oluşumuna ve güçlenmesine zemin hazırlamıştır. Uluslararası sistemde oluşan güç boşlukları, radikal örgütlerin sayılarının artmasına ve etki alanlarını genişlemesine neden olmuştur.⁶⁹

Arap ülkelerinde hâkim olan diktatörlük rejimlerinde halka baskı kurmaya dayanan yönetim anlayışı, zamanla yolsuzlukların artması ve sistemin yozlaşmasıyla devlet ve toplum arasındaki ilişkilerin kötüye gitmesine neden olmuştur. İşgal girişimleri ile birlikte istikrarsızlaşan ortamda IŞİD gibi radikal örgütler türemiştir. Bu örgütler mevcut hükümetlere karşı çıkarak kendi halifeliğini ilan etme ve “İslam Devleti” kurma amacı etrafında radikalize olmuşlardır.⁷⁰

⁶⁸ Fawas A. Gerges, Çeviren P.Turhan Özer, IŞİD Tarihi (1.Baskı), Doruk Yayınları, İstanbul, 2019, s.22-23

⁶⁹ Selim Vatandaş, IŞİD ve Türkiye’de IŞİD Tartışmaları, İlke İlim Kültür Derneği, Cilt No 1, 2015, s.7

⁷⁰ Gerges, a.g.e., s.24

11 Eylül 2001 yılında El-Kaide tarafından gerçekleştirilen terör saldırıları “İslam Devleti”ne giden sürecin önünü açmıştır. ABD’nin Irak’a yapmış olduğu işgal girişimi bölgede güç boşluklarının oluşmasına ortam hazırlamıştır.⁷¹ Irak’ın milli kimliğinin kaybolmaya başlamasıyla birlikte sosyal alanda yaşanan karmaşa ortamı radikal grupların oluşmasına imkân sağlamıştır.

İŞİD, “İslam Devleti” kurmak ve halifeliği ilan etmek için bölgede yaşanan mezhep çatışmalarından en üst düzeyde faydalanarak Sünnilerden destek almıştır. Örgüt şiddet ve terör eylemlerini inanç üzerinden meşrulaştırarak politik bir argüman haline getirmiştir. Savaşmak, terör eylemleri gerçekleştirmek, örgüte biat etmeyen kişi ve grupları kâfir ilan etmek gibi söylemlerle politik argümanlarını çoğaltmıştır.⁷²

2.1 “İslam Devleti’ne” Giden Tarihsel Süreç

Başlangıçta adını Irak coğrafyasından duyduğumuz daha sonra ise bölgedeki kargaşa ortamından yararlanarak Suriye’de yapılanma fırsatı bulan örgüt, dünyanın dört bir tarafından gelen yabancı savaşçıların katılımlarıyla uluslararası bir görünüm kazanmıştır. Abdullah Azzam’ın düşünsel alt yapısını oluşturduğu, pratiğini ise Usame bin Ladin’in geliştirdiği “cihat” anlayışı, ABD’nin bölgeye işgal girişimiyle birlikte yayılmak için elverişli zemini elde etmiştir. 2003 yılında Ebu Mus’ab el-Zerkavi’nin ABD öncülüğündeki koalisyon güçlerine karşı göstermiş olduğu direniş, İŞİD’i ortaya çıkaran sürecin başlangıcı sayılmıştır.⁷³

Örgüt, DEAŞ, İŞİD ve ISIS gibi farklı dillerde adlandırılmıştır. Yıllar itibari ile izlediği politakalar ve genişleme hareketi doğrultusunda ismi de değişiklikler göstermiştir. Tevhid ve Cihad Örgütü olarak kurulan yapı, El-Kaide ile güç birliği yaparak Irak El-Kaide’si olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Devlet idealini hayata geçirmek adına Irak İslam Devleti adı altında taban oluşturmaya başlamıştır. Arap Baharı sonrasında Suriye’de doğan güç boşluğundan faydalanarak bu bölgede de

⁷¹ Yenal Göksun, Emin Salihi, Deaş’ın Medya Stratejisi, Seta, No 98, 2018, s.13

⁷² İŞİD’in Dini Yapısı, ve Yenilikçi Yöntemleri, 26.08.2017

<https://www.stratejikortak.com/2017/08/isis-dini-ve-yontemleri.html> (Erişim Tarihi:10.04.2019)

⁷³ Özkan Dede, İŞİD Terör Örgüt’ünün Türkiye’ye Yönelik Propaganda Faaliyetleri ve Yabancı Teröristler, Yüksek Lisan Tezi, Gaziantep Üniversitesi, 2018 s.29-30

güçlenmeye başlayan örgüt, Irak ve Suriye’de sınırları ortadan kaldırarak Irak Şam İslam Devleti’ne dönüşmüştür. Irak Şam İslam Devleti 2014 yılında Musulu ele geçirmesiyle halifeliğini ilan ederek sözde “İslam Devleti’nin” temellerini atmıştır.⁷⁴

Tablo 1.1: Örgütün İsminin Değiştiği Yıllar

Örgütün İsimleri	Faaliyet Yılları
Tevhid ve Cihad Örgütü	1999-2004
İki Nehir Topraklarındaki el-Kaide (Bilinen adıyla Irak el-Kaidesi)	2004-2006
Mücahitler Şura Konseyi	2006
Irak İslam Devleti (İİD)	2006-2013
Irak-Şam İslam Devleti (İŞİD)	2013-2014
İslam Devleti (İD)	2014-Günümüz

Kaynak:Recep Tayyip Gürler, Ömer Behram Özdemir ”Tevhid ve Cihad Örgütü’nden “İslam Devleti’ne”, Sayı 60, 2014, s. 2.

2.1.1 Tevhid ve Cihat Örgütü’nden Irak El-Kaidesine (1999-2006)

Örgüt lideri Zerkavi gençlik yıllarındaki işlemiş olduğu günahların kefareti için cihat ve İslami ilimlere yönelerek ödemeyi amaçlamıştır. Zerkavi’nin İslami ilimlere ve cihat anlayışına yönelmesi; ‘Ebu Muhammed el-Makdisi’ ile tanışmasından sonra başlamıştır. Ebu Muhammed el-Makdisi Ürdün’lü din adamıdır.⁷⁵

Zerkavi ve Makdisi 1980’li yılların sonunda Afganistan’a cihat etmek üzere gitmişler ve 1990’lı yıllarda ise Ürdün’e geri dönmüşlerdir. Afganistan’da tanıştıkları cihatçılarla birlikte ‘Beyat El Islam’ grubunu oluşturmuşlardır. Beyat El Islam grubu üyeleri Ürdün Haşim’i Krallığına ve İsrail sınır karakollarına saldırı planından hapse atılmışlardır.⁷⁶ 1999 yılında Ürdün’de çıkan genel aflla birlikte tahliye edilmişlerdir.

⁷⁴ Selime Karakuş, Işid’in/ Deaşın Tarihsel Arka Planı, Suriye ve Irak Siyasetine Etkisi Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2018, s.9

⁷⁵ Joby Warrick, Siyah Bayraklar “İŞİD’in Doğuşu Ve Yükselişi” (2.Baskı), A7 Kitap, İstanbul,2016, s.42-43

⁷⁶ Ebu Muhammed Makdisi İŞİD’e Karşı Bir Cihat Teorisini,25.09.2016,<https://medyascope.tv/2016/09/25/ebu-muhammed-el-makdisi%E2%80%8A-iside-karsi-bir-cihad-teorisini/> (Erişim Tarihi 15.04.2019)

Zerkavi kendi ülkesinde cihat faaliyetinin sürdürülebilir olmadığı düşüncesiyle Arap dünyasının dört bir yanından gelen gençler gibi küresel cihat hareketine katılmak üzere Afganistan’a gitmiştir. Afganistan’a gelişi ile birlikte; El-Kaide ile görüşerek Afganistan’ın batısında bulunan Herat kentinde kamp kurma talebinde bulunmuştur. İleride başlatacağı cihat faaliyetlerinin temellerini bu bölgede atmıştır. 1999 yılı itibari ile Tevhid ve Cihad adlı örgütünü kurmuştur.⁷⁷

Örgüt Ürdünlü Zerkavi öncülüğünde yerli ve yabancı İslamcılardan oluşmaktadır. Zerkavi Irak bölgesinde örgüt ağını oluşturmaya başladıktan sonra ABD’nin Irak işgali ile başlayan süreçte örgüt yerel halkın yanında yer alarak işgalci güçlere direnmiştir. Tevhid ve Cihat Örgütü koalisyon güçleriyle mücadele ederek geri çekilmesini sağlamak, Irak hükümetini düşürmek, işgal kuvvetleriyle çalışanları öldürmek, Şii nüfuzunu asgari seviyeye düşürmek ve şeriat kanunlarıyla yönetilen bir “İslam Devleti” kurmak amacı taşımaya başlamıştır.⁷⁸

Zerkavi önderliğindeki Tevhid ve Cihat Örgütü ile yerel halk, ABD tarafından 2004 yılında Irak’ın Felluce bölgesine yönelik başlatılan işgal girişimine karşılık vermiştir. ABD işgal girişiminden beklediği sonucu alamamış Felluce’den geri çekilmek zorunda kalmıştır. Tevhid ve Cihat Örgütü’nün uygulamış olduğu bombalı saldırılar direnişte başarılı sonuçlar alınmasını sağlamıştır.⁷⁹

Usame bin Ladin ve Zerkavi modern dönemin en kanlı terör örgütlerinin liderleri olarak küresel cihat oluşumunun temellerini atmışlardır. Bu ikili arasında kişisel yönden çeşitli farklılıklar bulunmaktadır. Usame bin Ladin zengin bir aile yapısından gelmekte, örgüt içerisinde sakin kimliği ile ön plana çıkmıştır. Cihat anlayışını Amerika Birleşik Devletleri’ne karşı sınırlı tutarak benimsemiş ve bu bağlamda halk desteğini almıştır. Zerkavi ise bedevi kökenli bir ailenin çocuğu olarak ekonomik zorluklar altında yetişmiş, gençliğinde birçok suça karışmıştır. Günahlarının kefaretinin ödemek için Selefi gruplara katılmıştır. Aşırı şiddet yanlısı, Şii düşmanı ve tekfire başvurmaya eğilimi olan bir kişidir. Bu profil farklılığına

⁷⁷ Beyazıt Erkin, Küresel Cihadın Ortadoğu’daki Gelişim Süreci, Türk Akademisi Siyasi Sosyal Startejik Araştırmalar Vakfı, No 23, 2016, s. 1

⁷⁸ Eylem Okumuş, Ortadoğu ve IŞİD Gerçeği, Ankara 2014, s.115-117

⁷⁹ Demirağ, a.g.e., s.165

sahip iki insandan biri Usame bin Ladin küresel cihatın ilk jenerasyonunu, Zerkavi ise ikinci jenerasyonunu temsil etmiştir.⁸⁰

Amerika Birleşik Devletleri 2001 yılında “terörle mücadele” adı altında Afganistan’a ve Taliban’a askeri operasyon düzenlemiştir. Tevhid ve Cihad Örgütü ise o yıllarda ilk olarak İran bölgesine gelmiş, daha sonra Kuzey Irak bölgesine geçmiştir. O dönem El-Kaide’den beklediği yardımı görememiştir. Zerkavi, örgütüne destek vereceğini söyleyen ve El-Kaide’nin bir uzantısı olan Kürt Hareketi Ensar-El İslam adlı yapıyla iletişime geçmiştir.⁸¹ Bu grubun yardımlarıyla Tevhid ve Cihad Örgütü, Irak savaşı öncesinde bölgede hazırlanmaya ve kamp kurmaya başlamıştır. Bu süreç Irak El-Kaide’sinin alt yapısını oluşturmaya başlamıştır.

Tevhid ve Cihat Örgütü ilk saldırısını, Ağustos 2003’de Bağdat’taki Ürdün elçiliğini bombalayarak gerçekleştirmiştir. Bu saldırıda 17 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu saldırının ardından şiddet ve terör eylemlerine hız veren örgüt, 19 Ağustos 2003’te Irak’taki Birleşmiş Milletler binasına patlayıcı yüklü bir arabayla saldırmıştır. Saldırıda BM Özel temsilcisi Sergio Vieira de Mello’nun da aralarında bulunduğu 21 kişi hayatını kaybetmiştir. Saldırıda 200’e yakın görevli personel ve sivil halk yaralanmıştır. Bu saldırıdan 10 gün sonra 29 Ağustos günü, Necef’te bulunan Şiilere ait İmam Ali Camii’ne patlayıcı yüklü araçla saldırı düzenlenmiştir. Iraklı Şii lider Ayetullah Muhammed Bekir el-Hekim ile birlikte 95 kişi ölmüştür.⁸² Zerkavi içinde beslediği şiddeti bu eylemlerle özdeşleştirerek dışarı vurduğunu göstermektedir. Şiileri hedef alarak onlara karşı nefretini, düşmanlığı göstermiştir. Zerkavi, yapmış olduğu terör saldırıları ile dikkatleri üzerine çekmiştir. Yaşanılan gelişmeler El-Kaide’ye biat etmesine giden süreçte zemin hazırlamıştır.

ABD’nin Irak işgali ile birlikte başlayan süreçte ülke son derece istikrarsız bir yapıya bürünmüştür. Bölgede toparlanma aşamasında bulunan Tevhid ve Cihat Örgütü ülkedeki direnişçilerle birlikte aktif olarak çatışmalarda yer alarak başarılı

⁸⁰ Erkin, a.g.e., s.2

⁸¹ Eylül Beyza Ateş Çiftçi, İŞİD: Oluşum, Kuruluş ve Devletleşme Süreçleri, Lectio Socialis, Sayı 1, 2017, s. 48

⁸² Erk Acarer, İŞİD ve Türkiye “Katili Tanıyoruz” (Birinci Basım), Ayrıntı Yayınlar, İstanbul, 2017, s.34

sonuçlara imza atmıştır. Gerek bölge halkı arasında gerek Sünni aşiretler tarafından dikkatleri üzerine çekerek taban desteği bulmaya başlamıştır.

ABD işgali ile birlikte Irak'ın Anbar vilayeti yoğun çatışma altında kalmıştır. Bölgenin önde gelen merkezlerinden Felluce'de yapılan saldırılarda, Sünni oluşumlu gruplar etkin bir direniş faaliyeti göstermişlerdir. Güçlü bir orduya sahip olan ABD karşısında böylesine bir direnç gösterilmesi, direnişçilere özgüven sağlayarak cihat eylemlerine bağlılıklarını arttırmıştır.⁸³ Felluce'de yürütülen savaşta, Zerkavi direnişin liderliğini yapmış ve “Felluce İslam Halifeliği”nin emiri olarak ilan edilmiştir.⁸⁴

İşgal girişimine karşı direnişin önde gelen grupları arasında yer alan örgütün disiplinli bir yapıda olması ve bünyesinde barındırdığı tecrübeli militanlar sayesinde Irak'ta kısa bir zaman diliminde etkin silahlı bir güç haline gelmiştir.⁸⁵ Yaptığı başarılı eylemler ve saldırılar ile dikkatleri üzerine çeken Tevhid ve Cihat Örgütü, El-Kaide'den destek görme konusunda önemli aşama kaydetmiştir. Örgüt 2004 yılında resmen El-Kaide'ye bağlılık yemini etmiştir. Tevhid ve Cihat Örgütü bu biat ile birlikte; “İki Nehir Topraklarındaki El-Kaide” olarak ilan edilmiştir. Bölgede yaşayan gelişmeler El-Kaide lideri Usame Bin Ladin tarafından memnuniyetle karşılanmış, örgütün Irak El-Kaidesi olarak bilindiği dönem resmen başlamıştır.⁸⁶

El-Kaide lideri Ladin ile Zerkavi'nin iş birliğine gitmesi karşılıklı stratejik çıkarlar üzerinden açıklanabilir. Zerkavi'nin Irak'ta bulunduğu süre zarfında gerçekleştirdiği başarılı terör eylemleri ile birlikte direnişin boyutu genişlemeye başlamıştır. Bu nedenle örgüt finansal bir güce ihtiyaç duymuştur. Zerkavi El-Kaide örgütüne biat ederek örgütün ekonomik gücünden faydalanmayı amaçlamıştır. El-Kaide lideri Usame Bin Ladin ise 2000 yılından bu yana Şii'lere karşı düşmanca davranışları ve İslam'la bağdaşmayan tutumlarından ötürü tasvip etmediği, hatta eleştirdiği Zerkavi'nin biatını kabul etmiştir. El-Kaide'nin bu biatı kabul etmesinin nedenleri arasında;

⁸³ Recep Tayyip Gürler, Ömer Behram Özdemir, “Tevhid ve Cihad Örgütü'nden” “İslam Devleti'ne”, Seta Perspektif, No 60, 2014, s.2

⁸⁴ Çiftçi, a.g.e., s. 48

⁸⁵ Atilla Sandıklı, Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği, Bilgesam, 2015, s.,17

⁸⁶ Çiftçi, a.g.e., s. 48

- Zerkavi'nin bölgede yürütülen direniş faaliyetlerinde başarılı eylemler gerçekleştirmesi,
- Sünni gruplardan ve bölge halkından gelen taban desteği,
- Bölgede yaptığı eylemlerle önemli bir cihat grubu haline gelmesi,
- Terör eylemlerini propaganda faaliyetleri ile internet ortamında etkin kullanması gibi gelişmeler gösterilmektedir.⁸⁷

Zerkavi 2005 yılında yapılacak seçimleri eleştirerek Şii adaylara destek verilmesinin önüne geçmeye çalışmıştır. Demokrasi, Zerkavi tarafından İslam'a aykırı olarak yorumlanmış; demokrasinin gereklerine uyan kişiler ise tekfir edilmiş-kâfir olarak nitelenmiştir. Zerkavi'nin çağrısı ile Sünnîlerin 2005'te gerçekleştirilen seçimleri boykot etmesi Şiilerin seçimi kazanmasına neden olmuştur.⁸⁸ Irak'ta yapılan seçimlerde 275 sandalyenin 128'ini Şiiler, 53'ünü Kürtler, 44'ünü ise Sünni blok kazanmıştır.⁸⁹ Zerkavi'nin bu hareketi Sünnileri büyük bir güç kaybına uğratarak yönetimden uzaklaşmalarına sebep olmuştur. Seçim sonuçlarının diğer etkisi ise Anbar vilayeti gibi Sünni nüfusun yoğun olduğu alanlarda Şii'lere karşı tepkilerin artmasıdır. Yaşanılan bu süreç Sünni ve Şii gruplar arasında şiddet eylemlerini arttırarak mezhep çatışmalarının oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Şii düşmanlığı ile birlikte şiddet eylemlerinin artması El-Kaide tarafından Zerkavi'ye uyarı yapılmasına neden olmuştur. El-Kaide'nin ikinci adamı konumunda bulunan Zevahiri tarafından yapılan açıklamada örgütün izlemiş olduğu politikalarını gözden geçirmesi söylenmiştir.⁹⁰ Yapılan uyarı Zerkavi tarafından dikkate alınmamıştır. İzlemiş olduğu politikalarda bir değişiklik olmamış aksine eylemleri artarak devam etmiştir. Şii karşıtlığı konusunda kendisine destek vermeyen gerek aşiretlere gerek bölge insanlarına karşı şiddet eylemlerini arttırmıştır.

Irak El-Kaidesi benimsemiş olduğu Selefi görüş ekseninde Sünni gruplar üzerinden radikalleşmiştir. Radikalleşen yapı Şii gruplarına karşı mezhep merkezli yoğun şiddet politikaları izlemiştir. Zerkavi'nin o dönemde paylaştığı tüm

⁸⁷ Çiftçi, a.g.e., s. 48

⁸⁸ Çiftçi, a.g.e., s. 49

⁸⁹ Irak'ta Seçim Sonuçları, 20.01.2016, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/irakta-secim-sonuclari-3818764>, (Erişim Tarihi 22.05.2019)

⁹⁰ Çiftçi, a.g.e., s. 49

mesajlarda, “Haçlı İşgal Güçleri” ve onlara yardım eden “Rafizi-Şiiiler” vurgusu ön plana çıkmıştır.

Irak’ta Anbar, Selahaddin, Diyala gibi önde gelen şehirlerde bulunan Sünni aşiret grupları Zerkavi’nin bu politikalarını tasvip etmemiş ve yönetici kadrosunda olmasını eleştirmişlerdir. Zerkavi hiçbir şekilde Şii düşmanlığından geri adım atmamıştır.⁹¹ Yaşanan gelişmeler Sünni aşiretlerden gelen taban desteğinin azalmasına neden olmuştur.

Zerkavi ise Sünni grupların dağılmasını önlemek ve onları bir arada tutmak üzere İslami ideolojiye sahip beş Sünni direniş grubunu bir araya getirerek Mücahit Şura Konseyi’ni ilan etmiştir.⁹² Taban desteğini kaybetmekte olan örgüt Zerkavinin öldürülmesi ile birlikte etkinliğini kaybetmeye başlamıştır.

2.1.2 Irak İslam Devleti ve Güçlenme Süreci (2006-2013)

Irak Başbakanı, Zerkavi ve yardımcılarının Irak ve Amerikan askerlerinin ortak operasyonunda öldürüldüğünü açıklamıştır.⁹³ Mücahit Şura Konseyi adında oluşturulan yapının başına Ebu Eyyub el-Mısri getirilmiştir. Bu değişimin akabinde, 2006 senesinin ekim ayında Irak el-Kaidesi, özerk bir yapıya bürünerek örgütün adını “Irak İslam Devleti” (İİD) olarak değiştirmiştir. Liderliği ise Ömer el-Bağdadi üstlenmiştir⁹⁴.

Irak İslam Devleti’nin uygulamış olduğu terör ve şiddet eylemleri Sünni gruplar içerisinde hoşnutsuzluk oluşturarak zamanla desteklerin azalmasına neden olmuştur. Devlet kurma hayalini gerçekleştirmek isteyen örgüt, bölgedeki diğer çeşitli Sünni gruplardan destek almak amacıyla kendi egemenliğini kabul ettirmeye zorlamış ve yoğun propaganda faaliyetleri yürütmüştür. Yürütülen bu baskıcı tavırlar örgüte olan ilginin azalmasına neden olmuştur. Irak İslam Devleti bu durumun önüne geçmek üzere hâkimiyetini kabul etmeyen kişi ve grupları cezalandırma yöntemine

⁹¹ Çiftçi, a.g.e., s. 49

⁹² Çiftçi, a.g.e., s. 49

⁹³ El Zerkavi Öldürüldü, 08.06.2006, Hürriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/el-zerkavi-olduruldu-4546500> (Erişim Tarihi: 11.04.2019)

⁹⁴ Gürler ve Özdemir, a.g.e., s.2

başvurarak bir takım infazlar gerçekleştirmiştir. Yaşanılan bu gelişme örgüt ile Sünni gruplar arasındaki şiddeti tırmandırmış ve içinden çıkılmaz bir boyuta sürüklemiştir.

Sünni aşiretlerle Irak İslam Devleti arasında yaşanan tansiyon artışı, ABD'nin ülkeye yönelik politikasında da güncelleme yapmasına zemin hazırlamıştır. ABD'nin güncellediği bu yeni politikanın merkezinde, Sünnî aşiretlerin Irak İslam Devleti'ne karşı desteklenmesi fikri yatmaktadır. Amerikan General Petraeus tarafından 2007 senesinde ortaya koyulan bu strateji çerçevesinde Sünnî aşiretlere askerî destek teklifinde bulunulmuştur. ABD askerleri tarafından eğitilen ve ABD tarafından silahlandırılan “Sahva Birlikleri” oluşturulmuştur. 2007 yılında uygulamaya koyulan bu strateji bir sene gibi kısa bir sürede sonuç vermeye başlamıştır. Sahva Birlikleri uygulamış olduğu başarılı savaş taktiği ile Irak İslam Devleti'nin zayıflamasına neden olmuştur.⁹⁵

Örgütün insan gücü sayısında ciddi azalma olduğu yapılan tahminler arasındadır. Örgütün tahmini 15.000 kişiye ulaşan militan sayısının 2011 yılında 1000 kişiye kadar düştüğü açıklanmıştır.⁹⁶ Örgütün insan gücünde yaşadığı kayıplara bağlı olarak gerçekleştirilen şiddet ve terör eylemlerinde de azalma meydana gelmiştir.

Örgütün 2006 yılına kadar gerçekleştirmiş olduğu saldırılarda 34 binden fazla insan hayatını kaybetmiştir. 2006-2010 yılları arasında etkinliğini kaybeden örgütün terör eylemleri azalmış ve ölen kişi sayısı tahmini 2700'e kadar düşmüştür. 2010 yılında Irak İslam Devleti'nin lideri Ebu Ömer El-Bağdadi öldürülmüştür. Yerine Ebu Bekir El-Bağdadi liderliği üstlenmiştir.⁹⁷

Ortadoğu coğrafyasının içinde bulunduğu karmaşık durumu anlamak için olayların gelişim süreçlerinin incelenmesi gerekir. 2003 yılında başlayan Irak işgali ile birlikte Saddam Hüseyin rejimi yıkılmıştır. Yeni ve demokratik bir Irak kurma fikrinde olan ABD ülkedeki Sünni kökenli devlet anlayışını tamamen yok ederek Şii'lerin egemen olduğu bir devlet modelini oluşturmuştur. Bu gelişmeler ışığında ülke fiilen üçe bölünmüştür. Irak'ta başbakanlık Şiiilerin, cumhurbaşkanlığı kürtlerin,

⁹⁵ Gürler ve Özdemir, a.g.e., s. 2.

⁹⁶ Gürler ve Özdemir, a.g.e., s. 2.

⁹⁷ Gürler ve Özdemir, a.g.e., s. 2.

meclis başkanlığı Sünnilerin yönetimine geçmiştir. Irak işgali ve oluşan mezhep çatışmaları ülkede istikrarsız bir yapı ortaya çıkartarak çeşitli radikal örgütlerin türemesine neden olmuştur. Bu durum oluşum içerisinde olan Irak İslam Devleti'nin güçlenme sürecini kolaylaştırmıştır. İşgal süresince ABD askerleri tarafından Sünni halka yapılan baskı ve zulüm Irak İslam Devleti'nin taban desteği bulmasını kolaylaştırmıştır.⁹⁸

2010 yılında yapılan seçimlerle başa gelen Irak hükümetinin belkide en önemli icraatı ABD ile anlaşmak olmuştur. 2011 yılında yapılan anlaşma ile birlikte Irak'ta tarihi açıdan önemli bir gelişme yaşanmıştır. Bu anlaşma kapsamında ABD askerleri Irak'tan ayrılacak, işgal süreci resmen sonlandırılacaktı.⁹⁹ 2003 yılında başlayan ve 2011 yılına kadar devam eden işgal süreci içerisinde toplumda milli birlik ve beraberlik kaybolmuş, devlet toplum ilişkisi zayıflamıştır. Etnik ve mezhep kökenli çatışmalar Irak'ta devlet otoritesi zayıflatmış, radikal örgütlerin güçlenmesine ve çoğalmasına sebep olmuştur. Irak ordusunun üst düzey askerlerinin Irak İslam Devleti saflarına geçmesiyle birlikte ordu gücünü kaybetmiştir.

Sünni gruplar 2005 yılından başlayarak ülkede yapılacak seçimleri boykot etmeye başlamışlardır. 2013 yılına kadar devam eden süreçte özellikle Şiilerin güç kazanması sonucu yönetim kadroları Şiilerden oluşmaya başlamıştır. Özellikle Irak ordusunda Sünni ağırlıklı askerler ordudan uzaklaştırılmıştır. Uzaklaştırılan askerlerin Irak İslam Devleti'ne geçmesi örgütün askeri gücüne güç katmıştır.¹⁰⁰

Irak İslam Devleti'nin etkin olduğu yıllarda ülke nüfusu 32 milyon civarındadır. Nüfusun çoğunluğunu %60-65 oranında Şii'ler oluşturmuştur. Sünnilerin oranı %30 civarındadır. %2-3 dolaylarında Türkmen nüfusu ve Kürt nüfusu olduğu yapılan tahminler arasındadır. 2010 yılındaki Irak seçimlerinde Şii lider Maliki Başbakan seçilmiştir. Maliki Sünnileri karşısına alan politikalarını artırmıştır. Sünni olan çeşitli yöneticileri görevden uzaklaştırması, bazı yöneticileri terör suçundan tutuklatması gibi gelişmeler ülkeyi yeniden bir çatışmanın içine

⁹⁸ Okumuş, a.g.e., s.134-136

⁹⁹ ABD askerleri Irak'tan Ayrıldı, 18.12.2011,BBC
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2011/12/111218_iraq_usa, (Erişim Tarihi:14.04.2019)

¹⁰⁰ Pierre-Jean Luizar, Çeviren Yasemin Özden Charles, IŞİD Tuzağı 1-2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015, s.60

sürüklemiştir. Başta Anbar olmak üzere Sünnî nüfusun bulunduğu birçok vilayette protesto gösterileri başlamıştır. Ninova, Selahaddin, Diyala, Kerkük ve Bağdat gibi şehirlerde büyük çaplı gösteriler düzenlenmiştir. Sünni-Şii çatışmasından beslenen Irak İslam Devleti için yeniden uygun ortam oluşmaya başlamıştır. Gösterilerde radikalize olan Sünniler Irak İslam Devleti etrafında toplanmaya başlayarak örgütün aradığı taban desteğini bulmasına yardımcı olmuştur.¹⁰¹

Sünni protestolarının yoğun yaşandığı Anbar vilayeti demografik yapısı sebebiyle Irak İslam Devleti açısından son derece önem arz etmektedir. Anbar şehrini önemli kılan ise halkın çoğunluğun Sünni olmasıdır. Anbar, Irak yüzölçümünün üçte birlik kısmını oluşturmaktadır. Stratejik bir konuma sahip olan Anbar şehrinin batı bölgesinde Ürdün, Arabistan, Suriye yer almaktadır. Doğusunda ise Kerbela ve Necef şehirleri bulunmaktadır. Bölgede Hz. Ali'nin türbesi bulunmasından ötürü iki bölge Şii'ler için ayrı bir öneme sahiptir. Başkent Bağdat'a ise sınır komşuluğu vardır. Böylesine stratejik konumda bulunan Anbar vilayetinden taban desteği almak IİD için son derece önemlidir.¹⁰²

Maliki'nin izlemiş olduğu mezhepçi politikalar, Sünnilerin Şiilere karşı duydukları nefreti körüklemiş ve yeniden mezhep çatışmalarının başlamasına ve şiddetlenmesine sebep olmuştur. Irak Devleti'nin 2012 yılında baş gösteren isyanlara ve protestolara orantısız güç kullanmak suretiyle müdahalede bulunması Sünnilerin Maliki idaresine karşı daha da sert bir tutum takınmasına sebep olmuştur. Bu durum ılımlı Sünni'lerin IİD'ye taban desteği vermesine olanak sağlamıştır.¹⁰³ Bu fırsat ortamından yararlanan IİD terör faaliyetleri arttırarak daha fazla taban desteği bulmaya çalışmıştır. Şii bölgeler hedef alınarak yapılan bombalı terör eylemleri neticesinde birçok insan yaşamını yitirmiştir. Bu gelişmeler Sünni halktan destek gelmesinin önünü açmıştır. Sahva Birliklerinin düzenlemiş oldukları operasyonlar ile adeta yok olmaya başlayan örgüt tekrardan eski gücüne kavuşmaya başlamıştır.

Sahva Birlikleri özellikle 2008-2011 yılları arasında IİD'nin birçok üst düzey yöneticisini öldürmüş ve birçoğunu da tutuklayarak hapishanelere göndermiştir.

¹⁰¹ Çiftçi, a.g.e., s. 52.

¹⁰² Çiftçi, a.g.e., s. 52.

¹⁰³ Çiftçi, a.g.e., s. 52.

Irak'ta bulunan hapisanelerde İİD yöneticileri dışında, El-Kaide üyeleri ve Saddam Hüseyin döneminde asker olan birçok tutuklu bulunmaktadır. İİD bulmuş olduğu taban desteğini tecrübeli askerlerle güçlendirme düşüncesiyle Irak'ta “Duvarları Yıkma” harekâtı başlatmıştır. İlk saldırı Tikrit kentinde bulunan hapisaneye yapılmıştır. Tahminen sayıları 100'e yakın asker kökenli tutuklu özgürleştirilerek İİD safalarına katılmıştır. Bu militanların büyük çoğunluğu Irak Ordusu'nda görev almış, Irak Devleti tarafından yargılanıp idama mahkûm edilmiş kişilerdi. “Duvarları Yıkma” adı verilen cezaevinden mahkûm kaçırma operasyonlarının en büyüğü ise Temmuz 2013'te Ebu Garib hapisanesine gerçekleştirilmiştir. Tahmini 500'e yakın mahkûm kaçırılmış ve bu mahkûmlar da İİD'ye katılmıştır.¹⁰⁴

2003 yılında Irak'ı işgal eden ve yaklaşık 10 yıllık işgalin ardından Irak'tan çekilme hesapları yapmaya başlayan ABD, İİD'ye karşı eğittiği Sünnî milis güç olan Sahva askerlerinin Irak Ordusu tarafından istihdam edilmesini Irak hükümetinden talep etmiştir. Sahva askerlerinin Irak Devleti'nin bütçesine vereceği zararın yanı sıra Şii mezhepçiliği yapan Maliki'nin 100 bin civarındaki Sünnî milisi tehlikeli görmesinden dolayı ABD'nin bu talebi kabul edilmemiştir.¹⁰⁵ Profesyonel olarak paralı askerlerden oluşan “Sahva Birlikleri” Maliki'nin kararlarını eleştirmeye başlamış, birlikten ayrılanlar İİD'ye katılmıştır. İİD'nin aşiretlerden ve halktan topladığı taban desteği, güçlenme sürecini hızlandırmıştır. “Duvarları Yıkma Harekâtı” ve “Sahva Birlikleri”nden gelen profesyonel askerler ile askeri gücünü artıran örgüt, devlet kurma idealini gerçekleştirmek üzere gerekli zeminin tekrardan oluşmasını sağlamıştır.

2010 yılında Tunus'ta üniversite mezunu bir seyyar satıcının kendisini yakması neticesinde başlayan ve “Arap Baharı” olarak adlandırılan isyan dalgası tüm Ortadoğu ülkelerine yayılmıştır.¹⁰⁶ Suriye'de halk ayaklanması şeklinde başlayan gösteriler yerini iç çatışmaya bırakmıştır. Suriye topraklarında yaşanan gelişmeler, ülkenin İİD için elverişli bir alan konumuna gelmesini sağlamıştır. İİD militanları “cihad” adı altında hızla Suriye topraklarına geçiş süreci başlatmıştır. Suriye'de

¹⁰⁴ Irak İslam Devleti'nden IŞİD'e, Melek Ulugay Taylan, 02.07.2019, <https://bianet.org/bianet/siyaset/165721-irak-islam-devleti-nden-isis-e> (Erişim Tarihi, 22.05.2019)

¹⁰⁵ Gürler ve Özdemir, a.g.e., s. 2.

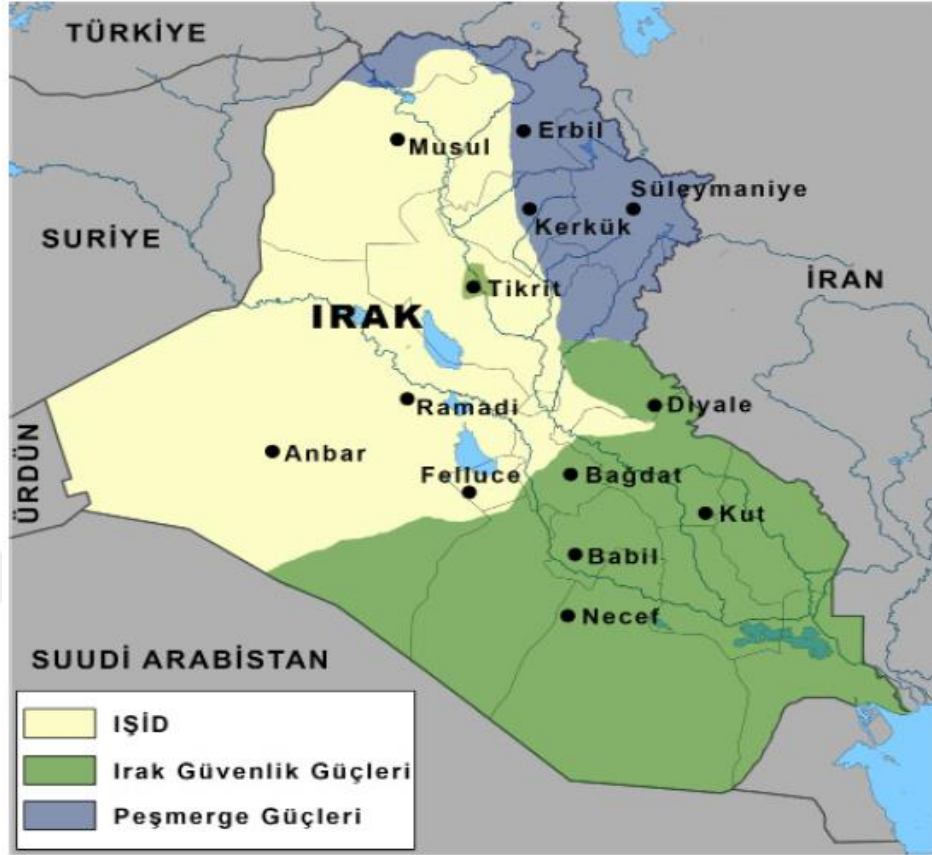
¹⁰⁶ Vijay Prashad, Çevirmen Şükrü Alpagut, Arap Baharı, Libya Kışı,(1. Basım), Yordam Yayınları, İstanbul 2012, s.28

petrol yataklarını ele geçirerek ekonomik olarak güçlenmeye başlayan örgüt, muhalif gruplarla da çatışmış ve bu çatışmalar sonucu elde ettiği ganimetlerle ekonomik gücünü artırmıştır. Bu süreçte IİD, Irak'ta terör ve şiddet faaliyetlerini de arttırmıştır. 2013 senesi Irak'ta son zamanların en kanlı terör eylemlerinin yaşandığı dönem olmuştur.¹⁰⁷

Kanlı eylemlerin yanında örgüt Irak'ta birçok şehirde hâkimiyet kurmuştur. Harita 1.1 de görüleceği üzere IİD 2010 yılından başlayarak; Anbar, Selahaddin, Ninova, Diyala vilayetlerini işgal etmiştir. Bölgedeki Irak Ordusu'nun tam olarak kontrolü sağlayamaması bu işgal girişimlerini kolaylaştırmıştır. Ele geçirilen bölgelerde elde edilen ganimetler örgütün maddi anlamda güçlenmesine yardımcı olmuştur. İşgal edilen merkezler Başkent Bağdat'a ve ticaret merkezleri olan Kerkük, Erbil gibi önemli şehirlere yakın mesafededir. Stratejik anlamda son derece önemli görülen bu işgal girişimleri örgüt militanlarının motivasyonlarını üst seviyelere çıkarmıştır. Militanların daha fazla işgal girişiminde bulunma arzusu örgütün genişlemeci politikasını olumlu yönde etkilemiştir.

¹⁰⁷ Gürler ve Özdemir, a.g.e., s. 3.

Harita 1.1: IŞİD'in Irak'ta İşgal Ettiği Bölgeler

Kaynak: Atilla Sandıklı, Terörün Geldiği Yeni Boyut: Işid Örneği, Bilgesam, İstanbul, 2015,s- s.21

2.1.3 Irak-Şam İslam Devleti ve Genişleme Planı (2013-2014)

2010 yılından itibaren Ortadoğu coğrafyasında başlayan Arap Baharı Suriye’de etkili olmaya başlamıştır. Ülkede başlayan gösterilere Şam yönetiminin sert müdahalesi sonrası ufak çaplı çatışmalar 2011 yılının sonlarına doğru yerini silahlı çatışmalara bırakmıştır. Rejim güçleri ile muhalifler arasında başlayan bu çatışmalar zamanla Suriye’yi iç savaşa sürüklemiştir. Oluşan kaotik çatışma ortamı bölgede yeni aktörlerin oluşmasına zemin hazırlamıştır.

2012 yılı Suriye cephesinde radikal terör örgütlerinin aktör olarak sahneye çıktığı dönem olmuştur. 23 Ocak 2012’de “Suriye Kalkınma ve Suriye’deki Cihad Topraklarındaki Mücahitlere” atfen yayınlanan bir video mesajında “Nusra Cephesi” adıyla yeni bir mücahit grubunun kurulduğu ilan edilmiştir. Nusra Cephesi etkin

olduğu bölgelerde gerçekleştirdiği sosyal yardım çalışmalarıyla tabandan destek bulmuştur. Nusra Cephesi Suriye’de: Şam, Halep, Humus, İdlib, Deyrizor, Rakka, Dera ve Lazkiye gibi şehirlerde süre gelen çatışmaların tüm cephelerinde yer almıştır.¹⁰⁸

Nusra Cephesi, Şam ve Halep’te önemli merkezleri kontrol etmeye başlamasıyla birlikte bölgede etkinliğini arttırmıştır. Rakka kentine uzanan başarılı eylemleri IİD lideri Bağdadi’nin ilgisini çekmiştir. Hâkimiyet alanını genişletmek isteyen IİD yeni tartışmalara yol açacak bir kararla 2013 yılı nisan ayında yaptığı bir açıklamayla Nusra Cephesi’nin örgütün bir uzantısı olduğunu açıklamıştır.¹⁰⁹ Yapılan açıklamayla örgütün Irak Şam İslam Devleti adıyla faaliyetlerini sürdüreceğini ilan etmiştir.

İŞİD Nusra Cephesi’nin Suriye’de İslami bir hareket olduğunu vurgulamıştır. Nusra Cephesi’nin kendilerinin bir uzantısı gibi lanse ederek, ülkeyi etkinlik sahasına almayı ve operasyonlarını da her iki ülkeye yaymayı amaçlamıştır. İŞİD’in bu açıklaması El-Kaide tarafından kabul görmemiş ve tepkiyle karşılanmıştır. Nusra Cephesi’nden gelen açıklamada ise El-Kaide’ye biat edildiği açıklaması yapılmıştır. Karşılıklı açıklamalar uzunca bir süre devam etmiştir.

El-Kaide’den aldığı tepkileri ve uyarıları dikkate almayan İŞİD, Suriye’deki etkinliğini kararlılıkla devam ettirmiştir. Emre “biat”ın öncelikli olduğu El-Kaide için durum normal karşılanmamıştır. El-Kaide nezdinde Zevahari’nin emirlerine karşı gelmek İŞİD’e karşı güven kaybı oluşturmuştur.¹¹⁰

İŞİD’in doğuşu Irak’ta olsa da örgütün ilk toprak kazanımı Suriye’de olmuştur. Suriye’de Arap Baharı ile başlayan kargaşa ortamı Esad’ın izlemiş olduğu politikalarla yerini Irak’ta olduğu gibi mezhep çatışmalarına bırakmıştır. Bu gelişmeler ülkenin topraklarının parçalanma sürecini hızlandırarak İŞİD gibi radikal örgütlerin toprak işgallerini kolaylaştırmış, onlara genişleme imkânı sağlamıştır.

¹⁰⁸ Recep Tayyip Gürler, Ömer Behram Özdemir, El Kaide’den Post-Kaide’ye Dönüşüm: İŞİD, Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi, Cilt No1, Sayı 1, 2014, s. 135

¹⁰⁹ Gürler ve Özdemir, el-Kaideden Post.Kaide’ye., s.136

¹¹⁰ Okumuş, a.g.e., s.122

Dolayısıyla ABD tarafından Irak'ta başlatılan işgal girişimi ile Suriye'de başlayan Arap Baharı'nın sonuçları görüleceği üzere benzer niteliktedir.¹¹¹

2011 yılında başlayan Arap Baharı Suriye'yi derinden etkilemiştir. Ülkedeki durumun iç savaşa dönüşmesi IŞİD için avantaj sağlamıştır. IŞİD'in Irak topraklarında kurmayı hedeflediği "İslâm Devleti'nin" sınırlarını Suriye'ye doğru genişletecek olması örgüt nezdinde bu stratejisini kolaylaştıran bir gelişme olmuştur.¹¹² Arap Baharı'nın etkisi arttıkça ülke aşama aşama iç savaşa doğru sürüklenmiştir. Irak'ta yaşanan gelişmelerde olduğu gibi Suriye'de de gelişmeler devlet yönetiminin zayıflamasına ve güç boşluklarının oluşmasına neden olmuştur. Radikal örgütlerin ilgisini çekeceği bu gelişmeler sonucunda bölgede yeni aktörler oluşmaya başlamıştır. Radikal örgütler, benimsemiş oldukları cihat anlayışı ile dünyanın birçok yerinden insan gücü çekebilmeyi başarmıştır. Irak'ta topladığı güçle etki alanını Suriye'ye genişleten IŞİD burada da gerekli destekleri bulmuştur.

IŞİD oluşumundan itibaren örgütün her safhasında gerçekleştirmiş olduğu terör eylemlerini, medya kanallarıyla etkin propaganda faaliyetleriyle değerlendirmiştir. Sosyal medya platformu "Youtube" hesaplarından paylaşılan videolar izlenme rekorları kırmıştır. İletişim araçlarının gelişmesiyle bu videolar dünyanın dört bir köşesinde yayınlanarak örgütün bilinirliğini artırmıştır. İnfaz, canlı bomba, diri diri ateşe verme, kafa kesme gibi değişik nitelikteki terör eylemleri sosyal medya kanalları üzerinden paylaşılmıştır. Propaganda faaliyetleri ile bölge halkında korku ve endişe oluşturarak örgüte katılım sağlanmıştır. Ortadoğu bölgesinde küçük ölçekli radikal grupların ise IŞİD'e biat etmeleri sağlanmıştır.

IŞİD'in bir diğer etkinliğini artırma metodu ise Irak'ta olduğu gibi Suriye'de de mezhep çatışmalarından faydalanmasıdır. Suriye'de ülke yönetiminden sorumlu Beşar Esad ve yönetimi Şii (Nusayri) mezhebine bağlıdır. İç savaş ortamında geri adım atmayan Beşar Esad rejimi uygulamış olduğu politikalarla mezhep çatışmasının körüklenmesine neden olmuştur. Çatışmaların başladığı süreçte Suriye'nin nüfusu yaklaşık 18 milyon civarındadır. Nüfus dağılımı olarak bakıldığında ise %90'ı Araplardan oluşmaktadır. % 10'luk kısım ise Türkmenler, Kürtler ve Ermenilerden

¹¹¹ Charles, a.g.e., s.71-72

¹¹² Çiftçi, a.g.e., s. 53

oluşturmuştur. Arap nüfusunun tahmini %74'ten fazlası Sünni görüşü benimseyen kişilerden oluşmaktadır. Sünni nüfusun bu derece fazla olması, Suriye'de Sünnîlerin gerekli güce ulaşmasını gerektirirken durum bunun tam tersi bir vaziyettir. Ülke Nusayrilerin yönetiminde bulunmaktadır.

IŞİD örgütsel modeli ve ortaya koyduğu başarı sayesinde, Sünni gruplar dışındaki gruplardan da destek sağlamıştır. Kürt kökenli teröristlerin de IŞİD örgütünde yer aldığı görülmüştür. IŞİD'in Suriye'deki birçok Kürt kasabasına saldırmasına ve Kürtlerin hedef alınmasına rağmen, Kürt kökenli militan sayısı artarak devam etmiştir.¹¹³

IŞİD Suriye topraklarında kuzey ve doğu kesimlerinde etkili olmaya başladıktan sonra devlet iddasını güçlendirmek için ülkenin en büyük şehri olan Rakka'ya yönelmiştir. Rakka şehrinde yaşayan insanların, Rakka'yı bir devlet olarak görmesinden ötürü şehir IŞİD için devlet iddasını gerçekleştirebilmek adına önemli bir konuma gelmiştir. IŞİD'in Rakka'da etkinliğini arttırmasıyla birlikte IŞİD amblemleri şehir merkezine yerleştirilmiştir.¹¹⁴ Yaşanılan bu gelişmeler doğrultusunda halktan ciddi bir destek gelmediği görülmüştür. Bunun en önemli nedeni ise IŞİD'in katı bir tekfir görüşünü benimsemiş olmasıdır. Örgüte katılım göstermeyen kişi ve gruplar kolaylıkla kâfir ilan edilmiş ve dışlanmıştır. Suriye'de önde gelen din adamları tarafından bu durum eleştiriyile karşılanarak tabanda beklenen desteği bulmasını zorlaştırmıştır.

IŞİD'in Irak'ta kontrolünü sağladığı bölgelerdeki insan gücünü Irak'lılar oluşturmaktadır. Suriye'de ise örgütün insan gücünü 'Yabancı Terörist Savaşçılar' oluşturmaktadır. Bu haliyle bakıldığında çok uluslu yapı olarak görülmüş olsa da fikri açıdan tek bir ideolojiyi benimsemiştir. Irak işgali ile başlayan süreçte ortaya çıkan örgüt ülkeye özgürlük getirmekten ziyade kendi ideolojisi etrafında bir devlet inşa etmeyi amaçlamıştır. Bu durum Suriye'de de geçerlidir. Bu ideolojik söylemler halk nezdinde örgüte sempati kazandırmaya yetmemiştir. Aşiretler, İslamcı gruplar ve bölgede bulunan kanaat önderleri tarafından örgütün benimsemiş olduğu katı

¹¹³ Abdulkadir Eken, Terör Örgütü IŞİD ve Bölgesel Etkileri, Yüksek Lisan Tezi, Gazi Üniversitesi, 2017, s.105

¹¹⁴ Gürler ve Özdemir, El Kaide'den Post-Kaide'ye,, s.139

ideoloji eleştirilmiştir. Mezhep çatışmaları ile bu grupların zaman zaman desteğini alan IŞİD, cephede güç kaybetmemiş görünse de sahip olduğu ideoloji nedeniyle bu gruplarla ittifak yapabilme şansını kaybetmiştir.¹¹⁵

El-Kaide lideri IŞİD'in kendilerinden olmayan herkesi kâfirlikle itham ettiği tekfir politikasının İslâmcı mücadeleye zarar verdiğini söylemiştir. Nitekim sadece Usame bin Ladin değil, aşiretler, cemaat liderleri ile kanaat önderleri de IŞİD'in bu tutumunu Müslümanlar arasında ayrılığa yol açtığını söyleyerek eleştirmişlerdir. Ayrıca IŞİD'in bu tutumu bölgede bulunan diğer muhalif ve cihatçı oluşumlarla ittifak kurmasını da engellemiştir. En önemli müttefiki olan El-Kaide'den ayrılmasına neden olmuştur.¹¹⁶ Şubat 2014'te El-Kaide merkez komutanlığından yapılan açıklamayla IŞİD'in El-Kaide ile bir alakasının olmadığı ve gerçekleştirdikleri eylemlerin El-Kaide'yi bağlamayacağı açıkça söylenmiştir.¹¹⁷ Tevhid ve Cihad Örgütü olarak Zerkavi öncülüğünde başlayan yapılanmanın "Irak El-Kaidesi", "Irak İslam Devleti" ve "Irak Şam İslam Devleti" adlarıyla izlemiş olduğu sert ve katı politikalar örgütün gelişimini olumsuz yönde etkileyerek en önemli müttefiki El-Kaide ile ayrılmasına neden olmuştur. El-Kaide'den ayrılan IŞİD ise "İslam Devleti" hedefine giden yolda kaldığı yerden devam etmiştir.

2.2 "İslam Devleti"nin İlanı

2014 yılında Irak'ın Musul şehri IŞİD'in eline geçmiştir. IŞİD daha sonrasında aynı şehirde halifeliği ilan etmiştir. Suriye ve Irak arasındaki sınırı ortadan kaldırmıştır. Fiili bir devlet kurduktan sonra da bölgesel ölçeğe yayılan alternatif bir siyasal düzen kurmuştur.¹¹⁸ Gerek Irak'ta gerek Suriye'de yaşanan politik ve siyasi gelişmelerin bu düzene adeta bir alt yapı oluşturduğu söylenebilir.

Halifelik ilanının yanında Musul'un ele geçirilmesi örgüte siyasi açıdan son derece fazla ağırlık katmıştır. Musul, Irak'ın en büyük şehirlerinden biridir. 2 milyondan fazla nüfusa sahiptir. Musul'un işgal edilmesiyle birlikte Irak'ta

¹¹⁵ Gürler ve Özdemir, El Kaide'den Post-Kaide'ye,, s.147

¹¹⁶ Eylül Beyza Ateş Çiftçi, Ortadoğu Devlet Sistemlerinde Değişim Dönüşüme Bir Örnek: IŞİD ve Devlet Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, 2017, s.,81-82

¹¹⁷ Gürler ve Özdemir, El Kaide'den Post-Kaide'ye,, s.148

¹¹⁸ Murat Yeşiltaş, Rıfat Öncel, Yenilgiden Sonra Deaş Yükselişi, Çöküşü ve Geleceği, Sayı 226, 2017, s.8

“İslâm Devleti”nin ve halifeliğin ilan edilmesinin ardından IŞİD operasyonlarına devam etmiştir. Suriye’nin önemli petrol kaynaklarına sahip olan Rakka’daki hâkimiyetini pekiştirmiştir. Yine elinde bulundurduğu Suriye’nin kuzeyindeki Haseke ve Deyrizor bölgelerinden takviye kuvvetlerle kuzeybatıya doğru mesafe kat etmiştir. 14 Eylül 2014’te Türkiye’yi de ilgilendiren bir hadise olan Kobani’yi kuşatmıştır. Türkiye’de de etnik köken meselesi çerçevesinde sokakları hareketlendiren bu gelişmenin ardından çoğunluğu Kürt olan 200 bin kadar mülteci Türkiye’ye sığınmıştır. Bölgede IŞİD ile YPG’nin başını çektiği yerel unsurlar arasında yaşanan çatışmalarda kullanılan havan mermilerinden Türkiye topraklarına düşenler olmuştur. IŞİD, YPG’yi zorlanmadan mağlup etmiş ve 2000 militanla Kobani’ye girmiştir. 6 Ekim 2014’de Kobani’nin işgal edilmesinin ardından IŞİD gözünü YPG’nin hâkim olduğu diğer bölgelere dikmiştir. Türkiye’ye çıplak gözle görülebilecek kadar yakın mesafede bulunan Afrin, Rasulayn, Kamışlı bu hedeflerin başında gelmekteydi. Kobani’nin düşmesi, bölgedeki diğer Kürt kantonlarının güvenliğini riske atmıştır. IŞİD’e karşı desteklediği YPG’nin zor durumda kalması ABD’yi de harekete geçirmiştir. Hem ABD’nin yoğun hava harekâtı hem de 200 civarında peşmergenin Türkiye üzerinden Kobani’ye geçmesi, IŞİD’in yoğun uğraşlar sonucunda işgal ettiği Kobani’den çekilmesine sebep olmuştur.¹²¹ Kobani işgal girişimi IŞİD’in gücünün doruk noktasına ulaştığının göstergesidir. Kobani’den çekilmesiyle birlikte örgüt toprak kaybına başlamıştır. Ayrıca koalisyon güçleri tarafından yapılan hava harekâtı neticesinde örgütün üst düzey militanları bu saldırılarda etkisiz hale getirilmiştir.

O dönemlerde El-Nusra, Ahrar Eş-Şam, Aksa Askerleri, Sunne Ordusu, Feylek Eş-Şam ve Hak Tugayı gibi İslamcı gruplar ile birlikte Fetih Ordusu’nu oluşturmuştur.¹²² Güç birliğine giden örgütler Fetih Ordusu adı altında Suriye’de çeşitli saldırılar gerçekleştirmiştir. Şehrin önemli merkezlerinden olan İdlib’e saldırarak ele geçirmişlerdir. Şehrin kontrolü tamamen Fetih Ordusu’na geçmiştir. İdlib konum itibari ile başkente ulaşan kilometrelerce uzunluktaki karayolu güzergâhına sahip olmasından ötürü stratejik bir alanda bulunmaktadır. Böylesine

¹²¹ Sandıklı, a.g.e., s. 25-26.

¹²² Sandıklı, a.g.e., s. 25-26.

stratejik bir konuma sahip bölgenin Fetih Ordusu'nun eline geçmiş olması grubun motivasyonunu arttırmıştır.

İD'nin ilanından sonra Kobani'ye yapılan saldırılar sonrası İD toprak kaybetmeye başlamıştır. 2014 yılından sonra Suriye'de radikal grupların sayılarında ciddi oranda artışlar gözlenmiştir. Bu grupların yanında ülkedeki mevcut rejime karşı çıkarak Suriye ordusunda ayrılan askerlerin kurduğu Özgür Suriye Ordusu da eklenmiştir. "İslam Devleti" işgal faaliyetlerinin yanı sıra ülkedeki diğer İslamcı radikal gruplar ve ÖSO ile çatışması örgütün önemli derecede askeri güç kaybetmesine neden olmuştur. 2015 yılından itibaren güvenliği önemli ölçüde etkileyen bu unsurlara karşı Rusya ve ABD destekli hava saldırıları karşısında savunmasız kalan "İslam Devleti"nin direnci kırılarak bölgede stratejik öneme sahip Tikrit, Kobani, Felluce, Ramadi, Sincar, Anbar, Rakka gibi şehir merkezlerini 2016 yılından itibaren kaybetmeye başlamıştır.

Irak ordusunun koalisyon destekleri ile birlikte ortak hareket etmeye başlamasıyla, 2017 yılında örgüt Musul'daki hakimiyetini kaybetmeye başlamıştır. Temmuz 2017 tarihinde Irak Devlet televizyonundan Musul'un örgütten tamamen kurtarıldığı haberleri paylaşılmıştır. Musul'un kaybedilmesi örgütün ekonomik kaynaklarının azalmasına neden olmuştur. Askeri anlamda güç kaybetmeye başlayan örgüt maddi anlamda da çöküş sürecine girmiştir. İlgili yıllarda, IŞİD Türkiye sınırında da bir tehdit oluşturmaktaydı. IŞİD, Türk Ordusu'nun başlatmış olduğu Fırat Kalkanı Harekâtıyla Türkiye sınırında bir tehdit oluşturma özelliğini kaybetmiştir. Türkiye arzu ettiği güvenli bölgenin bir kısmını oluşturmuştur.¹²³

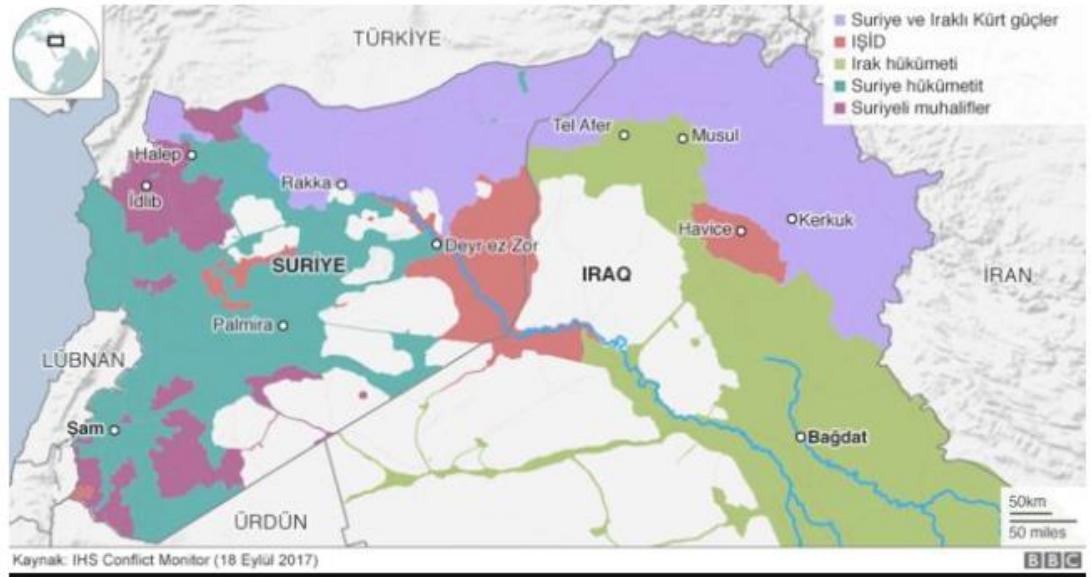
Musul'un kaybedilmesinden sonra ABD destekli operasyonlar hız kazanmıştır. 2014 yılında IŞİD tarafından Suriye'de işgal edilen El Kaym, Rawa, Anah, Deyrizor gibi şehirler de kaybedilmiştir. Sınırların ortadan kaldırılması ve Arap Müslümanların tekrardan birleştirilemesini sağlamak amacıyla işgal edilen bu şehirler örgüt açısından son derece önemliydi.

¹²³ IŞİD- Düşmanları, 16.08.2017, <https://www.stratejikortak.com/2017/08/isid-hakkinda-bilgi.html> (Erişim Tarihi: 14.04.2019)

Birçok bölgede ele geçirdiği toprakları kaybetmesi ve son toprak parçasının da elinden çıkmasıyla İD yenilgiye uğramıştır. “İslam Devleti”nin bölgede hâkimiyet kurduğu alanların 2017 yılı itibari ile %80’ni kaybetmiş olduğu harita 1.3’te görülmektedir. Bölgede Irak ordusuna verilen destekler ile Suriye’de YPG’ye verilen destekler sonucunda güç dengeleri değişmiştir. Bir terörist oluşum olan IŞİD’e karşı başka bir terörist oluşum olan YPG, ABD tarafından silahlandırılmıştır. “İslam Devleti” gerek askeri gerek ekonomik gerek siyasi olarak ve gerekse de hâkimiyet sağladığı topraklarda yaşanan kayıplar sebebiyle devlet olma iddiasını kaybetmiştir.

2019 yılında ABD Başkanı Trump tarafından yapılan açıklamada; IŞİD’in Suriye’de bozguna uğratıldığı, son kalesi olan Bağuz’un da Suriye Demokratik Güçleri tarafından ele geçirildiği söylenmiştir. Ayrıca “İslam Devleti”nin yaşamış olduğu güç ve toprak kayıpları neticesinde yeraltına çekildiği yapılan açıklamalar arasındadır.¹²⁴

Harita 1.3: IŞİD’in Kontrolünde Kalan Yerler (18 Ekim 2017)

Kaynak; <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41519847>

¹²⁴Suriyede IŞİD’in Elinde Toprak Kalmadı,(Erişim Tarihi: 01.08.2019).

<https://www.amerikaninsesi.com/a/beyaz-saray-suriyede-isidin-elinde-toprak-kalmadi/4842994.html>

“Yaşanılan bu gelişmeler, örgütün hemen sonunu getirmeyeceği gibi saldırgan bir yapıya bürünmesine zemin hazırlayabilir. Bu bağlamda bakıldığında, yenilgiden sonra aşağıdaki gelişmelerin veya sonuçların olması muhtemeldir;

- Toprak kayıplarının etkisiyle devlet olma vasfını kaybetmiştir.
- Örgütün yaşamış olduğu güç kaybı askeri hareket yeteneğini azaltmıştır. İntihar eylemleri, pusu ve küçük çaplı baskınlar en büyük saldırı metotları olacaktır.
- Şehir merkezlerinden yeraltına çekilerek gizli örgütlenmeye gidicek, uyuyan hücreler oluşturarak, çöl bölgeleri ve mümkün olduğu oranda sınır hatlarında güvenli barınaklarda faaliyetlerini sürdürecektir.
- Alan hâkimiyetinin bitmesiyle gizliliğe verdiği önemi hiç olmadığı kadar yükseltecek örtülü operasyonların sayısı artacaktır. Bu doğrultuda gerçekleştirebileceği suikast tipi eylemlerin yanında özellikle merkez coğrafyası dışındaki bölgelerde siber alanı artan oranda kullanmak suretiyle sansasyonel terör eylemlerine kalkışacaktır.
- Ekonomik zorlukların yanı sıra organizasyonel çözülme ve liderlik krizleri ile karşı karşıya kalacağından örgütsel ideolojiye sonuna kadar sadık olanlar dışında bünyesinden bulunan savaşçıları örgüt saflarında tutması zorlaşacaktır.”¹²⁵

İD'nin toprak kayıpları, maddi kayıpları, askeri kayıplar neticesinde örgüt düşüşe geçmiştir. İçinde bulunduğu bu kayıplar örgütün tamamen ortadan kalkacağı anlamını taşımamaktadır. Çatışma ortamında yaşanan yenilgiler ilerleyen zamanlarda örgüt yapısında meydana gelebilecek değişikliklerle bu durumun telafisine olanak sağlayabilir. Selefî ideolojisinde benimsemiş olduğu tekfirci düşüncesini zamanla yumuşatması “İslam Devleti'ne” karşı örgütsel anlamda biat olgusunu tekrardan oluşturabilir. Önde gelen aşiret ve radikal gruplarla İttifak ortamının oluşumuna zemin hazırlayabilir. Gerek El-Kaide gerekse diğer radikal gruplarla sağlanılacak ittifak iş birliği örgütün tekrardan eski gücüne kavuşmasına imkân sağlayabilir.

¹²⁵ Yeşiltaş, Öncel, Yenilgiden Sonra Deaş Yükselişi, a.g.e., s.22

İD gibi belirli bir sosyolojik tabana dayanabilen terörist gruplar yenilgiden sonra tekrardan kendilerini organize edebilmekte, militan devşirme ve ekonomik kaynak sağlama amacına ulaşabilmektedir. Bu tarz örgütler alan hâkimiyetlerini kaybetseler dahi yerel nüfusun arasına karışarak asimetrik bir mücadele başlatma imkân ve kabiliyetlerini haizdir.¹²⁶

2.2.1 “İslam Devleti’nin” Dini Temelleri ve İdeolojisi

“İslam Devleti” kuruluşundan bu yana yapmış olduğu terör eylemleri ile cihat faaliyetlerini din üzerinden meşrulaştırmıştır. Bu yüzden İD’nin oluşumunu daha iyi anlamak için savunduğu veya dayandığı dini temele bakmak gerekir. IŞİD’in dayandığı dini temel İslâm’ın ana omurgasının dışında kalan Selefilik mezhebidir.

2.2.1.1 Selefilik

Yaş ve fazilet bakımından önce yaşayan ve ölen kişileri anlatmak için kullanılan ‘selef’ kelimesinden türeyen Selefilik, kendilerini Selef’in izinde gören yani Hz. Muhammed’in ashabı (peygamberi gören Müslümanlar) ve tabiinden (peygamberi görmeyip onu gören Müslümanları gören Müslümanlar) kişileri niteleyerek onlara dayandığını iddia eden kişileri ifade etmektedir.¹²⁷ Mantık ve akıl yöntemlerinin İslam’a sonradan sokulduğunu iddia eden mezhep düşünürleri, sahabe ve tabiinin bu yöntemleri kullanmadığını ileri sürmekte, dolayısıyla düşünce ve akla dayanan her şeyi reddetmektedir.¹²⁸ Seleflerin en belirgin özellikleri Kur’an’ın tefsirine karşı olmalarıdır. Salt çeviri (meal) taraftarıdır ve anlaşılmayan yerleri düşünmekten kaçınırlar, Kur’an’ın akıl ile anlaşılabilirliğini iddia eder ve uzak manaların kastedilmiş olamayacağını düşünürler.¹²⁹

¹²⁶ Yeşiltaş ve Öncel, a.g.e., s. 24- 25.

¹²⁷ Emir Türkoğlu, Küresel Bir Terör Örgütü Olarak Işid’in Dijital Dergi Kullanımı; Konstantiniyye Üzerine Bir İnceleme, Erciye İletişim Dergisi, , Cilt:5, Sayı:1, 2017, s. 165

¹²⁸ Türkoğlu, a.g.e., s.166.

¹²⁹ IŞİD’in Dini Görüşü, Yapısı ve Yenilikçi Söylemleri, 26.08.2019

<https://www.stratejikortak.com/2017/08/isid-dini-ve-yontemleri.html> (Erişim Tarihi:14.04.2019)

Tevhid kavramı, Selefilik'in temelini oluşturmaktadır.¹³⁰ Tevhid; Allah'ın varlığı, birliği, tekliği, Allah'ın özelliklerine canlıların sahip olamaması, Allah'tan başka yaratıcının olmaması, Allah'ın yüce hâkim olduğunu söylemektedir. Bu anlayıştan ötürü Selefiler, laikliği yani din işleri ile devlet işlerinin ayrılığını kabul etmezler. Çünkü Selefilere göre; “laiklik ve sekülerlik, insan (kul) tarafından yapılmış yasaların ve kurumların Allah'ın (Yaratıcının) hakimiyetinin üstünde olduğunu ifade etmektedir, bu ise Tevhid ilkesine aykırıdır.”¹³¹ Selefiler, Kur'an ve sünnetin bir insanın inancını oluşturabilecek ve yönetebilecek tüm kurallara ve ilkelere sahip olduğunu benimsemişlerdir. Kur'an ve sünnet dışındaki kaynakların ve kuralların Müslümanları İslam'dan sapıtacağını ve bu yönelmeler sonucunda sapkınlıkların ortaya çıktığını düşünerek Kur'an-ı Kerim'e ve Hz. Muhammed'e katı bir şekilde uyulması gerektiği düşüncesine sahiptirler. Bu ideolojiyi benimseyen İD; Hristiyanları, Yahudileri ve Batıyı İslam'ın değerlerini ve kavramlarını kirleterek bu dini yıkmaya azmetmiş “ebedi düşmanlar” olarak görmektedir.¹³²

Selefi düşünce dinde meydana gelen sonraki gelişmeleri reddeder ve bunları İslam dışı olarak değerlendirir. Kendi İslami görüşlerinden sapanlar, farklı düşünce tarzına sahip olanlar kâfir olarak nitelendirilir ve bunun cezası ölümdür.¹³³

Selefiler, Müslüman ülkelerde meydana gelen olumsuzluklar sebebiyle Allah'ın koyduğu nizamın bozulduğuna inanır ve bunu savaş nedeni olarak yorumlar, ülkelere karşı savaş ve işgal girişimleri başlatanları kâfir olarak niteler, ülke bu kâfirlerden kurtulana kadar cihat etmenin durumu uygun olan her Müslüman'ın üzerine farz olduğunu düşünür. Selefiler, demokrasiyi kesinlikle reddetmekte, demokrasi anlayışının emperyalistler tarafından zorla kabul ettirilmeye çalışıldığını düşünmektedir.¹³⁴

¹³⁰Efegil, a.g.e., s.20

¹³¹ Efegil, a.g.e., s.20

¹³² Efegil, a.g.e., s.23

¹³³ Şemsettin Erdoğan, Ergün Deligöz, Irak Şam İslam Devleti (İŞİD): Gücü Geleceği, Savunma Bilimleri Dergisi, Cilt No 14, Sayı 1, 2015, s.13

¹³⁴ Demirağ, a.g.e., s.136-137

2.2.1.2 “İslam Devleti’nin” İdeolojisi

Selefi ideolojiye dayanan “İslam Devleti” dünyayı iki gruba ayırmaktadır: Darü’l İslam ve Darü’l Harp. Darü’l Harp yanlışlığı, günahı ve kötüyü içermektedir. İD, Batı medeniyetini şirk ve küfür medeniyeti olarak görmektedir. Bu bağlamda Batı ülkeleri ve onların kurallarının geçerli olduğu tüm devletler Darü’l Harp’tir. Darü’l İslam ise doğrunun ve iyinin tarafıdır.¹³⁵ İD müslümanların Darü’l Harbı reddetmelerini isteyerek Darü’l İslam tarafına geçmelerini teklif etmektedir. Toplumlardaki inanç eksikliğinin ancak “İslam Devleti”nin kurulması ve Darü’l İslâm’ın inşası ile giderileceğine inanmaktadırlar.

İD, toplumsal ve kültürel alanların, dinî kurum ve sembollerin hâkimiyetinden uzaklaştırılması gibi seküler politikalara karşı çıkmıştır. İslam dininin seküler politikalar neticesinde değiştirilmesi sonucunda, Müslümanların Kur’an’ı hayatın kaynağı ve rehberi olarak kabul etmek yerine, ezberden okunan bir kitap gibi algılandığını düşünmektedirler. Böylece insanların dini inançlarının ve Allah’a olan itaatinin zayıflatıldığını¹³⁶ iddia etmekte ve insanların günahkâr olduğunu savunmuştur.

Arap rejimlerini ve onlara destek veren Batıyı din düşmanları olarak görmektedirler.¹³⁷ “İslam Devleti’ne” göre Müslüman ülkeler Batı değerleri tarafından işgal altındadır. Bu durum “İslam Devleti” tarafından en büyük tehdit olarak görülmekte ve algılanmıştır. “İslam Devleti” Müslümanların eski gücüne kavuşabilmesinin Batı karşıtı politikalar ile mümkün olabileceğini ileri sürmektedirler.

“İslam Devleti” ulus-devlet yapılanmasına karşı çıkmıştır. Ulus-devlet yapısının yıkılması, yerine ise Hilafet düzeninin kurulması gerektiğini savunmuştur. Hilafet düzeninin kuruluşu ile birlikte Müslümanların dinî, siyasî, kültürel yönden yeniden tarihteki altın çağını yaşayacağına inanmaktadırlar. Halifelik makamının, artan adaletsizliğe ve sosyal düzensizliğe son vereceğine, adaletin ve sosyal düzenin ancak halifelik ile sağlanacağına inanmışlardır.

¹³⁵ Efegil, a.g.e., s.92

¹³⁶ Efegil, a.g.e., s.92

¹³⁷ Efegil, a.g.e., s.95

İD'ye göre; İslam yasaları Müslüman ülkeler tarafından yeterince uygulanmamaktadır.¹³⁸ İD, Arap coğrafyası ve Müslüman ülkelerdeki hâkim İslam anlayışının Müslümanları temsil etmekte yetersiz kaldığını, aldatıcı olduğunu öne sürmektedir. İslam'ın, ancak Tevhid inancı doğrultusunda düşünen ve yaşayan "İslam Devleti" mensupları tarafından temsil edilebileceğini düşünmüşlerdir. Diğer taraftan İD cihadı "Allah'ın dünya üzerindeki hâkimiyetini sağlamak amacıyla atılacak her türlü adım"¹³⁹ olarak tanımlamaktadır. Bu çerçevede, örgüt cihat için dünyanın dört bir tarafında gelen militanlarına, bölge halkına, aşiretlere ve kanaat önderlerine düşmanlarının Haçlılar olduğunu söylemekte, Haçlılara karşı şiddet ve terör eylemlerinde bulunmalarını, "savunma cihadı" tanımlamasıyla meşrulaştırmıştır.

İD, İslam'ı bütün sorunların çözümü olarak görmüştür. İslam dininin barışçıl bir din olmadığını, kılıç dini olduğunu söyleyerek militanlarını cihada motive etmiştir. Kılıç dini vurgusunu da Kur'an-ı Kerim'deki kılıç ve cihad ayetlerine dayanarak söylemiştir. Böylelikle gerçekleştirdiği ve gerçekleştireceği terör eylemlerini bu atıflar üzerinden meşrulaştırmışlardır.¹⁴⁰

İD benimsemiş olduğu Selefilik ideolojisi ekseninde, Şii'lere karşı Sünni gruplardan destek istemiştir. Tevhid ve hilafet yanlısı Müslümanlardan, Batıda yükselen İslam düşmanlığını (İslamafobi), Müslümanların Batı ile savaşı olarak lanse ederek Müslümanlara ideolojilerini benimsetme amacıyla propaganda faaliyetlerini sürdürmüşlerdir.

2.2.1.3 "İslam Devleti'nin" Stratejisi ve Hareket Planı

İD, dinî ideolojiye dayalı cihatçı bir örgüt olmasına karşın sol örgütlerin özellikle de Maoizm'in uyguladığı bir strateji ile hareket etmiştir. Stratejik savunma, stratejik denge ve stratejik taarruz olarak izlemiş oldukları strateji üç aşamadan oluşmaktadır: a) Stratejik savunma, örgüt yeterli güç ve kabiliyete erişene kadar savunmada kalma aşamasıdır, b) Stratejik denge, gücünü rakipleriyle eşitleyecek bir düzeye ulaşması ve bu aşamada izlenen bir stratejidir, c) Stratejik taarruz, savunma

¹³⁸ Efegil, a.g.e., s 94

¹³⁹ Efegil, a.g.e., s 95

¹⁴⁰ Efegil, a.g.e., s 96

ve denge düzeylerinin sonucunda yürütülen toprak genişletme faaliyetleridir. Örgütün izlemiş olduğu üç aşamalı stratejisi bu şekildedir.

İŞİD 2014'te Musul'u işgal edip Irak topraklarında geniş bir bölgeye hükmetmeye başlayana kadar savunma stratejisi uygulamıştır. Musul'u işgal edip "İslâm Devleti" ve hilâfeti ilan ettikten sonra ise taarruz safhasına geçmiş ve Irak'ta topraklarını genişletmeye başlamıştır.¹⁴¹ Akabinde hızlı bir şekilde başarılı işgal girişimlerinde bulunmuştur. Taarruz safhasında Suriye'nin Rakka gibi petrol kaynakları bakımından önemli bir şehir merkezini ele geçirerek yaklaşık yüzbin kilometrekarelik bir alanı işgal altına almayı başarmıştır. Yaklaşık 8 milyonluk bir nüfusa da hükmetmiştir. Stratejilerini gerçekleştirmek için bölgede güç boşlukları ve mezhep çatışmalarından en iyi şekilde yararlanmış, Şii İran'ın Sünnî bölgeleri işgal ettiği ve Sünnîlere zulmettiği tezini sıklıkla işleyerek Sünnilerin desteğini kazanmıştır.

"İslam Devleti", stratejilerini başarıyla gerçekleştirirken eylemlerini propaganda unsuru haline getirerek medyada yaptığı paylaşımlar ile dünya genelinde ses getirmeyi başarmıştır. Böylelikle örgütün bilinirliği artarak militanları arasında ise cihat motivasyonu en üst seviyelere çıkarılmıştır.

2.2.2 "İslam Devleti'nin" Örgüt Yapısı

İD, uluslararası arenada bir terör örgütü olarak kabul edilmesine rağmen terör örgütünden ziyade devlet aklı ile hareket eden bir oluşum olarak öne çıkmıştır. Bu bakımdan diğer radikal örgütlerden farklı bir yapısı olduğu ortaya çıkmaktadır. Örgütü diğer terör örtürlerinden ayıran özellikler şu şekildedir: a) Örgütte halife statüsünde egemen bir yöneticisinin olması ve bu yönetici önderliğinde devlet fikrinin benimsenmiş olması, b) Irak ve Suriye'de işgal edilen bölgelerde elde edilen maddi ganimetler ve Körfez ülkelerinden gelen bağışlar sayesinde maddi yönden çeşitli devletlere bağımlı olmaması¹⁴², c) Başka bir gücün hâkimiyeti altındaki alanlarda kaosa yol açabilecek eylemler yapmaktan ziyade o bölgeyi ele geçirmeyi hedefleyen operasyonlar gerçekleştirmesi ve başarıya ulaşılan bu

¹⁴¹ Sandıklı, a.g.e., s.32

¹⁴² Charles, a.g.e., s.21-22

operasyonlarla kendi kontrolünde bölgeler inşa etmesi IŞİD'i diğer örgütlerden ayıran temel özellikler olarak görülmüştür.¹⁴³

İD'nin örgüt yapısı incelendiğinde üç ana unsura ayrıldığı görülmektedir. BM Güvenlik Konseyi tarafından oluşturulan “Analitik Destek ve Yaptırım Gözlem Timi'nin” yayımladığı rapora göre; IŞİD'in yapısı üç temel unsurdan müteşekkildir. Bu yapıların başında örgütü idare eden çekirdek-yönetici kadro gelmektedir. Bu yönetici kadronun çoğunluğu Iraklıdır ve lideri konumunda ise Ebu Bekir el-Bağdadi bulunmaktadır. İkinci yapı örgüt içi idari ve askeri işlemlerden oluşan yapıdır. Bu yapının içerisinde Irak'lıların yanı sıra sayıları az olmakla beraber Suriye'liler de bulunmaktadır. Üçüncü grup ise onlarca ülkeden cihat için Irak ve Suriye'ye gelen cihatçılardan oluşan ordudur.¹⁴⁴ Bu militanlar örgütün silahlı gücünü oluşturmuştur.

Örgütün teşkilat ve idare yapısı incelendiğinde, diğer terör örgütlerinden farklı özelliklere sahip olduğu gözlenmiştir. Sahip olduğu güç unsurlarını, kaynaklarını ve sözde ilan ettiği devleti idare etmek için kullanmıştır. İD sıkı kontrol edilen bürokratik bir teşkilat yapısına sahiptir.¹⁴⁵ Hâkimiyeti ele geçirilen bölgelerde “vilayet” yapılanmasına gidilerek buralara “valiler” tayin edilmiştir. İD, oluşturduğu devlet teşkilatı ile Irak ve Suriye'de tahmini 90-100 bin km karelik geniş bir alanı kontrol etmekte ve bu topraklar üzerinde yaşayan 8-10 milyon civarındaki halkı yönetmiştir.¹⁴⁶ İD'nin internet ortamında yer alan teşkilat şeması tablodaki gibidir.

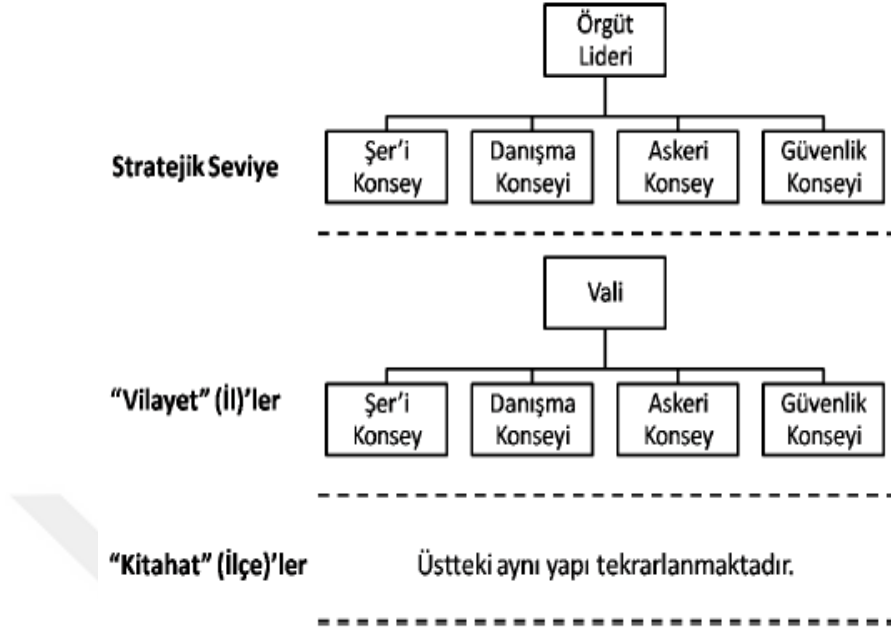
¹⁴³ Efegil, a.g.e., s. 98.

¹⁴⁴ Dolunay Şenol, Sezgin Erdem, Elif Erdem, IŞİD: Küresel Bir Terör Örgütü, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt No 26, Sayı 2, 2016, s.

¹⁴⁵ Erdoğan ve Deligöz, a.g.e., s.,10

¹⁴⁶ Sandıklı, a.g.e., s.30

Tablo 1.2: IŞİD'in Teşkilat Yapısı

Kaynak: Şemsettin Erdoğan, Ergün Deligöz, Irak İslam Devleti (IŞİD): Gücü ve Geleceği, Savunma Bilimleri Dergisi, 2015, s.10

IŞİD, ilan ettiği “İslam Devleti’nde” yerel halkın desteğini kazanmayı amaçlamakta ve böyle bir devletin idare edilmesine ve idamesine yönelik olarak teşkilatlanmıştır.¹⁴⁷ İşgal ettiği veya hâkimiyet kurduğu alanları şeriat modelinin uygulanmasını sağlamak iddiasıyla kontrol etmektedir. Bu kontrol sisteminde “Hisbah” adı verilen ahlak polisi aracılığıyla; alkolden ticarete, kumardan, uyuşturucuya ve kadınların kılık kıyafetine kadar birçok konuda denetimler yapılmıştır..¹⁴⁸

Şeri hükümleri tek yasal dayanak olarak kabul etmesinden dolayı örgütün hükmettiği alanlarda sadece İslam mahkemeleri kurulmuştur. İD’nin hâkim olduğu bölgelerde, davalar şeriat usullerine göre görülmekte, alınan kararlar doğrultusunda çeşitli cezalar verilmiştir. Binalardan atma, çarpmıha germe, kafa kesme gibi idam cezaları yanında, sakat bırakma ve kırbaçlama verilen cezalar arasındadır.¹⁴⁹

¹⁴⁷ Erdoğan ve Deligöz, a.g.e., s.10

¹⁴⁸ Şenol, Erdem ve Erdem, a.g.e., s.281

¹⁴⁹ Şenol, Erdem ve Erdem, a.g.e., s.281

İD, kadınların silahlı mücadele içerisinde yer almasına karşı çıkarak yasaklamıştır. Kadınların daha çok beslenme, ilkyardım hizmetleri, dikiş ürün tedariki gibi konularda savaşçılara yardımcı olmasını ve cihada da bu şekilde destek vermelerini istemiştir. Kadınların din dışında almış oldukları dünyevi bilimlerin değersiz olduğuna vurgu yapılarak yasaklanmıştır.¹⁵⁰

“İslam Devleti’ni inşa etmenin öncelikli yolu halkın rızasını kazanmaktır.” düşüncesine sahip olan İD, kontrolü altında bulundurduğu vilayetlerde sağlık hizmetleri, ulaşım hizmetleri, eğitim hizmetleri gibi gündelik hayatını kolaylaştıran hizmetleri ücretsiz olarak vermiştir. Eğitim hizmetlerini Selefi ideolojiye bağlı bir müfredat ile yürütmüştür. Bu hizmetleri petrol, silah ve kaçakçılık gelirleri ile karşılamıştır.¹⁵¹

İD, halk arasında otoritesini pekiştirmek için ‘dava toplantıları’ düzenlemiştir. Bu toplantılar ile yerel halkta örgütün ideolojisine olan bağlılığı artırmayı, bu sayede gücünü pekiştirmeyi hedeflemiştir. Yerel bölgelerde dava büroları kurulmuş ve halka ideolojisiyi anlatan belgeler dağıtılmıştır. Bu faaliyetler özellikle çocukları hedef almıştır. Örgüt, çocuklara kendi ideolojisini benimsetme konusunda yoğun çaba harcamıştır.¹⁵²

Felluce’de yaşayan Sünni Müslümanlarla yapılan röportajlarda, IŞİD’in kusurları bulunduğu vurgu yapmalarına rağmen birçok kişi, örgütün onlara sağladığı sosyal hizmetler ve sağlık imkânlarının Irak Devleti’nden daha iyi olduğunu ifade etmiştir.¹⁵³

“İslam Devleti’nin” liderliğini yapan Ebu Bekir el-Bağdadi, Bağdat’a 125 km mesafede bulunan Samarra şehrinde 1971 yılında dünyaya gelmiştir. Gizliliğe önem vermesinden ötürü hakkındaki bilgiler sınırlıdır. Bağdadi’nin yönettiği operasyonlar dâhil maskeyle gezmesinden ötürü “gizli şeyh” olarak da adlandırıldığı iddia edilmiştir.¹⁵⁴ Müslüman devletlerde idarecilerin kendilerini ulvi bir varlığa dayandırması önem taşır. Bu da genellikle “Emirü’l Mü’minin” olarak adlandırılan

¹⁵⁰ Şenol, Erdem ve Erdem, a.g.e., s.281

¹⁵¹ Şenol, Erdem ve Erdem, a.g.e., s.281

¹⁵² Efegil, a.g.e., s. 99

¹⁵³ Şenol, Erdem ve Erdem, a.g.e., s.281

¹⁵⁴ Erdoğan ve Deligöz, a.g.e., s.11

devlet liderinin kendisini peygamber soyuna dayandırmasına yol açar. Mütedeyyin bir ailenin çocuğu olan Bağdadi'nin de Samarra şehrindeki Abbas aşiretinin Bedri koluna mensup olduğu iddia edilmektedir. Bu iddia ile birlikte Bağdadi'nin soyu peygamberin kabilesi olan Kureyş'e dayandırılmaktadır. Bağdadi bu şekilde Müslüman gruplar arasında meşruiyet kazanmaya çalışmıştır. Çünkü bu durum cihat grupları için önemlidir.¹⁵⁵

İD'nin yönetim kadrosunda hiyerarşik yapının en tepesinde de Ebu Bekir Bağdadi bulunmaktadır. Bağdadi'den sonra Ebu Ali el-Anbari ve Ebu Müslüm el-Türkmeni gelir. Bu iki isim, iki parçalı olan örgütün Irak ve Suriye'deki faaliyetlerden sorumlu iki üst düzey yöneticidir.¹⁵⁶ İD'nin hâkimiyet sağladığı bölgelerde görevlendirdiği valiler bu iki isme bağlı olarak görev yapmıştır. Bu iki isme bağlı dokuz konsey bulunmaktadır. Bu konseylerden politika üretmek ve “devlet”i yönetmekten sorumlu olanlar bakanlık vazifesi görmüştür.¹⁵⁷ Bakanlardan oluşan “kabine”deki bazı isimler ve görevleri tabloda gösterilmiştir.

¹⁵⁵ Erdoğan ve Deligöz, a.g.e., s.11

¹⁵⁶ Sandıklı, a.g.e., s.30.

¹⁵⁷ Halifesinin Bütün Adamları... ,10.09.2014 <http://www.diken.com.tr/isidin-lider-isimleri-ve-gorevleri/> (Erişim Tarihi 16.04.2019)

Tablo 1.3: IŞİD'in Kabine Üyeleri

Adı	Kod Adı	Görevi
Şevket Hazem el-Ferhat	Ebu Abdul Kadr	Genel idare “bakanı”
Nasser el-Din Allah Ebu Süleyman	Ebu Süleyman	Savaş “bakanı”
Abdul Vahid Kutnayer Ahmed	Ebu Ali,	Genel güvenlikten sorumlu “bakan”
Muafak Mustafa Muhammed el-Karmuş	Ebu Salah	Ekonomi “bakanı”
Muhammed Hamid el-Duleymi	Ebu Hacer El-Esefi	Genel koordinasyondan sorumlu “bakan”
Abdullah Ahmed el-Meşedani	Ebu Hassem	Yabancı savaşçıların nakli, ağırlanması, intihar bombacıların nakli ve patlayıcı madde tedarikinden sorumlu “bakan”
Auf Abdal Rahman el-Arifi	Ebu Saci	Sosyal hizmetler” bakanı”
Farez Riyad el-Naimi	Ebu-Şima	Silah “bakanı”
Hayri Ebed Mahmud el-Taey	Ebu Kifah	Geliştirilmiş patlayıcı maddelerden ve buna yönelik operasyonlardan sorumlu “bakan”
Abdulrahman el-Afari	Ebu-Suca	Şehit ve yakınları ile ilgili faaliyetlerden sorumludur
Beşer İsmail el-Hamdani	Ebu-Muhammed	Tutuklulardan ve gözaltındakilerden sorumlu “bakan”

Kaynak: Şemsettin Erdoğan, Ergün Deligöz, Irak İslam Devleti (IŞİD): Gücü ve Geleceği, Savunma Bilimleri Dergisi, 2015, s.12

2.2.3 “İslam Devleti’nin” Güç Unsurları ve Kaynakları

İD, kendi kendini finanse edebilen bir örgüttür. Sahip olduğu petrol kuyuları sayesinde kolaylıkla maddi gelir elde ederek ekonomik kaynak yaratabilmiştir. Böylelikle örgütün ihtiyacı olan güç unsurlarını rahatça oluşturabilmiştir. Sosyal medya gibi iletişim araçları üzerinden propaganda faaliyetlerini yürüterek gerek insan gücü gerek ekonomik anlamda örgüte destek sağlanılmaktadır. İD’nin güç unsurları; a) İnsan gücü, b) silah ve teçhizat gücü, c) medya-propaganda gücü, d) petrol kuyuları gibi ekonomik kaynaklardır.

2.2.3.1 İnsani veya Askeri Gücü

İD’ye katılımcı profili çeşitlilik göstermektedir. Farklı inanç yapılarına sahip farklı bölgelerden ve milletlerden katılımların olduğu görülmüştür. Bu nitelik yeni toplumsal hareketlerin temel özelliklerinden birisidir. Örgüt içerisinde yoksulluğa ve

eğitim seviyesinin azlığına bağlı katılımların yanında gelişmiş ülkelerde yetişmiş belirli bir maddi güç ve eğitim seviyesine ulaşmış bireylerin de olduğu gözlenmiştir. Dünya genelinde yürütülen propaganda faaliyeti sonucunda her yapıdan ve her profilden katılımcıların olduğu bir örgüt haline dönüşmüştür.¹⁵⁸

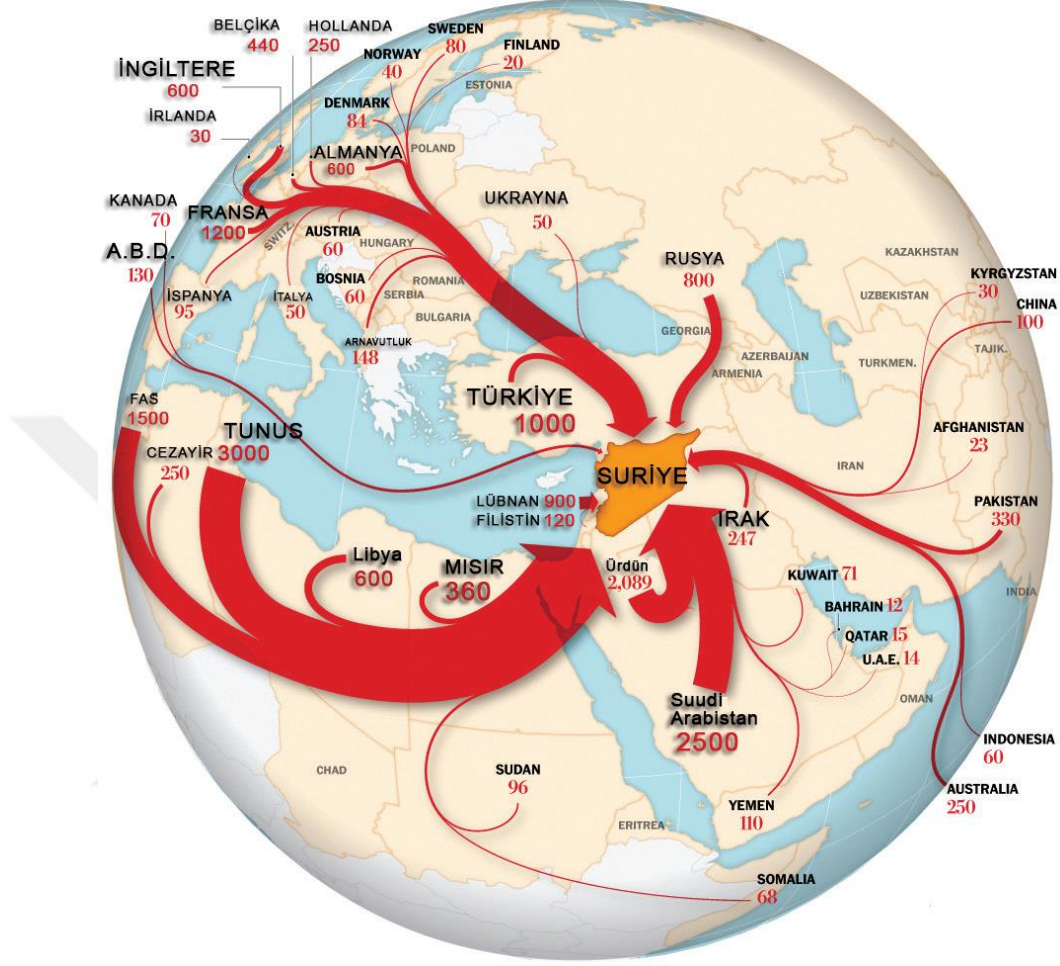
İD yapmış olduğu propaganda faaliyetleri sayesinde, dünyanın her bölgesinden insan gücünü toplayabilme, etkin olduğu bölgelerde ordudan uzaklaştırılan askerleri bünyesine çekebilme ve Sünni halktan almış olduğu taban desteği ile örgütü askeri anlamda güçlendirme başarısını göstermiştir. Örgütün askeri kapasite veya insan gücünün ne kadar olduğu konusunda telaffuz edilen rakamlar, örgütün kapalı devre bir yapılanmaya sahip olması ve araştırmaya yapma imkanının kısıtlı olması sebebiyle net istatistiksel bilgi değil tahmini rakamlardır. İD'nin ne kadar yabancı savaşçısının olduğu konusunda farklı iddialar bulunmuştur. İnsan Hakları İzleme Örgütü; 2014 itibariyle IŞİD'in Suriye'de 50.000 militanının, Irak'ta ise 30.000 militanının olduğunu bildirirken Amerikan istihbarat teşkilatı CIA Irak'ta 20.000 Suriye'de ise 31.500 savaşçıya sahip olduğunu iddia etmiştir.¹⁵⁹ CNN ve BBC'nin yaptığı haberlerde, Amerikan yetkililerine göre İD'nin Irak ve Suriye'de 20.000 ile 31.500 arasında savaşçısı bulunduğu belirtilmiştir.¹⁶⁰ Bu rakamlara İD ile ittifak yapan örgütlerin elemanları ve İD'nin rehin aldığı insanların da dâhil edildiği iddia edilmektedir. Dolayısıyla ideolojik çerçevede ittifak yapılan örgütler ile zorla tutulan insanların sayısı kesin olmadığı için açıklanan bu rakamlar örgütün insan gücünün ne kadar olduğu konusunda kesin bilgi vermemektedir. Örgüt 2017 yılından itibaren hâkimiyet kurduğu toprakların %80 lik kısmını kaybetmesinden ötürü insan gücü ve askeri gücü hakkında net veriler bulunmamaktadır.

¹⁵⁸ Selda Geyik Yıldırım, IŞİD'in Toplumsal ve Küresel Dinamikleri, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 1, 2018, s.178

¹⁵⁹ Sandıklı, a.g.e., s.30

¹⁶⁰ Erdoğan ve Deligöz, a.g.e., s.14.

Harita 1.4: Dünyada IŞİD'e Katılan Yabancı Savaşçılar

Kaynak: (Washington Post, 2014)

2.2.3.2 Silah ve Teçhizat Gücü

IŞİD'in sahip olduğu konvansiyonel silahların sayısı noktasında doğrulanmış istatistiki bilgiler mevcut değildir. BM Güvenlik Konseyi için hazırlanan raporların verilerine göre örgütün Irak ve Suriye'deki savaşı iki yıl sürdürebilecek kadar silah ve teçhizat gücüne sahip olduğu bilinmektedir.

Örgütün sahip olduğu silahlar arasında tanklar (tahminen 30 adet T55, 5-10 adet T-72), çekili toplar (yaklaşık 20 km menzilli), BM-21 çok namlulu roketatar sistemleri, omuzdan atılan hava savunma füzeleri (SA-7 ve Stinger), anti-tank

silahları (HJ-8 ve Spigot), zırhlı personel taşıyıcılar ve diğer hafif silahlar (M-16 vb) yer almıştır..¹⁶¹ Irak ve Suriye ordusundan ele geçirilen bu silahlar ve askeri teçhizat İD'nin askeri gücünü oluşturmuştur. Öte yandan bölgenin silah kaçakçılığına elverişli olmasından dolayı IŞİD gibi örgütler silah ve askeri teçhizat ihtiyaçlarını bu yolla da karşılayabilmiştir. Örgüt 2017 yılı itibari ile toprak kayıpları sonrasında elinde bulundurduğu silahlarını kaybetmiştir.

2.2.3.3 Ekonomik Gücü

İD'nin etkin olduğu bölgelerde sahip olduğu petrol rezervleri örgütün en önemli gelir kalemini oluşturmuştur. İşgal altındaki bölgelerde gerek halka gerekse de banka ve devlet kurumlarına ait yerlerin yağmalanması sonucunda örgüte ciddi anlamda gelir toplanmıştır. Başta körfez ülkeleri olmak üzere İslam ülkelerinden gelen bağışlar ise örgütün farklı bir gelir kalemini ortaya çıkarmıştır. Diğer gelir kalemleri arasında kaçakçılık rüşvet, bağış, işgal edilen bölgelerde yağmalama faaliyetleri bulunmaktadır.¹⁶²

Gelir kaynakları arasında ön plana çıkan petroldür. Petrol, Irak ve Suriye'de işgal edilen bölgelerde kuyulardan çıkarılarak kaçak yollarla satılmıştır. Tahmini satış geliri günlük 250.000-1.500.000 milyon dolar arasındadır.¹⁶³ İD'nin, 2006 yılında faaliyet gösterdiği alanlardan 70-200 milyon dolar arasında gelirinin olduğu tahmin edilirken, bu gelirin 2014 yılında 2 milyar dolara ulaştığı tahmin edilmiştir.¹⁶⁴

İD'nin gelir kaynakları arasında yer alan çocuk kaçakçılığı ve kadın ticareti, benimsemiş olduğu ideolojik felsefeyle tezat bir durum oluşturmuştur. Örgüt tarafından bu durum savaş meydanlarında ele geçirilen kadın ve çocukların ganimet olarak görmeleri ile meşrulaştırılmıştır. BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi (OHCHR) ve BM Irak Yardım Komisyonu (UNAMI) tarafından müşterek olarak hazırlanan Irak'taki Çatışmalarda Sivillerinin Korunmasına Dair Rapor'da bu duruma vurgu yapılmıştır. Rapora göre; bölgede yaşayan Sünni olmayan, çoğunluğu Hristiyan, Yezidi ve Şii olan kadın ve çocukların inançları zorla değiştirilmek

¹⁶¹ Erdoğan ve Deligöz, a.g.e., s.15

¹⁶² Sandıklı, a.g.e., s.31

¹⁶³ Erdoğan ve Deligöz, a.g.e., s.17

¹⁶⁴ Şenol, Erdem ve Erdem, a.g.e., s.285

istenmiş, aksi durumda savaş ganimeti olarak köle gibi kullanılmak üzere alınıp satılacağı yönünde baskı yapılmıştır. Kadın ticaretinin Musul'un el-Kudüs bölgesinde açılan bir satış ofisinde açık arttırma ile gerçekleştirildiği bilinmektedir.¹⁶⁵ İD'nin 2017 yılından sonra hakimiyet kurduğu toprakların %80'ni kaybetmesi sonucu ekonomik kaynakları da azalmıştır. Özellikle petrol kuyularının olduğu bölgelerde toprak kayıpları örgüte ekonomik olarak ağır kayıplar yaşatmıştır.

2.2.3.4 Medya ve Propaganda Gücü

Propaganda “Bir öğreti, düşünce veya inancı insanlara tanıtmak, benimsetmek, kabullendirmek ve yaymak amacıyla düşüncesini bireylere kabul ettirerek bir an önce harekete geçirmek” olarak tanımlanmakta ve günümüz terör faaliyetlerinde etkin olarak kullanılmaktadır.¹⁶⁶

Terörün tarihsel süreci içerisinde propaganda faaliyeti önemli yer bir yer edinmiş ve günümüzde önemi artarak devam etmiştir. Sicariler ve Haşhaşiler ile başlayan dönemler dâhil propaganda faaliyetlerine dolaylı yollardan yer verilmiştir. Sicariler ve Haşhaşiler terör içerikli eylemlerini kalabalık gruplar önünde yaparak propoganda faaliyeti yapmışlardır. Böylelikle oluşturdukları korku ve dehşetin kulaktan kulağa geniş coğrafyalara yayılmasını amaçlamışlardır. Günümüz terör örgütlerinde propoganda yöntemleri teknolojik ilerleme ile birlikte gelişim göstermiştir. Terör ve şiddet eylemleri video ve fotoğraf gibi görsel içerikler ile sosyal medya hesapları aracılığıyla paylaşılmaktadır. Sosyal medya kanalları üzerinden yapılan bu paylaşımlar terörün günümüzdeki en etkili propaganda gücünü oluşturmuştur.¹⁶⁷

İD'ye biat çalışmaları arasında en dikkat çeken ve örgütü küresel gündemin en üst sırasına taşıyanı ise yüksek kalite çekim tekniklerine sahip Hollywoodvari videolardır. İD bu videolarda en vahşi infaz görüntülerinden, bölgede yaşayan çocukların lunaparkta eğlendiği alanlara kadar çok çeşitli içeriklere yer verilmiştir.¹⁶⁸ Bu videolarla, “bizim düzenimize karşı gelen kötü insanlar cezasını en feci şekilde

¹⁶⁵ Erdoğan ve Deligöz, a.g.e., s.17

¹⁶⁶ Bünyamin Ayhan, Muhammet Emin Çifçi, IŞİD Propaganda ve İslamofobi, Medya ve Din Araştırmaları Dergisi, No 1, 2018, s.21

¹⁶⁷ Göksun ve Salihi, a.g.e., s. 19.

¹⁶⁸ Ayhan ve Çifçi, a.g.e., s. 23.

bulurken düzenimizi kabul eden iyi insanlar müreffeh bir yaşam hakkına kavuşur” mesajı verilmiştir.

İD, medya ve sosyal medyayı kontrollü ve sistemli bir şekilde kullanmaktadır. Bu faaliyetleri örgüt içerisinde oluşturulan “Medya Divanı” yoluyla yürütmektedir. Medya divanı; propagandaya konu olacak içeriğin belirlenmesi, denetlenmesi ve yayına sokulması işlemlerinden sorumludur. IŞİD’in Medya Divanı bünyesinde farklı organizasyonlar yer almaktadır. Bunların arasında en bilineni El-Hayat Medya Merkezi’dir. “Sosyal medyada yapılan propaganda faaliyetleri bu merkez aracılığıyla yapılmakta ve düzenli beş dergi çıkarılmaktadır. Bunlar;

- Dabıq Dergisi; İngilizce
- Dar Al-Islam Dergisi; Fransızca
- Al-Manba Dergisi; Rusça
- Konstantiniyye Dergisi; Türkçe
- Rumiya Dergisi ise Türkçe, Boşnakça, Uygurca, Endonezce, Peştunca dillerindedir.”¹⁶⁹

Dabıq Dergisi İD’nin uluslararası alanda propaganda yapmak üzere çıkarttığı bir yayın organıdır. 29 Haziran 2014 yılında halifelik ilanından sonra 2016 yılı temmuz ayına kadar 15 sayı olarak yayımlanmıştır. Yayımlanan yazıların birçoğunda güncel meselelere değinilmiş, örgütün yapmış olduğu operasyonlarına yer verilmiş, düşman olarak tanımlanan Batı ve türevlerinin örgüt hakkında görüş ve yazıları konu edilmiştir. Bu konuların yanında örgütün göstermiş olduğu gelişim, uluslararası alanda oluşturduğu bir heyecan dalgası ve örgüte sağlanan desteklerde yer verilmiştir.¹⁷⁰

Rumiya Dergisi İD’nin dokuz farklı dilde eş zamanlı olarak yayımlanmıştır. İD Rumiya dergisi ile diğer dergi yayınlarına son vererek tek bir yayın grubu altında toplamıştır. Eylül 2016 tarihinden Haziran 2017 tarihine kadar toplam 45 sayfadan oluşarak, dokuz sayı olarak yayımlanmıştır. Derginin kapak sayfalarında terör eylemlerine maruz kalan yerlerin resimlerine yer verilmiştir. Derginin 3.

¹⁶⁹ Göksun ve Salihi, a.g.e., s. 20.

¹⁷⁰ Göksun ve Salihi, a.g.e., s. 41-45

sayısında kapak resmi olarak Diyarbakır'da gerçekleştirilen terör eylemine yer verilmiştir. İD devleti 2015 yılından itibaren Irak ve Suriye'de yaşamış olduğu toprak kayıpları örgütün zayıflamasına neden olmuştur. Yapılan terör saldırıları küresel çapta destek toplama ve uluslararası alanda propaganda faaliyetine dönüşerek derginin her sayısında detaylı yer verilmiştir. Rumiya dergisinde kısıtlı imkânlarla eylem yapabilme yöntemleri izah edilmiştir. Örgüte bağlı bireylerin ellerindeki kısıtlı imkânlarla terör eylemi gerçekleştirmeleri istenmiştir.¹⁷¹

Medya Divanına bağlı diğer medya organları ise; Ajnad Medya, El-Furkan, El-Amak Haber Ajansı, El-Beyan'dan oluşmaktadır. Ajnad Medya organı ile 'neşid' olarak adlandırılan marşlar paylaşılmıştır. Neşidler örgüt militanlarının kahramanlıklarına vurgu yapmıştır. Bu marşlar İD savaşçıları için önemli bir motivasyon sağlama aracı olarak görülmüştür. El-Furkan Medya, örgütün arşivinde yer alan geçmiş yıllara ait videoları hazırlayarak paylaşımlarının yapıldığı medya bünyesidir. 29 Haziran 2014 yılında halifelik ilanının ses kaydı El Furkan Medya bünyesinde yapılmıştır. El-Amak Haber Ajansı İD'nin resmi haber ajansı olarak faaliyet göstermiştir. İD'ye ait bilgilerin ve haberlerin öncelikli olarak servis edilmesinden sorumlu yayın organı olmuştur. El-Beyan ise örgütün Irak ve Suriye'de yayın yapan radyosudur. Çeşitli frekanslarla gün boyunca yayınlar yapılmıştır. Kurumsal bir şekilde yapılanmış bu medya merkezleri ve bunlar üzerinden çıkartılan çok dilli dergiler, a) örgütün güçlü bir medya yapılanmasına sahip olduğunu, b) bu güçlü medya yapılanması üzerinden ses getirebilecek faaliyetler yapabileceğini, c) İD'nin medya yapılanmasına ne kadar önem verdiğini göstermiştir. Medya Divanı bünyesindeki birimler dışında İD sosyal medya hesaplarında etkin kullanmıştır. İD, sosyal medya hesapları üzerinden yapılan paylaşımların devletler tarafından engellenmesi ve sansürlenmesi konusunda ayrıca önlem olarak uluslararası alanda dolaşıma sokulmasına imkan sağlamıştır.¹⁷²

İD din referanslı terör örgütlerinden farklı olarak cihadın savaş dışındaki alanlarda da yapılması gerektiğini düşünmüştür. Haber paylaşımları CD ve bilgisayar ortamında yapılmakta iken, Halep başta olmak üzere birçok vilayette kurduğu basın

¹⁷¹ Göksun ve Salihi, a.g.e., s. 53-58

¹⁷² Göksun ve Salihi, a.g.e., s. 21

büroları ile halka daha kolay ve hızlı bilgi paylaşımları yapmıştır. Örgüt bu şekilde propaganda faaliyetlerini yürütmüştür.¹⁷³

Günümüzde erkek çocuklarının internet üzerinden oynadığı bilgisayar video oyunlarının içeriğinde yaptığı değişikliklerle karakterleri teröristlere benzetebilmiş, intihar saldırıları gibi terör eylemleri yapılabilmesine olanak sağlamış, genç bireylerin beyinlerini yıkamıştır. Böylelikle farklı yaş gruplarındaki çocuklardan militan temin etmeye çalışmıştır. Kadınlara yönelik ise twitter hesaplarından yakışıklı, genç, güçlü militanlarla evlenmenin ne kadarlı hayırlı olduğu vurgusu yapılmış ve örgüte kadınların katılmasına zemin hazırlamıştır.¹⁷⁴

¹⁷³ Göksun ve Salihi, a.g.e., s. 23

¹⁷⁴ Deaş'ın Dijital Medya Kullanımı, <https://www.yenisafak.com/hayat/deasin-dijital-medya-kullanimi-2602113> (Erişim Tarihi: 25.09.2019)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. EYLEMSEL DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE TÜRKİYE'DEKİ “İSLAM DEVLETİ” TERÖRÜ VE ETKİLERİ

21. yüzyıl terör ve terör örgütlerinin hızlı yükselişine sahne olmuştur. Ortadoğu coğrafyasında yaşanan bölgesel bazlı gelişmeler, bu sahnede din referanslı bir terör yapılanması olan İD'yi zirveye taşımıştır. Irak'ta yaşanan işgal girişimi, Suriye'de yaşanan Arap Baharı her iki ülkede merkezi otoriteyi zayıflatarak güç boşluklarının oluşmasına neden olmuştur. İD'nin Irak'ta başlayan direniş faaliyetleri sonrasında gelişen terör eylemleri Suriye topraklarına yayılarak devam ettirmiştir. Hâkimiyet alanının her iki ülkedede genişlemesi, Suriye ve Irak'a kilometrelerce uzunlukta sınırı olan Türkiye için bir tehdit oluşturmuştur. Nitekin İD, 2013 yılından 2017 yılına kadar Türkiye'de birçok terör eylemi gerçekleştirmiştir.

İD'nin, Irak ve Suriye topraklarında etkinliğini arttırması sınır hattında bulunan ülkeler açısından güvenlik riski oluşturmuştur. Gerek coğrafi konum, gerekse yaşam alanlarına yakınlığından ötürü Türkiye bu risk ve tehditlerden en çok etkilenen ülkelerin başında gelmiştir. Bu risk ve tehditler sadece saldırı ve terör eylemi yapılmasıyla sınırlı değildir. Örgüt için son derece önemli olan yabancı savaşçıların transferinin Türkiye üzerinden gerçekleşmesi, güvenlik riskini arttırdığı gibi mücadele sürecinin kapsamını da genişletmiştir. Türkiye bulunduğu jeopolitik konum itibari ile İD'nin ideolojisini ve faaliyetlerini yerel dinamiklerden çıkartıp küresel bir olguya dönüştürmesi açısından hedef ülkelerden biri haline gelmiştir.¹⁷⁵ Öte yandan İD'nin Türkiye'yi yabancı savaşçıları için geçiş güzergâhı olarak belirlemesi Türkiye'yi uluslararası alanda ID'ye imkân sağladığı yönündeki ithamlarla karşı karşıya bırakmıştır.

İD'nin Türkiye'ye yönelik söylem ve eylemleri Türkiye'nin iç savaşın yaşandığı Suriye'ye komşu olmasıyla birlikte değerlendirildiğinde, söz konusu güvenlik riskinin boyutları daha iyi anlaşılabilir. Türkiye'ye yönelik İD tehdidi örgütün “iç coğrafi halkada” yani Irak ve Suriye'den farklı olsa da, jeopolitik

¹⁷⁵ Murat Yeşilataş, Ömer Behram Özdemir, Rıfat Öncel, Sibel Düz, Bilgehan Öztürk, Sınırdaki Düşman: Türkiye'nin Daış ile Mücadelesi, Seta, İstanbul, s.8

yayılma hedeflerinden biri olan “yakın çevre” yani geniş Ortadoğu ve Kuzey Afrika eylemleri kapsamında Türkiye örgütün doğrudan hedefleri arasında yer almıştır.¹⁷⁶ Örgütün Türkiye’yi ilgilendiren en önemli amacı, Türkiye üzerinden insan gücü yani yabancı savaşçı transferi sağlamaktır. Bu yabancı savaşçılar arasında Türk vatandaşları da yer almıştır. Söz konusu savaşçılar kendi ülkelerinden Suriye’ye geçmek veya geri dönmek için Türkiye topraklarını kullanmıştır.¹⁷⁷

Türkiye’nin İD’ye karşı, a) doğrudan ülke içinde ve dışında operasyon yapması, b) İD karşıtları ile koalisyon oluşturması, c) bu koalisyonun operasyonları için askeri üslerini açması, örgütün Türkiye’ye yönelik saldırı ve terör eylemlerini yapma ihtimali güçlendirmiştir.

3.1 “İslam Devleti’nin” Türkiye Yapılanması ve Güç Unsurları

Türkiye’de din referanslı terör örgütlerinin yapılanması 1990’lı yıllara dayanmıştır. El-Kaide kökenli veya el-Kaide’nin içinde yetişmiş profesyonel örgütleyiciler tarafından eğitilen ve “gezici vaiz” adı verilen kişilerin, Türkiye’de faaliyet göstermeye başlaması, din referanslı terör örgütlerin de Türkiye’de faaliyet göstermeye başladığını gösteren olaydır. 2003 yılında Beşiktaş’ta gerçekleştirilen ve “İstanbul Saldırıları” olarak bilinen terör eylemleri radikal örgütlerin altyapısını oluşturmuştur. Terör eylemlerini gerçekleştiren kişilerin ifadelerinde yer alan açıklamalar, Selefi görüşü benimsediklerinin bir göstergesi olmuştur. Örgütün özellikle 2003 yılından itibaren Irak’ta başlayan güçlenme süreci ile birlikte insan gücünün Türkiye üzerinden mobilizasyonu neticesinde Türkiye’de de radikalleşme artarak devam etmiştir. Bu başlık altında İD terör örgütünün Türkiye’de toplumu radikalleştirmesi, örgütsel yapılanması ve örgütün kaynaklarına yer verilecektir.

3.1.1 Türkiye’de Radikalleşme

Afganistan işgal girişimi sonrasında El-Kaide etkinliğini arttırmaya başlamış ve Müslüman ülkelerde dini referanslı radikalleşme süreçleri hız kazanmıştır. Türkiye’de El-Kaide ideolojisinde radikalleşme 2000’li yılların başından itibaren oluşmaya başlamıştır. İD’nin radikalleşmesi ise El-Kaide ile bağlantılı olarak

¹⁷⁶ Yeşiltaş, Özdemir, Öncel, Düz ve Öztürk, Sınırdaki Düşman, s.8

¹⁷⁷ Yeşiltaş, Özdemir, Öncel, Düz ve Öztürk, Sınırdaki Düşman, s.8-9

Türkiye’de örgütlenen yapının aktörleri arasından çıkmıştır. El-Kaide kökenli profesyonel örgütleyeciler ve geçici vaizler İD’nin radikalleşme ağını oluşturmaya başlamıştır.¹⁷⁸

İD’nin Türkiye’de radikalleşme süreci El-Kaide kökenli profesyonel örgütleyeciler ve geçici vaizler tarafından belirlenen hedef kitle üzerinden yürütülmüştür. Türkiye’de İD’nin örgütlenme sürecinin çok önemli bir kısmı, profesyonel örgütleyecilerin araştırmalarıyla ve 2000’li yıllardan itibaren El-Kaide ağlarıyla teması bulunan kişilerin kendi sosyal çevreleri üzerinden kurmuş olduğu iletişim ile gerçekleştirilmiştir. İD ideolojisi doğrultusunda radikalleşme ağının oluşturulması ve gelecek nesillere aktarılması konusuna büyük önem verilmiştir. Yerel yapılanmalar ve bu yapılanmalar arasındaki bağlantılar, bağlantıları kuran araçlar, ortak dil ve gündemi oluşturan medya divanı örgütün Türkiye’deki radikalleşme yapısını oluşturmıştır.¹⁷⁹

İD Türkiye’de işsiz nüfus, adli suçlar ve uyuşturucu madde kullanımının yaygın olduğu yerlerde radikalleşme faaliyetleri yürütmüştür. Çeşitli suç ve zararlı alışkanlıklardan dolayı toplumdan uzaklaştığını düşünen bireyler İD’nin radikalleşme konusundaki hedef kitlesini oluşturmuştur. Hedef kitleye yapılan sohbet toplantılarında günahlardan arınma ve maddi kazanç konuları anlatılarak örgütün Türkiye’de radikalleşmesine zemin hazırlanmıştır. Türkiye’de İD mensuplarının radikalleşmesine neden olan unsurlar mevcuttur. Bunlar; a) ideolojik ve dini temellere dayalı olarak günahlardan arınma isteği, b) etnik veya siyasal olaylara karşı oluşan öfke, c) nefret temelli sebepler, d) mevcut siyasi otorite karşıtlığı ve artan adaletsizlikler, e) maddi imkânsızlıklardan doğan refah arzusu, f) şiddet arzusu şeklinde sıralanabilir. Mücahit adayları bu sebeplerin birinden veya birkaçından etkilenerек cihada katılma kararı alabilir. Bu etkenler sebebiyle Türkiye’de radikalleşen militanlar kolay bir şekilde Irak ve Suriye’de örgüte katılım sağlayabilmiştir.¹⁸⁰

¹⁷⁸ Doğu Eroğlu, Türkiye IŞİD’inde Radikalleşme, <http://ayrintidergi.com.tr/turkiye-isidinde-radikallesme/> (Erişim Tarihi:24.09.2019)

¹⁷⁹ Doğu Eroğlu, Işid Ağları Türkiyede Radikalleşme Örgütlenme ve Lojistik(Birinci Basım), İletişim Yayınları, İstanbul, 2018, s.201

¹⁸⁰ Eroğlu, a.g.e., s.202

Selefi bir cihat hareketi olan İD'nin beş aşamalı radikalleşme şemasını Türkiye'de de uygulamıştır. Şemanın ilk aşamasını seçim oluşturmıştır. Geçici vaizler ve profesyonel örgütleyiciler tarafından yukarıda açıklanan İD'nin radikalleşmesine konu olan unsurlar doğrultusunda adaylar seçilmiştir. Seçilen mücahit adayları ile yakınlaşma süreci şemanın ikinci aşamasını oluşturmıştır. Bu aşama yaklaşık üç hafta sürmektedir. Mücahit adayı ile ilişki kurularak gündelik yapılan işlerde birlikte hareket etme ortak plan yapma gibi yakınlaşma zemini kurulmaktadır. Bu aşamada İslami sohbetlerde başlayarak 'kalbi temizleyecek' konulardan bahsedilmiştir. Mücahit adayı ile örgütleyici arasında geliştirilen yakınlaşma doğrultusunda ciddi bir sorun olmadığı gözlenirse bir sonraki aşamaya geçilmiştir. İmanın uyandırılması veya imanın güçlenmesi şemanın üçüncü aşamayı oluşturmaktadır. Bu aşamada örgütleyici tarafından cennet-cehennem hayatı, cihat ve şehitliğin fazileti, Allah'a, Peygambere ve Kur'an'a kesin itaat, Sünnet'e bağlılık gibi konular anlatılmıştır. Ayrıca mücahit adayına Selefilik hakkında sohbet videolarının izlemesi tavsiye edilmiştir. Bu aşama yaklaşık iki aya yakın sürmektedir. Dördüncü aşamada İD ideolojisinde yer alan kavramların yerleştirilme sürecine yer verilmiştir. Cihadın İslam'ın şartları kadar önemli olduğu, Allah'ın varlığı dışındaki iktidar yöneticilerine itimat edilmemesi, şeriat kanunları ve halifelik makamı gibi kavramlar mücahit adayına aktarılmıştır. Aktarılan kavramların yanında cihat görüntüleride adaya izletilerek cihat atmosferlerinden etkilenmesi sağlanmaktadır. Bu aşama iki aydan fazla sürmektedir. Son aşama ise mücahit adaylarının cihada katılması konusunda yol gösterici tavsiyelere yer yer verilmiştir. Cihada katılma arzusunda bulunan adayların bu arzularının hangi yollarla gerçekleştireceği konularında fikirlerin paylaşıldığı aşamadır. İD'nin Türkiye'deki radikalleşme veya örgütlenme modeli bu aşamalardan oluşmuştur.¹⁸¹

İD Türkiye'de profesyonel örgütleyiciler ve geçici vaizler ile Ankara, İstanbul, Konya-Adana, Gaziantep-Adıyaman gibi büyükşehirlerde örgütlenme faaliyetlerini yürütmüştür. Tablo 1.4 'te bu şehirlerde oluşturulan örgütlenme mekânları, demografik özelliklere, örgütleyiciler ve kökenlerine, diskur ve motivasyonlarının neler olduğuna yer verilmiştir.

¹⁸¹ Eroğlu, a.g.e., s.212-213

Tablo 1.4: İD'nin Türkiye'de Gözlenen Radikalleşme Şekli

	Ankara	İstanbul	Konya-Adana	Gaziantep-Adıyaman
Örgütlenme mekanları	Sohbet toplantılarının yapıldığı çay ocağı ve mescitler ile medreseler	Dükkan görünümlü mescitler ve medreseler	Konya: Sohbet toplantılarının yapıldığı evler, kitapçılar, etüt merkezleri, dükkanlar, medreseler, Adana: Sohbet toplantılarının yapıldığı evler ve medreseler	Gaziantep: Kentteki hücre evleri ve Suriye'deki askeri eğitim kampı, Adıyaman: Çay ocakları ve gençlerin bulunduğu mekanlar, sohbet toplantılarının yapıldığı evler
Demografi	Geleneksel sektörlerde istihdam edilemeyen genç ve orta yaşlı erkekler, suç işlemiş gençler, kentsel dönüşüm mağdurları, esnaflar	2000'li yıllardan itibaren kentteki el-Kaide çevreleriyle temas kuran gençler ve aileleri	Konya: çok katmanlı örgütlenme stratejilerinden ötürü pek çok yaş grubu ve ekonomik sınıf, kürt gençler, Adana: 2000'li yıllarda Irak el-Kaide'siyle bağlantı kurmuş şahıslar ve çevreleri	Gaziantep: el-Kaide geçmişli bulunan küçük bir grubun arkadaşları ve akrabaları, Adıyaman: Temas kurduğu 15-25 yaş arası gençler, arkadaşları ve akrabaları
Örgütleyiciler ve kökenleri	El-Kaide kökenli şahıslar, Murat Gezenler	El-Kaide kökenli şahıslar, Halis Bayuncuk'un talebeleri ve İlyas Aydın	Konya: Gezici vaizlerden Murat Gezenler, geçmiş cihatlarda yer almış eski savaşçılar, Adana: Irak el-Kaidesi'si bağlantılı şahıslar	Gaziantep: Çekirdeğini el-Kaide geçmişli olan kişiler ile Cephetül Nusra bağlantılı şahıslar, Adıyaman: Vasat isimli yapılanmayla da bağları bulunan, Dokumacı Grubu olarak bilinen örgütleyiciler
Diskurları ve Motivasyonları	Günahlardan arınma ve temizlenme, maddi kazanç motivasyonları, yeni hayata başlama arzusu	Cihat sorumluluğu, kürt düşmanlığı	Konya: Cihat sorumluluğu, kürt düşmanlığı, Adana: Devlet karşıtlığı	Gaziantep: Cihat sorumluluğu, kürt düşmanlığı, Adıyaman: Anlamli yaşam arayışı, günahlardan arınma ve temizlenme, cehennemlik olma korkusu

Kaynak: Doğu Eroğlu, Işid Ağları Türkiye'de Radikalleşme Örgütlenme ve Lojistik (Birinci Basım), İletişim Yayınları, İstanbul, 2018, s.23

Türk ve Kürt Selefiler, Suriye'de çatışmaların başladığı Nisan 2011 yılına kadar rutin seyir izlemişlerdir.¹⁸² Ülkedeki Selefi gruplar bu tarihe kadar Afganistan ve Pakistan gibi ülkelerde cihat ederek savaş tecrübesi kazanıp Türkiye'ye

¹⁸² İsmail Saymaz, Türkiye'de IŞİD (Birinci Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul, 2017, s.15

dönmüşlerdir. Selefi gruplar Türkiye’de, İD’nin Irak ve Suriye’de güç kazanması ile birlikte il il radikalleşmeye başlamıştır. Türkiye’nin İD’nin en etkin bulunduğu ülke olan Suriye ile uzun bir sınıra sahip olmasından dolayı, İD kaçakçılık faaliyetleriyle Türkiye’de radikalleşen gruplara gerekli desteği verebilmiştir. Bu gruplardan destek alarak yurt dışından İD’ye katılmak isteyen cihadçı grupları Türkiye üzerinden Suriye’ye getirebilmiştir. Suriye’deki iç savaş ile birlikte, üç milyon mültecinin Türkiye’ye akın ettiği bu süreçte 911 kilometrelik sınır cihatçılar için geçiş hattına dönmüştür.¹⁸³

3.1.2 Türkiye’de “İslam Devleti” Medyası

Türkiye’de İD medyası, internet siteleri, süreli yayınlar, forumlar, sosyal medya hesaplarından oluşmuştur. Bu medya hesaplarının takibi, “geçici vaizler” veya onlara bağlı az sayıdaki kişi tarafından yapılmıştır. Üretilen içerikler arasında a) Selefi görüşü benimseyen Müslümanların yaşayış esasları, b) Müslümanlar için cihadın önemi, c) Batı ve Şii düşmanlığı hakkında söylemler, d) dünya üzerinde devam eden cihatlar hakkındaki paylaşımlar yer almıştır.

Türkiye’de İD medyasının ana gövdesini Konstantiniye dergisi¹⁸⁴ oluşturmuştur. Bu derginin yanı sıra Murat Gezenler grubunun idare ettiği Sehadet.biz ve Sehadet.info¹⁸⁵ adlı internet sayfaları ile gönüllü şahısların yürüttüğü EnfalMedya.com, TakvaHaber.com¹⁸⁶ gibi siteler ve Tevhid dergisi¹⁸⁷ İD’nin medya ağını oluşturmuştur. Bu siteler 2011 yılında yayım yapmaya başlamış 2015 yılına kadar devam etmiştir. Bu tarihten sonra alınan erişim engelleri nedeniyle siteler ve sosyal medya hesapları kapatılmıştır. Bunun üzerine örgüt farklı bir strateji geliştirmiştir ve örgüt elemanları “Telegram” gibi mobil uygulamalar üzerinden haberleşmeye başlamıştır. Ayrıca “İslam Devleti” idaresinde olan Amaq Haber Ajansı da¹⁸⁸ Türkçe yayınlar yapmaya başlamıştır. İlgili medya organları üzerinden yapılan yayınlarda devlet karşıtlığını artırmaya ve Türkiye Cumhuriyeti’ni itibarsızlaştırmaya yönelik yayınların yanı sıra İD’nin faaliyetleri ile dinî

¹⁸³ Saymaz, a.g.e., s. 20

¹⁸⁴ Göksun ve Salihi, a.g.e., s.31

¹⁸⁵ Eroğlu, a.g.e., s. 288

¹⁸⁶ Eroğlu, a.g.e., s. 288

¹⁸⁷ Eroğlu, a.g.e., s. 290

¹⁸⁸ Eroğlu, a.g.e., s. 289

bilgilendirmeler ve Suriye’de Kürt etnik ulusçuluğu yapan YPG’ye karşı savaştıkları için Kürt etnik karışıklığı gibi ana temalar üzerinde durularak daha geniş kitleleri etkileme amacı güdülmüştür.

Konstantiniyye dergisi, El-Hayat Medya bünyesinde “Türk Masası” tarafından hazırlanan dergi, Haziran 2015 ile Ağustos 2016 tarihleri arasında toplam yedi sayı olarak yayımlanmıştır. Tıpkı İngilizce yayımlanan dergiye, Haçlılara karşı verilecek kutsal savaşın yapılacağı yer olduğuna inanılan Dabiq adının verilmesine benzer bir sebeple Türkçe yayımlanan dergiye de “Konstantiniyye” ismi verilmiştir. Bunun sebebi peygamberin bir hadisinde (peygamberin söylemiş olduğu sözler) İstanbul’un fethedileceğini müjdelemesidir. Tağut bir devlet olan Türkiye sınırlarındaki İstanbul şehrinin fethedilmesi gerektiği iddiasıyla Türkiye’ye karşı yapacakları terör saldırılarına kutsallık atfederek meşrulaştırmaya çalışmışlardır.¹⁸⁹ Derginin yayınlanan sayılarında Fatih Sultan Mehmet Han’ın İstanbul’u feth ettiği döneme değinilmediği görülmektedir. Örgütün amacı, İstanbul’un Fatih Sultan Mehmed tarafından fethedilmesinin peygamberin müjdelediği fetih olmadığı şeklinde yorumlayarak, gerçek fethin hilâfet iddiasına sahip olan İD tarafından yapılacağına inanmışlardır.

İD’nin Türkiye’de gerçekleştirdiği terör eylemlerini, a) kendisine militan devşirdiği Türkiye toplumundan gelebilecek tepkileri ortadan kaldırmak istediği, b) Türkiye içerisinde hedef olarak belirlediği kimliklere ve gruplara saldırı düzenleyerek kendi takipçilerine mesaj verme amacı güttüğü, c) saldırının kimden geldiğini tesbit edemeyen Türk hükümetini siyasi açıdan aciz göstermek istediği için doğrudan üstlenmediği görülmüştür. Nitekim Konstantiniyye dergisinin Türkiye’de yayımlandığı bir yılı aşkın süre zarfında çok sayıda intihar saldırısı gerçekleştirilmesine rağmen dergi bu eylemlerin birçoğunu İD adına üstlenmemiştir. Belirsizlik dolayısıyla toplumda infial oluşmuş, siyasi muhalefet iktidarın teröre karşı başarısız olduğu tezini dile getirmiştir.¹⁹⁰

Bir yıl boyunca yedi sayı çıkan derginin kapak konuları, örgütün belirlemiş olduğu strateji üzerinden terör eylemlerini tamamlar nitelikte hazırlanmıştır.

¹⁸⁹ Göksun ve Salihi, a.g.e., s. 31.

¹⁹⁰ Göksun ve Salihi, a.g.e., s. 32.

Dergilerin kapak konuları ve içerdiği mesaj aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Derginin 3. sayısında, Ankara Garı ve Suruç'ta yaşanan canlı bomba eylemlerini meşrulaştırdığı görülmüştür. Diğer sayılarda ise, örgüt ideolojisine karşı bir tehdit olarak algıladığı konuları ele almıştır.

Tablo 1.5: Konstantiniyye Dergisinin Kapak Konuları

Sayı	Yayın Tarihi	Kapak Konusu	Mesajı
1	Haziran 2015	Konstantiniyye'nin Fethi	DEAŞ hedefleri arasında Türkiye'nin de olduğu mesajını vermektedir.
2	Temmuz 2015	Hilafet'le Savaşmak Riddet Midir?	Suriye'de Türkiye tarafından desteklenen gruplar hedef alınmaktadır.
3	Eylül 2015	Istishadi Operasyonların Caizliği ve Fazileti	Terör örgütü destekçileri canlı bomba eylemi düzenlemek için teşvik edilmektedir.
4	Aralık 2015	Sen Onları Birlik Sanırsın, Oysa Kalpleri Paramparçadır	DEAŞ'ın farklı dinlerden ve ülkelerden çok sayıda düşmana karşı mücadele verdiği mesajı verilmektedir.
5	Ocak 2016	Küfredenler ise Tağutun Yolunda Savaşır	Türkiye'deki demokratik ve laik düzen, Meclis ve ordu gibi kurumlar hedef alınmaktadır.
6	Nisan 2016	Mürted Kardeşler	Müslüman Kardeşler'in siyasi ve dini duruşu hedef alınmaktadır.
7	Ağustos 2016	Küfür Risaleleri	Türkiye'deki Nur Cemaati'nin siyasi ve dini duruşu hedef alınmaktadır.

Kaynak: Emin Salihi; Yenal Göksun, DEAŞ'ın Medya Stratejisi, Seta, 2018, s.33

3.1.3 İnsan Gücü ve Lojistik Ağları

Türkiye'deki İD yapılanması a) kendi içinde örgütlenmiş kişilerin Suriye ve Irak'taki ihtiyaçlarının karşılanması, b) insan gücü ve lojistik ağının yönetilmesi, c) yaralanan örgüt üyelerinin tedavi süreçlerinin tamamlanması gibi faaliyetlerde bulunmuştur. Bu sebeple örgütün insan kaynağı ve lojistik ağı ağırlıklı olarak Türkiye üzerinden yapılmıştır. Özellikle 2010-2016 yılları arasında örgüte katılım gösteren yabancı savaşçıların birçoğunun transferi Türkiye üzerinden gerçekleşmiştir. Silah, mühimmat, askeri malzeme, EYP yapımında kullanılan malzemeler ile sağlık malzemesi ihtiyaçları Türkiye üzerinden tedarik edilmiştir.¹⁹¹

¹⁹¹ Eroğlu, a.g.e., s. 306.

Yerel yapılanmaların görevi, örgütleme ve propaganda faaliyetlerinde bulunarak örgütün genişlemesini sağlamıştır. Lojistik ağının kontrolü ile farklı ülkelerden örgüte katılım için yola çıkan insanların yerleştirilmesi örgüt adına çalışan profesyoneller tarafından yapılmıştır. Örgüt bu fonksiyonu gören hücreleri “şirket-şebeke”¹⁹² olarak adlandırmıştır.

Şirket birkaç kilit profesyonelden oluşmakta ve bunlar İstanbul, Gaziantep ve Şanlıurfa’da görev yapmıştır. Bu isimler İD hudut idaresiyle iş birliği yaparak sınırın her iki tarafındaki İD yetkilileriyle koordine bir şekilde silah ve askeri malzeme geçişlerini organize etmiştir. Türkiye’ye ulaşan katılımcılar ve sevk edilecek malzemeler İD’ye gönderilmiştir.¹⁹³ Şirketin mali işlerine bakan Ebu Suheyf dünyanın ve Türkiye’nin en önemli metropollerinden biri olan İstanbul’da görev yapmıştır. Aynı zamanda insan kaynaklarının bir numaralı sorumlusudur. Şirketin diğer bir önemli ismi Abdülhakim ise “İslam Devleti Türkiye Tıbbiyesi”nin başındadır; yani yaralı militanların Türkiye’ye getirilmesi ile bakım ve tedavisinden sorumludur. Mısır vatandaşı olan bu isim, doktor olmasından dolayı doktor lakabıyla da bilinmektedir.¹⁹⁴

Örgüt’ün insan gücünü artırmak için Türkiye’yi seçmesinin sebeplerinden biri de merkezi yerleşim alanlarına yakın olma arzusudur.¹⁹⁵ Türkiye’ye geleceği bilgisi alınan örgüt mensupları İstanbul yapılanmasına ait kişilerce havaalanı ve terminallerde karşılanıp kısa bir süre konaklamalarının ardından sınır bölgelerine sevk edilerek İD saflarına katılmıştır. Türkiye’ye gittikleri tespit edilen Avrupalı gençlerin, ailelerinin şikâyetleri üzerine yapılan incelemeler sonucunda İD’nin nasıl bir strateji seyrettiği ortaya çıkmıştır. İD, Suriye, Libya ve Irak’ta işgal ettiği şehirlerdeki konsolosluklarda bulunan boş pasaportları, örgüte katılacak militanlar adına doldurarak onlara ulaştırmak suretiyle militanların örgüte sorunsuz bir şekilde katılabilmesini sağlamıştır.¹⁹⁶

¹⁹² Eroğlu, a.g.e., s. 306.

¹⁹³ Eroğlu, a.g.e., s. 306.

¹⁹⁴ Eroğlu, a.g.e., s. 306.

¹⁹⁵ Eroğlu, a.g.e., s. 330.

¹⁹⁶ Eroğlu, a.g.e., s. 350.

Irak ve Suriye’de yaralanan ve tedavi için Türkiye’ye getirilen militanların tedavisi için kurulan tıbbi yardım ağı da, emniyet birimleri tarafından deşifre edilmiştir. İD, Türkiye’de korsan sağlık merkezleri kurmuştur. Emniyet birimlerince yapılan çeşitli soruşturmalarda görüldüğü üzere savaşırken yaralanan militanların tedavisi Türkiye’de gayri resmi bir şekilde kurulan sağlık merkezlerinde yapılmıştır. İD’nin Türkiye sorumlusu olan Ebu Suheyf tarafından verilen talimatlar doğrultusunda bu sağlık merkezleri çalışmıştır.¹⁹⁷

Silah, mühimmat, askeri malzeme ağı konusunda ise İD hücreleri, kendi erişimleri dâhilinde olan, satın almak için özel izinler veya lisanslar gerekmeyen askeri giyim malzemeleri, silah aksesuarları ve tekil silahları kendi imkânlarıyla temin ederek Irak ve Suriye topraklarına geçişini sağlamıştır. Öte yandan erişilmesi güç, alım-satımı için özel izinler gereken malzemelerin tedarikinde yine taşeronlar ve İD profesyonelleri devreye girmiştir.¹⁹⁸ Lojistik ağlarının geçiş yaptığı en önemli üç sınır noktası; Kilis-Elbeyli, Gaziantep-Karkamış ve Şanlıurfa-Akçakale’dir.¹⁹⁹

3.2 “İslam Devleti” Tarafından Türkiye’de Gerçekleştirilen Terör Eylemleri

İD söylem boyutunda Türkiye’yi hedef gösterdiği gibi eylemsel boyutta da yapmış olduğu terör saldırıları ile Türkiye’yi karşısına almıştır. Türkiye konumu itibariyle İD’nin yakın çevresinde yer aldığı için çok boyutlu terör eylemlerine maruz kalmıştır. İD gerek Irak’ta gerek Suriye’de Sünni kesimin tek alternatifi olmayı amaçlamasından dolayı bu ülkelerde rejim muhalifi Sünnîlere destek veren devlet ve toplumları “tağut” olarak nitelendirmiştir. İD karşıtı olan Türkiye bu ülkelerin başında gelmiştir. Suriye’nin kuzey bölgesinde bulunan PKK-YPG, İD gibi terör örgütleri arasında yaşanan rekabet ve çatışma ortamı zaman zaman Türkiye’ye sıçramıştır. 6-8 Ekim Kobani olayları buna örnektir. İncirlik Askeri Üssü’nün İD’ye yönelik yapılacak operasyonlara açılmış olması Türkiye’ye yönelik saldırı ve terör tehdidini ve çeşitliliğini arttırmıştır.²⁰⁰

¹⁹⁷ Eroğlu, a.g.e., s. 373.

¹⁹⁸ Eroğlu, a.g.e., s. 384.

¹⁹⁹ Eroğlu, a.g.e., s. 312.

²⁰⁰ Yeşiltaş, Özdemir, Öncel, Düz ve Öztürk, Sınırdaki Düşman, s.32

Türkiye’de il il örgütlenen Selefi gruplar ülkeyi “Darü’l Harp” (gayrimüslimlerin hâkim olduğu, cihat ilan edilmesi gerek küfür beldesi) olarak görmekte ve Türkiye’deki laik sisteme karşı çıkmıştır.²⁰¹ Tarikat ve cemaatlerin dini çizgilerden çıkarak küfür çizgisine dönüştüğünü, bu oluşumların liderlerine bağlanmanın haram olduğunu düşünmektedirler. İD, Mayıs 2015’ten itibaren açıkca Türkiye’yi hedef alarak Türk halkına Konstantiniyye dergisi aracılığıyla çağrıda bulunmuştur. Bu çağrı: “Laik Kemal Atatürk geldi, Türk halkına dinlerini inkâr etmelerini ve laikliği dayattı. Daha sonra hain ve “tağut” Erdoğan gelerek Allah’ın şeriatıyla hükmetmedi. Hain tağut Erdoğan Türkiye’yi ırkçı PKK’lılara ve Haçlılara sattı. Türkiye topraklarını PKK ve Özgür Suriye Ordusu’na açarak, Müslümanların katline sebep oldu. Müslümanları öldürmek ve ateist PKK’lıları korumak için askeri hava üslerini Haçlılara ve uçaklarına açtı. Ey Türkiye halkı vakit geçirmeden bu ateistlere, Haçlılara ve sizi kandırıp köle yapan bu tağutlara (Tağut: Allah dışındaki “şey”lere ibadet edildiğini ifade eden İslâmî terimdir.) karşı ayaklanıp onlarla bir an evvel savaşmanız zaruri bir durum. Demokrasiyi, laikliği beşeri kanunları ve tağutları inkâr etmelisiniz ki savaşınız Allah yolunda cihad ve ölümlerinizi Allah katında şehit olsun.”²⁰²

“İslam Devleti’nin” Türkiye hedefinde ideolojisinin en önemli dini dayanağı Ebu Hureyre’nin naklettiği bir hadistir. “Ebu Hureyre’nin peygamberden rivayet ettiği hadise göre; kıyametten hemen önce Hatay’ın Amik Ovası (A’maq) ile Halep’in kırk kilometre kuzeyindeki Dabıq kasabasında Mehdi öncülüğünde Müslümanlar ile Haçlılar arasında büyük bir savaş yapılacaktır. Bu savaşta Müslümanların üçte biri kaçacak, üçte biri öldürülecek, üçte biri savaştan galip çıkacaktır. Ardından galip gelen Müslümanlar eski adı ‘Konstantiniyye’ olan İstanbul’a yürüyeceklerdir. İstanbul’un fethinden sonra Şam’da Hazreti İsa’nın öncülüğünde Deccal’a kılıç çekeceklerdir. Deccal’i alt eden Müslümanlar Roma’yı ele geçirecektir.” Bu sebeple İD, Arapça dergisine Dabıq, Arapça haber ajansına A’maq (Amak), Türkçe dergisine Konstantiniyye (İstanbul) adını vermiştir. 2013

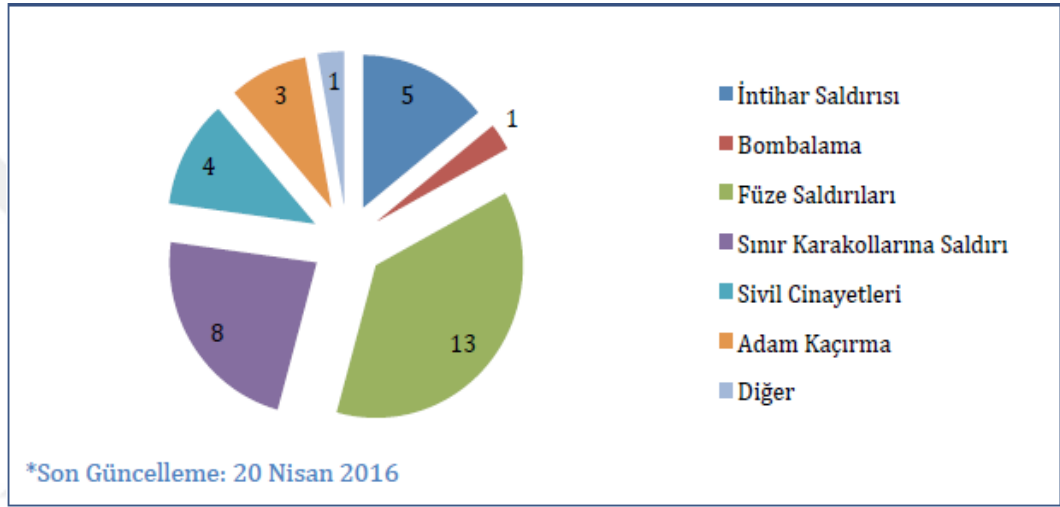
²⁰¹ Saymaz, a.g.e., s. 20.

²⁰² Konstantiniyye Dergisi, Zilhecce 1436 (Eylül 2015), sayı 3, s. 64

yılında İD, Rakka'da emirliğini ilan ederek Türkiye'ye sınır komşusu olmuştur. Türkiye ise 30 Eylül 2013'te İD'yi terör örgütü olarak kabul etmiştir.²⁰³

Türkiye'de gerçekleştirilen İD saldırıları incelendiğinde, saldırıların örgütün yönetim kadrosu tarafından planlandığına dair net bilgilere ulaşılamamıştır. Buna karşın terör eylemlerini gerçekleştiren kişilerin Irak'ta ve Suriye'de savaşlara katıldığı ve sonrasında Türkiye'ye geldiği görülmüştür.²⁰⁴

Grafik 1.1: İD'nin Türkiye'de Gerçekleştirdiği Saldırı ve Terör Eylemlerinin Çeşitliliği

Kaynak: Sınırdaki Düşman; Türkiye'nin Daış ile Mücadelesi, Seta, 2016 s.33

Türkiye'de İD kökenli saldırılarda kullanılan yöntemler ve hedefler farklılık göstermektedir. Grafik 1.1'de görüleceği üzere; intihar saldırıları ve bombalı eylemler ağırlıklı tercih edilen saldırı metotlarıdır. Bu saldırı metodunun asıl hedefi sivil insalardır. Sınır bölgesine füze saldırıları ve sınır karakollarına saldırılar ise diğer iki önemli saldırı metotlarıdır. Bu terör saldırılarında ise asıl hedef sivillerden ziyade güvenlik güçleri ve sınır karakollarıdır. Özellikle belli bir etnik kökene mensup olan sivillere (Kürtlere) yapılan saldırılarda amaç toplumsal huzuru etkileyerek çatışma ortamı yaratmıştır.²⁰⁵

İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan “Türkiye'nin Deaş ile Mücadelesi” başlıklı raporda, Temmuz 2017 yılına kadar İD tarafından, Türkiye topraklarında

²⁰³ Saymaz, a.g.e., s.49- 50

²⁰⁴ Yeşiltaş, Özdemir, Öncel, Düz ve Öztürk, Sınırdaki Düşman , s.32

²⁰⁵ Yeşiltaş, Özdemir, Öncel, Düz ve Öztürk, Sınırdaki Düşman , s.33

gerçekleştirilen terör eylemlerine yer verilmiştir. Bu terör eylemleri on intihar saldırısı, çeşitli bombalı eylemler ile bombalı eylem girişimi ve silahlı çatışmalar şeklinde gerçekleştirmiştir. Bu terör eylemlerine önceden önlem alınamamasından kaynaklı olarak toplamda 314 kolluk görevlisi yaşamını yitirmiştir. Çok sayıda polis ve asker yaralanmıştır.²⁰⁶ Aşağıdaki haritada, Türkiye'nin ülke içerisindeki İD hücrelerine gerçekleştirdiği operasyonlar verilmiştir. Operasyon yapılan bölgelerden anlaşılacağı üzere ülkenin güneydoğusu ile Ankara ve İstanbul başta olmak üzere birçok şehirde İD'nin yapılandığı görülmektedir. Özellikle güneydoğuda yapılan operasyonların Irak ve Suriye'ye geçme teşebbüsünde bulunacak yabancı savaşçılara yönelik olduğu anlaşılmıştır.

Harita 1.5: İD'nin Türkiye'deki İllerde Yaptığı Saldırı ve Eylemleri

Kaynak: Sınırdaki Düşman; Türkiye'nin Daış ile Mücadelesi, Seta, 2016 s.60

Türkiye'de İD tarafından 2013-2017 yılları arasında gerçekleştirilen saldırı ve terör eylemlerine aşağıdaki başlıklar altında yer verilmiştir.

²⁰⁶ Saymaz, a.g.e., s. 71

3.2.1 Reyhanlı Saldırısı (11 Mayıs 2013)

Hatay'ın Reyhanlı İlçesi Suriye sınırına yakın bir konumda yer almaktadır. Suriye'nin içinde bulunduğu savaş ortamından kaçan çok sayıda sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Nüfusu 60 bin civarında olan ilçenin sığınmacılardan sonra 150 bine ulaştığı yapılan tahminler arasındadır. Sığınmacılar arasında çok sayıda farklı cephelerde görev almış muhaliflerin olması bölgede terör eylemi yapılma olanağına zemin hazırlamıştır.²⁰⁷

Hatay ili Reyhanlı ilçesinde 11 Mayıs 2013 tarihinde İD tarafından bomba yüklü araçlarla terör eylemi gerçekleştirmiştir. Saldırıda 51 kişi hayatını kaybetmiş, 140 kişiden fazla sivil vatandaş yaralı olarak kurtulmuştur. Gerçekleştirilen bu terör eylemi Türkiye tarihinde gerçekleştirilen en kanlı terör eylemlerinden biri olmuştur.²⁰⁸

Reyhanlı Saldırısının planlayıcısı olarak bilinen Yusuf Nazik, aranan teröristler listesinde mavi kategoride yer almıştır. Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığınca yürütülen operasyonlar kapsamında Suriye'nin Lazkiye şehrinde yakalanarak gözüaltına alınmıştır. Yusuf Nazik ifadesinde gerçekleştirilen terör eyleminin planlayıcısı olduğunu kabul etmiştir. Kendisinin Suriye'de zorla tutulduğunu belirterek terör eylemi yapılması konusunda örgüt tarafından zorlandığını söylemiştir. Yusuf Nazik vermiş olduğu ifadesinde saldırının Türkiye'de yapılmaması şartıyla kabul ettiğini belirtmiştir. Saldırının Suriye sınırları içerisinde olacağını söyleyerek 'kendi vatanıma ve milletime ihanet ettirdiler' ifadelerini kullanmıştır.²⁰⁹

Reyhanlı Saldırısının soruşturulması genişletilmiş, Yusuf Nazik dâhil 33 kişi hakkında dava açılmıştır. Dava 23 Şubat 2018 tarihinde karara bağlanmıştır. Saldırının planlayıcısı olarak bilinen Yusuf Nazik 53 kez ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası almıştır. Davada Reyhanlı katliamının avukatları, dava süreci boyunca

²⁰⁷ Neden Reyhanlı ?, <http://www.diken.com.tr/9-soruda-reyhanli-katliami/> (Erişim Tarihi: 17.09.2019)

²⁰⁸ Okumuş, a.g.e., s. 124

²⁰⁹ Terörist Yusuf Nazik'in İfadesi Ortaya Çıktı, <https://www.cnnturk.com/turkiye/terorist-yusuf-nazikin-ifadesi-ortaya-cikti> (Erişim Tarihi 15.09.2019)

Niğde'nin Ulukışla ilçesinde gerçekleştirilen IŞİD saldırısına işaret etmiş ve dosyanın birleştirilmesini talep etmişlerdir.²¹⁰

3.2.2 Niğde Saldırısı ve Musul Konsolosluk Baskını

“İslam Devleti” Türkiye’de bir diğer eylemini 20 Mart 2014 tarihinde gerçekleştirmiştir. Niğde’nin Ulukışla ilçesinde polis ekiplerinin kontrol noktasında şüpheli olarak dikkat çeken İD militanları ile girilen silahlı çatışmada polisler ve bölgede bulunan sivil insanlar yaralanmıştır. Saldırıyı, İD saflarına katılmak için Türkiye’yi geçiş güzergâhı olarak kullanan yabancı savaşçılar gerçekleştirmiştir. Teröristler kısa sürede yakalanarak adliyeye sevk edilmiş ve yargılanmıştır.²¹¹ Bu terör saldırısında dikkat çeken en önemli husus, saldırıyı gerçekleştiren İD üyelerinin farklı ülkelerin vatandaşları olmasıdır; bu İD’nin Türkiye’yi transfer merkezi olarak kullandığının bir göstergesidir. Dolayısıyla, İD’ye katılmak üzere yola çıkan yabancı savaşçıların Türkiye üzerinden örgüte katılması, Türkiye’de yaşanabilecek muhtemel silahlı çatışma veya bombalı eylem riskini de artırmıştır.

Niğde saldırısından iki ay sonra İD tarafından 10 Haziran 2014 tarihinde Türkiye’nin Musul Başkonsolosluğu’na 900 kişi olduğu tahmin edilen İD militanlarınca silahlı baskın yapılmıştır. Özel harekât polisleri tarafından korunan konsolosluk binasını ele geçiren İD, Türkiye’nin Musul Başkonsolosu Öztürk Yılmaz’ın da aralarında bulunduğu 49 konsolosluk görevlisini rehin almıştır. Örgütün elinde 101 gün rehin kalan konsolosluk çalışanları daha sonra serbest bırakılmıştır.²¹² Bu durum Türkiye gündemine bomba gibi düşerken yaşanan süreç İD’ne karşı endişelerin artmasına neden olmuştur. Musul Konsolosluk baskını, dış politikada en önemli gündem maddesi haline gelen İD tehdidine karşı Türkiye’nin siyasal ve askeri harekât alanını kısıtlamış, hamle yapma kabiliyetini olumsuz yönde etkilemiştir.

²¹⁰ Reyhanlı Saldırısı Faili İsim Verdi: 8 Kişi Aranıyor, <https://www.cnnturk.com/turkiye/son-dakika-reyhanli-saldirisi-faili-soyledi-8-kisi-araniyor> (Erişim Tarihi: 16.09.2019)

²¹¹ Vatandaş, a.g.e., s.11

²¹² 49 Rehinenin 101 Günlük Serüveni, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2014/09/20/49-rehinenin-100-gunluk-seruveni> (Erişim Tarihi:25.04.2019)

3.2.3 HDP'ye Karşı Yapılan Bombalı Eylemler

İD'nin Suriye ve Irak'ta elinde bulundurduğu bölgeleri genişletmesi bölgedeki Kürt kökenli halkı olumsuz etkilemiştir. Yaşanılan işgal girişimleri Türkiye'ye yapılan göçlerin artmasına sebep olmuştur. İD'nin Suriye'nin kuzeyinde bir diğer terör örgütü olan PKK-YPG'nin elinde bulunan Kürt bölgelerini işgal etmesinin ardından yaklaşık 198.000 kişi ikametgâhlarını terk ederek Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır. İD tarafından kuşatılmaya başlanan Kobani için KCK ve HDP Türkiye'de eylem çağrısı yapmıştır. "6-7 Ekim Olayları" olarak bilinen Türkiye çapındaki eylemler, toplumsal yapıyı olumsuz etkiliyerek çeşitli grupların karşı karşıya gelmesine zemin hazırlamıştır. HDP Eş Başkanı Selahattin Demirtaş'ın çağrısıyla sokaklara inen HDP yandaşları kamu mallarına zarar vermiş, masum sivillere yönelik saldırılar gerçekleştirmiş ve bu saldırılar sonucunda birçok sivil vatandaş hayatını kaybetmiştir. HDP yandaşları genellikle dindar Kürtleri sözde "İŞİD'çi" bahanesiyle hedef almıştır. Ayrıca Türkiye'den çok sayıda Kürt kökenli insan İD'ye karşı savaşmak ve direnişte bulunmak üzere Kobani'ye gitmiştir.²¹³ Bu gelişmelerin de etkisiyle İD, HDP'yi hedef almış eş zamanlı terör eylemleri planlamıştır.

7 Haziran 2015 seçimlerine hazırlık kapsamında çalışmalarını sürdüren HDP'nin Adana ve Mersin'de bulunan il binalarına 18 Mayıs 2015 tarihinde eş zamanlı bombalı saldırılar düzenlemiştir. Ölen ya da yaralanan olmamıştır.

5 Haziran 2015 tarihinde HDP eşbaşkanı olan Selahattin Demirtaş'ın konuşma yaptığı Diyarbakır Mitingi'nde kürsüye 92 metre uzaklıkta bulunan çöp kutusunda patlama sesi gelmiştir. Alan boşaltıldığı sırada ikinci bir bombalı eylem daha meydana gelmiştir. Yaşanılan bu terör eyleminde 4 kişi hayatını kaybetmiş, 111 kişi yaralanmıştır.²¹⁴ Saldırının failinin T.C. vatandaşı olması Türkiye'de güvenlik endişelerinin artmasına neden olmuştur. Bu gelişme seçimlerin kısmen huzursuz geçmesine zemin hazırlamıştır.

²¹³ Vatandaş, a.g.e., s.11-12

²¹⁴ Saymaz, a.g.e., s 147

3.2.4 Suruç Terör Saldırısı (20 Temmuz 2015)

İD, Eylül 2014'te Kürt nüfusun yoğun olarak yaşadığı Kobani'ye işgal girişiminde bulunmuştur. İD'nin işgal girişiminden rahatsız olan ABD'nin, PYD'ye vermiş olduğu destekle işgal girişimi bastırılmıştır.²¹⁵ Türkiye'den de özellikle Kürt kökenli çeşitli gönüllüler İD'ye karşı savaşmak üzere Kobani'ye geçmişlerdir. Kobani'ye İD tarafından yapılan saldırılar sonucunda ülke genelinde yardım kampanyaları başlatılmıştır.

Sosyalist Gençlik Dernekleri Fedarasyonu (SGDF) her yıl gerçekleştirdiği yaz kampı için Kobani'ye gideceğini duyurmuştur.²¹⁶ SGDF yetkilileri Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde toplanarak, yardım kampanyası sonucunda toplanan oyuncak ve kitap gibi malzemeleri Kobani'ye götüreceğini ve bölgede çocuklar için oyun alanları kuracaklarını açıklamışlardır. Sınır ihlali olarak görülmesinden dolayı Valilik tarafından bu faaliyete onay verilmemiştir.

20 Temmuz 2015 tarihinde Suruç ilçesi Amara Kültür Merkezi'nde toplanan SGDF üyelerini hedef alan bir canlı bomba saldırısı gerçekleşmiştir. Suruç'ta canlı bomba hariç, 33 kişi ölmüş, 70 kişi yaralanmıştır.²¹⁷ Eylemcinin, Antep hücresiyle bağlantılı olan Adıyaman'daki canlı bomba deposu Mustafa Dokumacılar grubu üyesi Şeyh Abdurrahman Alagöz olduğu tespit edilmiştir.²¹⁸ Bu saldırı, İD'nin Türkiye'deki eylemleri arasında güvenliği sarsan ve etnik çatışmayı körükleyen saldırıların başında gelmektedir.

Suruç terör saldırısı kapsamında 15 kişiyle başlayan soruşturma, İD üyesi üç kişiyle devam etmektedir. Yakup Şahin davanın tek tutuklu sanığıdır. Diğer iki sanık Suriye'de IŞİD saflarına katıldığı tespit edilmiş ve yakalanamamıştır. Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlanan iddianamede İD üyesi üç sanık hakkında 104'er kez ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası talep edilmiştir. İki sanığın yakalanamasından ötürü dava süreci devam etmektedir.²¹⁹

²¹⁵ Saymaz, a.g.e., s 150

²¹⁶ Saymaz, a.g.e., s 150.

²¹⁷ Saymaz, a.g.e., s 157.

²¹⁸ Acarer, a.g.e., s.57.

²¹⁹ Suruç'taki Canlı Bomba Davası Ertelendi, <https://www.cnnturk.com/turkiye/suructaki-canli-bomba-davasi-ertelendi> (18.09.2019)

3.2.5 Ankara Garı Canlı Bomba Terör Saldırısı (10 Ekim 2015)

İD gerek Irak'ta gerek Suriye'de yapmış olduğu eylemlerle tüm devletlerin, istihbarat servislerinin ve toplumların dikkatini üzerine toplamıştır. Örgütün dünya gündemindeki yerini koruması ve propoganda olanaklarını sonuna kadar kullanabilmesi için Türkiye'nin bulunduğu konum itibari ile burada yapılacak terör eylemlerine son derece fazla önem verilmiştir. Ankara'da çeşitli dernek ve sivil toplum örgütleri ve bazı siyasi partilerin katıldığı Emek, Demokrasi, Barış Mitingi'nde Türkiye tarihinin en büyük terör eylemlerinden biri gerçekleştirilmiştir. Ankara tren garında toplanan kalabalığa iki canlı bomba ile saldırılmıştır. Bombacılarından birinin Suriye uyruklu olduğu tespit edilmiştir. Diğer intihar eylemcisi ise Suroç eylemini gerçekleştiren Şeyh Abdurrahman Alagöz'ün kardeşi Yunus Emre Alagöz'dür.²²⁰ Ankara tren garı önünde, iki farklı bölgede yapılan terör saldırısı sonucunda 95 kişi yaşamını yitirmiş, 48'i ağır toplamda 294 kişi yaralanmıştır.²²¹ Katliamın ardından ülkede üç günlük yas ilan edilmiştir.

İD Türkiye'yi 'tağut' ve 'düşman' olarak görmesinden ötürü gerçekleştirmiş olduğu terör eylemlerinde öncelikli hedefi Anayasal düzene zarar vermek, toplumun çeşitli kesimleri ile devlet arasında kin, nefret ortamı oluşturmaktır. Emek, Demokrasi, Barış Mitingi'nde yapılan terör saldırısı bu amaçla yapılmıştır.

İD, tarafından Ankara Gar'ında düzenlenen canlı bomba saldırısıyla ilgili dava 7 Kasım 2016 tarihinde görülmeye başlanmıştır. 3 Ağustos 2018 tarihinde 36 sanıklı dava karara bağlanmıştır. Sanıklar arasında dokuzu 101'er kez ağırlaştırılmış hapis cezasına çarptırılmıştır. Mahkeme 872 sayfalık gerekçeli kararını tamamlayarak İD'nin ülke içerisinde çatışma ortamı yaratarak, Anayasal düzeni yıkıp yerine radikal Selefi görüş doğrultusunda bir devlet kurmayı amaçladığı belirtilmiştir.²²²

²²⁰ Acarer, a.g.e., s.63.

²²¹ Ankara Tren Garı Önünde Patlama, 11.10.2015,

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/ankara-tren-gari-onunde-patlama-95-olu-48i-agir-246-yarali-30285510> (Erişim Tarihi: 03.09.2019)

²²² Gar Katliamı Davasında Gerekçeli Karar: Deaş'ın Amacı Kin ve Nefret Yaratmaktı, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/gar-katliami-davasinda-gerekceli-karar-deasin-amaci-kin-ve-nefret-yaratmakti-41126870> (Erişim Tarihi: 15.09.2019)

3.2.6 Sultanahmet Terör Eylemi (12 Ocak 2016)

Sultanahmet Meydanı'nda, İD militanı Suudi Arabistan vatandaşı olan 28 yaşındaki Nebil Fadli'nin turist kafilesinin arasına girerek üzerindeki bombayı infilak ettirmesiyle gerçekleşen intihar saldırısı sonucunda tamamı Alman vatandaşı 13 kişi yaşamını yitirirken, 16 kişi yaralanmıştır.²²³

Dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu tarafından yapılan açıklamada saldırının failinin “İslam Devleti” olduğu belirtilmiştir.²²⁴ 5 Ocak 2016 tarihinde sığınmacı olarak İstanbul'a gelen Nabil Fadli, Zeytinburnu Göç İdaresine giderek ikamet izni başvurusu yapmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda Nabil Fadli'nin Suriye sınırından Türkiye'ye giriş yaptığı tespit edilmiştir. Gerçekleştireceği terör saldırısı için Ankara'da keşif yaptığı daha sonradan örgütten gelen şifreli mesaj ile İstanbul'a geçtiği görülmüştür. Terör saldırısı için yabancı turistlerin sayıca çok olduğu Sultanahmet bölgesini hedef olarak belirlemiş ve terör saldırısını gerçekleştirmiştir. Almanya Başbakanı Merkel tarafından saldırı kınanmış terör konusunda ortak bir çalışma yapılması vurgulanmıştır. Ayrıca terör saldırısı her iki ülke Dışişleri Bakanlığı'nca kınanmış oluşabilecek terör saldırılarına karşı ortak hareket edilme vurgusu yapılmıştır.²²⁵

Sultanahmet terör saldırısında Suriye ve Irak vatandaşlarından oluşan dördü tutuklu olmak üzere 30 kişi yargılanmıştır. Tutuklu sanıklar ağırlaştırılmış müebbet hapis cezaları ile cezalandırılmıştır. Sanıklardan 18 kişi hakkında ise yeterli delil bulunulmadığı için serbest bırakılmıştır.²²⁶

3.2.7 Atatürk Havalimanı Saldırısı (28 Haziran 2016)

İD Türkiye'nin önemli noktalarında terör eylemleri sürdürmeye devam etmiştir. Bunlardan biri de Atatürk havalimanında yaptıkları bombalı ve silahlı terör

²²³ Acarer, a.g.e., s.63.

²²⁴ Davutoğlu Sultanahmet'teki Saldırının Faili Yabancı Uyruklu Deaş Üyesi, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160112_sultanahmet_patlama (Erişim Tarihi: 08.04.2019)

²²⁵ 12 Ocak 2016: Sultanahmet Saldırısını Suriyeli Değil Suudi Arabistanlı, <http://bianet.org/bianet/insan-haklari/175620-12-ocak-2016-sultanahmet-saldirgani-suriye-degil-suudi-arabistanli> (Erişim Tarihi: 10.09.2019)

²²⁶ Sultanahmet Davasında Karar, <http://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-sultanahmet-saldirisi-davasinda-karar-2601330> (Erişim Tarihi: 10.09.2019)

eylemidir. İD tarafından 28 Haziran 2016 tarihinde İstanbul Atatürk Havalimanı'nda terör saldırısı düzenlenmiştir. İD mensubu olduğu tespit edilen üç teröristin dış hatlar terminalinde çevreye ateş açmasıyla başlayan saldırı, teröristlerin üzerinde bulunan bombaları patlatmasıyla sonlanmıştır. Saldırıda 42 kişi hayatını kaybederken, 238 kişi yaralanmıştır. Yaşanılan süreçte terör saldırısına ilişkin haberlere yayın yasağı getirilerek ülkede bir günlük yas ilan edilmiştir.²²⁷ Saldırı sonrasında Atatürk Havalimanına çok sayıda özel harekât polisleri ile bomba imha ekipleri gönderilmiş havalimanı girişlere kapatılmıştır.

Atatürk Havalimanı'ndaki saldırı sonrası ABD, Rusya, İsrail, Mısır, Çin, İspanya, Meksika, Azerbeycan, Katar, Belçika, İngiltere, İtalya, Suudi Arabistan, Pakistan, Afganistan, Almanya gibi birçok ülke saldırı kınayan açıklamalar yapmıştır. ABD tarafından yapılan açıklamada olayla ilgili yürütülecek soruşturma kapsamında Türk makamlarıyla yakın temas halinde olunacağı açıklanmıştır. Rusya tarafından yapılan açıklamada ise teröre tepki gösterilerek Türkiye'ye başsağlığı mesajı gönderilmiştir. Nato ve AB'den yapılan açıklamalarda saldırı sonrası hayatlarını kaybedenlerin ailelerine başsağlığı dileklerinde bulunulmuştur. Türkiye ile dayanışma içerisinde terörün her çeşidiyle mücadele kararlılığı vurgusu yapılmıştır.²²⁸

Atatürk Havalimanı saldırısı dünya basının geniş yer bulmasından ötürü ülkeyi turizm alanında olumsuz etkilediği gibi spor alanında da olumsuz etkilemiştir. İstanbul'da yapılması gereken Uluslararası U20 Kızlar Basketbol Turnuvası iptal edilmiştir. Saldırı gününden bir gün sonra Mersin'de başlayacak Artistik Cimnastik Dünya Kupası'na katılması beklenen 22 ülkenin 14'ü son anda vazgeçerek turnuvaya katılmamışlardır. Ayrıca spor kulüpleri tarafından yapılacak sporcu transferleri gerçekleştirilen terör saldırısı sonrası olumsuz etkilenmiştir.²²⁹

²²⁷ Atatürk Hava Alanında Canlı Bomba, 26.06.2016, <https://www.ntv.com.tr/turkiye/ataturk-havalimaninda-canli-bomba-saldirisi-42-can-kaybi-238-yarali,VC-EiJrUx0SaUR6CqWHJFQ> Erişim tarihi 25.04.2019

²²⁸ Atatürk Havalimanı Saldırısına Dünya Böyle Tepki Gösterdi, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/ataturk-havaliman-saldirisina-dunya-boyle-tepki-gosterdi-40123593> (22.09.2019)

²²⁹ Atatürk Havalimanı Saldırısı Sporuda Etkiledi: Turnuvaya 14 Ülke Katılmayı Reddetti, <https://haber.sol.org.tr/toplum/ataturk-havaliman-saldirisi-sporu-da-etkiledi-turnuvaya-14-ulke-katilmayi-reddetti-160781> (Erişim Tarihi: 10.09.2019)

ID tarafından Atatürk Havalimanında gerçekleştirilen terör saldırısına ilişkin 36'sı tutuklu, dördü firari, 46 sanık hakkında açılan davada savcı mütalassını vererek altı sanık hakkında 46'ser kez ağırlaştırılmış müebbet ve 2 bin 150'ser yıldan 3 bin 371'er yıla kadar hapis cezasına çarptırılmasını talep etmiştir. 15 tutuklu sanığın 15'er yıl hapsini talep eden savcı, 21 sanığın ise tüm suçlardan beraatine karar verilmesini istemiştir. Yakalanamayan dört sanığın ise dosyasının ayrılmasını istemiştir. Dava süreci sonuçlanmamış olup devam etmektedir.²³⁰

3.2.8 Gaziantep Düğün Saldırısı (20 Ağustos 2016)

Gaziantep'in Şahinbey İlçesi'ne bağlı Beybahçe Mahallesi'nde yapılan bir sokak düğününde saat 22.40 sıralarında patlama meydana gelmiştir. Kına gecesinde düzenlenen canlı bomba saldırısında 30 kişi yaşamını yitirmiş, 94 kişi yaralanmıştır. Beybahçe Mahallesinde Gaziantep'li, Vanlılar, Şanlıurfa'lılar, Siirtliler bir arada yaşamaktadır. ID bu mahalleyi hedef almasındaki amaç farklı etnik kökene sahip bireyler arasında çatışma ortamına zemin hazırlamaktır. Oluşacak çatışma ortamı ile Türkiye'nin huzurunu bozmayı planlanmıştır. Dönemin Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek terör eylemini "barbar saldırı" olarak tanımlamıştır. Bazı milletvekilleri ise yaptığı açıklamalarda terör saldırısının arkasında "İslam Devleti'nin" olabileceğini söylemişlerdir.²³¹

16 Ekim 2016 tarihinde olayla ilgili başlatılan soruşturma kapsamında Gaziantep Şehitkâmil ilçesinde hücre evine yapılan operasyonda örgütün il genelindeki faaliyetlerini yürüten, lojistik takibini yapan, canlı bomba saldırılarını yöneten Mehmet Kadir Cebael etkisiz hale getirilmiştir. Bu operasyon kapsamında aynı gün başka bir canlı bomba üzerindeki patlayıcıyı infilak ettirmesi sonucu 3 polis şehit olmuştur.²³²

²³⁰ Atatürk Havalimanı Saldırısı davasında Rekor Ceza Talebi, <https://www.cnnturk.com/son-dakika-ataturk-havalimani-saldirisi-davasinda-rekor-ceza-talebi> (Erişim Tarihi: 10.09.2019)

²³¹ Gaziantep'te Düğüne Bombalı Saldırı, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-37119972> (Erişim Tarihi: 08.04.2019)

²³² Gaziantep'teki Düğüne Bombalı Saldırı Davasına Kayseride Devam Edildi, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/gaziantepteki-dugune-bombali-saldiri-davasina-kayseride-devam-edildi/929182> (Erişim Tarihi: 23.09.2019)

3.2.9 Reina Saldırısı (1 Ocak 2017)

1 Ocak 2017 tarihinde İstanbul'un en işlek semtlerinden biri olan Ortaköy'de bulunan gece kulübü Reina'ya yönelik terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Yeni yıl kutlaması için bir araya gelen farklı ülke vatandaşlarına silahla ateş açılması şeklinde gerçekleştirilen terör eyleminde 39 kişi hayatını kaybetmiş ve 70 kişi yaralanmıştır. Uzun uğraşlar neticesinde saldırıyı Tacik asıllı Abdülkadir Masharipov'un gerçekleştirdiği bilgisine ulaşılmıştır. Masharipov'un tespit edilmesi ve saldırının deşifre edilmesi ID'nin eylem yöntemi hakkında da ipuçları vermiştir. Masharipov, Özbekistan'da dünyaya gelmiştir.²³³ Kendisini militan olarak yetiştirerek 2014 yılında İD'ye katılmıştır. 2016 yılında kaçak yollarla Türkiye'ye gelen Masharipov telefonuna "Telegram" uygulamasını yükleyerek İD ile bağlantıya geçmiştir. İD'den gelen emir doğrultusunda terör eylemi gerçekleştirmek üzere gerekli lokasyon ve semt analizleri yapmaya başlamıştır.²³⁴ Neticesinde ise bu eylemi gerçekleştirmiş ve kaçmayı da başarmıştır.

Saldırı haberi dünya gündeminde geniş yer bulmuştur. ABD, Almanya, İngiltere, İsveç ve Avustralya Türkiye'de bulunan vatandaşlarına güvenlik gerekçesiyle uyarılarda bulunmuştur. İngiltere özellikle kendi vatandaşlarına Diyarbakır şehrine ve Suriye sınırına 10 kilometre yakında bulunan bölgeler ile Şırnak, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep, Diyarbakır, Kilis, Hatay, Siirt, Tunceli ve Hakkâri'ye zorunlu olmayan durumlar dışında seyahat edilmemesi uyarısında bulunmuştur. "Ayrıca vatandaşlarımız yine de ilave güvenlik önlemleri almalı ve turistler tarafından yoğun olarak ziyaret edilen bölgelerden kaçınmalı" uyarılarını da ilave etmiştir.²³⁵ Bu uyarı Türkiye'nin uluslararası alanda güvenlik anlamında itibar kaybettiğini gösteren bir durumdur.

İD tarafından Türkiye'de gerçekleştirilen saldırılar ve terör eylemleri incelendiğinde, doğrudan örgütle bağlantılı olan kişiler ile örgütün ideolojisinden ilham alarak örgütle fikir birliği içine giren ve Türkiye'yi geçiş güzergâhı olarak gören kişiler tarafından yapıldığı görülmektedir. Bu eylemlerin doğrudan örgütün

²³³ Saymaz, a.g.e., s. 245

²³⁴ Saymaz, a.g.e., s. 69

²³⁵ Reina Saldırısı, 02.01.2017, <http://www.kokpit.aero/reina-saldirisi> (Erişim Tarihi 28.04.2019)

emir komuta zinciri çerçevesinde gerçekleştirildiği ve yönetim kadrosu tarafından planlandığı konusunda net bilgiler bulunmamaktadır.

3.3 “İslam Devleti” Terör Eylemlerinin Türkiye’ye Etkileri

Irak ve Suriye’de meydana gelen her gelişme siyasi, askeri, ekonomik, sosyo-kültürel açılardan Türkiye’yi etkilemiştir.²³⁶ Siyasî istikrarsızlığın hâkim olduğu bu ülkelere kilometrelerce uzunlukta sınır hattına sahip olmasından dolayı Türkiye, göç ve güvenlik alanında da birtakım riskler altındadır. 2010 yılında başlayan Arap Baharı’nın Suriye’yi de etkisi altına alması iç savaşa neden olmuş birçok Suriyeli sığınmacı Türkiye’ye çeşitli yollardan giriş yaparak ülkede sığınmacı sorununa yol açmıştır. Özellikle ABD’nin Irak’ı işgalinin ardından ülkedeki radikal örgütlerin sayısı artmış, bu örgütler önemli bir güvenlik sorunu haline gelmiştir. Bu terör örgütlerinin yaptığı eylemler ve bu örgütlere karşı alınacak güvenlik önlemleri ise ülkeyi ekonomik anlamda olumsuz yönde etkilemeye başlamıştır. Bölgede yaşanan gelişmeler neticesinde oluşan güç boşluklarından yararlanan İD gibi terör grupları ise siyasî gelişmeleri derinden etkilenmiştir.

İD sahip olduğu devlet yapılanmasında aktif rol alan yöneticiler ve konseyler ile birlikte kurumsal bir kimlik çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmüştür. Gerek ekonomik kaynak yaratabilmesi, gerek çok rahat eylemlere girişebilmesi, gerekse de medya divanı ile eylemleri dünyanın her köşesine servis ederek korku ve şiddet siyaseti oluşturabilmesi bu kurumsal anlayışın bir neticesidir. 2014 yılında halifelik ilanı ile birlikte sahip olduğu ideolojisini küresel boyuta taşımıştır. Irak’ta başlayan toprak işgallerini, Suriye bölgesinde de devam ettirerek sınırları ortadan kaldırmıştır. Yukarıda bahsettiğimiz hususlar ile birlikte, işgal girişiminde bulunduğu bölgelerde devlet gibi hareket ederek valiler ataması İD’yi diğer terör örgütlerinden önemli ölçüde ayırmıştır.²³⁷ Eylem boyutunda tercih ettiği hedefler ile sürekli değişkenlik gösteren taktikler ülkeler açısından ciddi risk ve tehlike oluşturmuştur.

Bu risk ve tehlikelerden kuşkusuz en çok etkilenen ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Irak ve Suriye’ye kilometrelerce uzunlukta sınır komşusu olması,

²³⁶ Sandıklı, a.g.e., s.39

²³⁷ Yeşiltaş, Özdemir, Öncel, Düz ve Öztürk, Sınırdaki Düşman, s.7

örgütün yaşam ve faaliyet yerlerine yakınlığı, İD'nin insan gücü ve lojistik ağını Türkiye üzerinden kontrol etmesi, Türkiye'nin sahip olduğu coğrafi konum itibarıyla örgütün küresel bir yapıya dönüştürülmesi için hedef ülkelerden biri konumuna gelmesine sebep olmuştur.

Nitekim İD, gerek söylemi ve gerekse izlemiş olduğu stratejisi üzerinden muhtelif saldırılarla Türkiye'yi defalarca hedef almıştır²³⁸. Türkiye topraklarında 2014-2017 yılları arasında IŞİD tarafından yapılan bombalı eylemler, intihar saldırıları ve silahlı çatışmalar Türkiye'de terörü zirve noktasına çıkarmıştır. Yapılan bu terör eylemleri ülkeyi gerek güvenlik gerek ekonomik gerekse de toplumsal olarak birçok konuda derinden etkilemiştir. Eylemlerin havaalanı, tren garı ve turistik alanlarda yapılması dünya gündemini meşgul etmiş ve İtibar Enstitüsünün Raporuna göre 2016 yılında en çok itibar kaybeden ülke Türkiye olmuştur.

3.3.1 Güvenlik Etkisi

Ortadoğu bölgesinde yer alan ülkelerde meydana gelen reform talepleri Irak işgali ve Suriye'de yaşanan Arap Baharı sonrasında her iki ülkede iç savaşa dönüşmüştür. Irak ve Suriye'deki iç savaş güç boşlukları yaratarak radikal terör örgütlerinin oluşmasına ve güç kazanmasına zemin hazırlamıştır. Türkiye, Irak ve Suriye'nin içerisinde bulunduğu iç savaş ortamında oluşan terör örgütlerinden güvenlik alanında en çok etkilenen ülkelerin başında gelmiştir. Tarihsel süreç içerisinde yaşanan değişimler güvenlik alanında süreklilik arz etmeyen politikaların gelişmesine neden olmuştur. Süreklilik arz etmeyen bu politikalar güvenlik konusunda istikrarlı politikaların geliştirilmesini engellemiştir.

İD ve PKK/PYD gibi terör örgütleri Türkiye'ye karşı güvenlik kaygıları oluşturmıştır. Suriye ve Irak gibi ülkeler açısından ise Türkiye, iç işlerine karışma ve toprak bütünlüğüne müdahale etme gibi söylemleri sınır komşusu olan ülkeler arasından güvensizliğe ve çatışma ortamına zemin hazırlamıştır. Güvenlik alanında politikaların oluşturulmasını engellemiştir. İD tarafından Türkiye'nin hedef alınması, terör eylemleri gerçekleştirmesi ve gerçekleştirebilecek güçte olması Türkiye'nin güvenlik kaygılarının artmasına neden olmuştur.

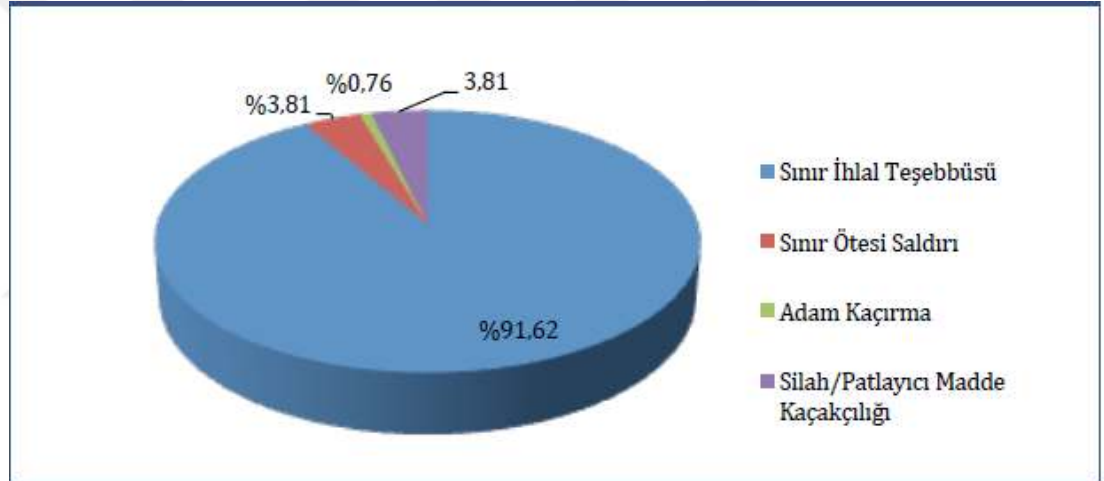
²³⁸ Yeşiltaş, Özdemir, Öncel, Düz ve Öztürk, Sınırdaki Düşman, s. 8

“İD’nin eylemsel dönüşüm sürecinde Türkiye’ye karşı oluşturmuş olduğu güvenlik tehditleri şu şekildedir:

- a. Yabancı Terörist Savaşçı Mobilizasyonu (YTS)
- b. Bombalı İntihar Eylemleri
- c. Sınır Güvenliği
- d. Sınır Ötesinden Türkiye’ye Yönelik Saldırıları
- e. Radikalleşme ve Örgütlenme” dir.²³⁹

Ayrıca sınır bölgesinde yaşanan tehdit türlerinin yüzdesel dağılımı aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik 1.2: İD’nin Türkiye’ye Yönelik Tehdit Türleri

Kaynak: Sınırdaki Düşman; Türkiye’nin Daış ile Mücadelesi, Seta, 2016 s.49

Din referanslı bir yapılanma olarak kurulan İD, medyada aktif olarak propaganda faaliyeti yapmasından ötürü dünyanın her bölgesinde her profilden “yabancı savaşçıları” bünyesine çekmeyi başarmıştır. YTS’ler örgüte katılımı Türkiye üzerinden yapmıştır. Bu kişiler arasında T.C. vatandaşlarının da yer alması ve ülkeye geri dönme ihtimallerinin bulunması, döndüklerinde eylem yapma riski sebebiyle bir güvenlik tehdidi oluşturmuştur. 20 Mart 2014 tarihinde Niğde’nin Ulukışla ilçesinde örgüte katılmak üzere yola çıkan ve polis kontrol noktasında

²³⁹ Yeşiltaş, Özdemir, Öncel, Düz ve Öztürk, Sınırdaki Düşman, s. 9

polislerle çatışan YTS'ler teröre sebebiyet vererek ülkenin güvenliğini olumsuz yönde etkilemiştir. YTS'lerin Türkiye'yi kalıcı olarak görmeleri diğer bir tehdit unsurudur. Yaşanılan bu süreçler güvenlik alanında yaşanılacak tehditleri çeşitlendirmekte ve mücadeleyi olumsuz etkileyerek güvenliğin tesis edilmesini zorlaştırmıştır.

16.06.2017 tarihinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nce paylaşılan istatistiksel verilere göre; Suriye iç savaşının başladığı 2011 tarihinden itibaren 4.957 yabancı uyruklu vatandaşın Türkiye üzerinden İD'ye katılmaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Sınır illerinde yakalanan bu kişiler sınır dışı edilmiştir. İD'nin Türkiye'de yapmış olduğu ses getirici terör eylemlerinden ve İD'i medyasında yapılan paylaşımlardan etkilenen bu kişiler ülkede terör eylemi yapılma ihtimalini güçlendirerek güvenlik alanında bir tehdit oluşturmuştur. İçişleri Bakanlığı tarafından paylaşılan Tablo 1.6'da bu kişilerin hangi ülkelere katıldıkları görülmüştür.

Tablo 1.6: Sınır İllerinde Yakalanan YTS'ler

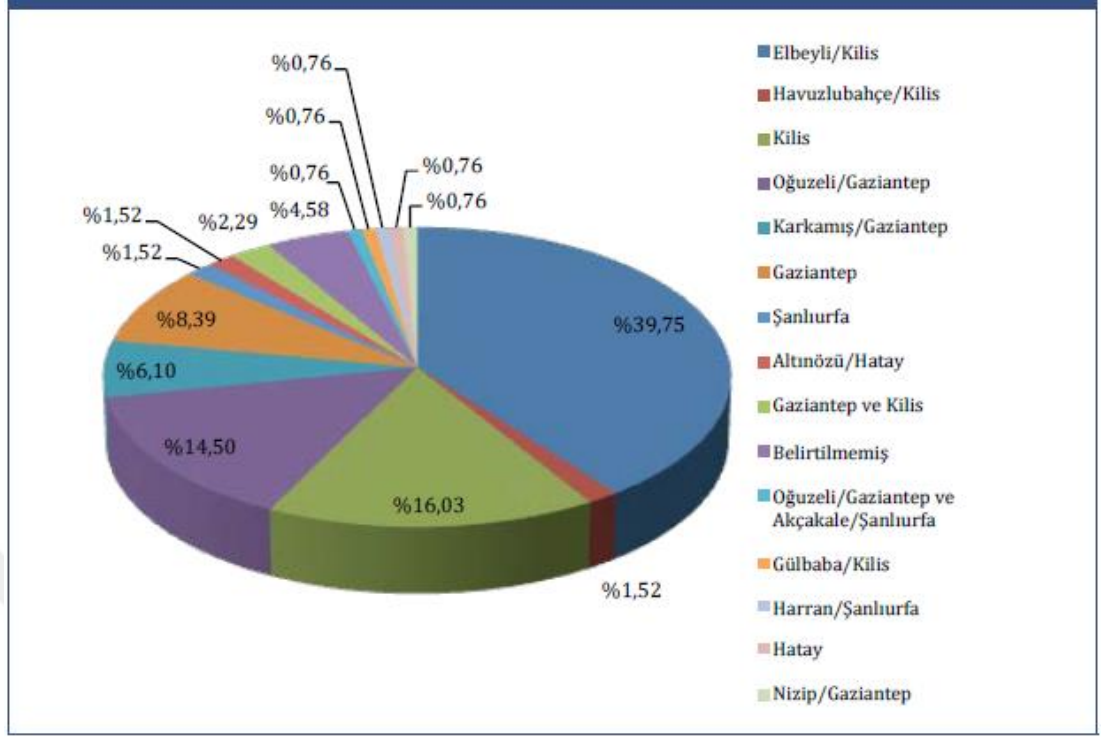
SINIR DIŞI EDİLEN / EXPULSIONS			
AB ÜYESİ İLK 10 ÜLKE / 10 PREMIERS PAYS DE L'UE		İLK 10 ÜLKE / 10 PREMIERS PAYS	
UYRUĞU / NATIONALITE	TOPLAM TOTAL	UYRUĞU / NATIONALITE	TOPLAM TOTAL
FRANSA / FRANCE	252	RUSYA / RUSSIE	804
ALMANYA / ALLEMAGNE	133	ENDONEZYA / INDONESIE	435
BİRLEŞİK KRALLIK / ROYAUME UNI	106	TACİKİSTAN / TADJIKISTAN	308
İSVEÇ / SUEDE	55	IRAK / IRAK	278
BELÇİKA / BELGIQUE	37	FRANSA / FRANCE	254
AVUSTURYA / AUTRICHE	31	AZERBAYCAN / AZERBAIDJAN	252
DANİMARKA / DANEMARK	23	FAS / MAROC	183
HOLLANDA / HOLLANDE	22	MISIR / EGYPT	150
BULGARİSTAN / BULGARIE	21	SUUDİ ARABİSTAN / ARABIE SAUDITE	141
İSPANYA / ESPAGNE	21	ALMANYA / ALLEMAGNE	133
DİĞER / AUTRE	71	DİĞER / AUTRE	2.019
TOPLAM / TOTAL	772	TOPLAM / TOTAL	4.957

Kaynak: İçişleri Bakanlığı; Türkiye'nin Deaşla Mücadelesi, Temmuz 2017, s.57

İD tarafından coğrafi alanların yakınlığından ötürü Suriye'nin Halep bölgesinden ve Irak'ın Musul şehrinden, doğrudan Türkiye'yi hedef alan, Türk şöförlerini kaçırma, füze saldırıları ve sınır karakollarına yönelik silahlı saldırılar gibi eylemler düzenlenmiştir. Örgüt bu saldırılardaki amacı sınır hattında kaçakçılık faaliyetleri için kendilerine ortam yaratmayı, yasa dışı giriş-çıkış yapabilmeyi ve Türkiye'nin sınır güvenliğini zaafa uğratmayı amaçlanmıştır. Bu alanda oluşan güvenlik risklerini azaltmak sınır hattının uzunluğundan ötürü imkânsız bir hal almıştır.

Türkiye, Irak ve Suriye ile en uzun kara sınırına sahip ülke olmasından ötürü yukarıda açıklanan tehditler arasında sınır güvenliği konusunda en çok etkilenen ülkelerin başında gelmiştir. İD'nin gerek Suriye'de gerekse Irak'ta kontrol ettiği bölgeler genellikle Türkiye sınırına yakın mesafelerdir. Bu bölgelerde örgüt, özellikle 2010 yılından başlayarak 2016 yılına kadar sınır kapılarının %90'lık kısmını terör örgütleri olan PYD-YPG ve İD'nin kontrol etmesinden ötürü; sınır hattında kaçakçılık, insan ticareti ve Türkiye'deki hücrelere lojistik desteği sağlanabilmesinin imkânı oluşmuştur. Bu imkânlar sayesinde örgüt ülkede çeşitli silahlı bombalı terör eylemi gerçekleştirebilmesine olanak sağlamıştır. 911 km uzunluğun da bulunan sınır hattı Türkiye'nin güvenlik politikalarında olumlu adımlar atmasını zorlaştırarak güvenlik alanında tehditleri arttırmıştır. Özellikle son dönemde bombalı terör eylemleri çok sayıda can ve mal kayıplarına sebebiyet vermiştir. Ülkemizde İD tarafından gerçekleştirilen Ankara Tren Garı terör saldırısının yaşatmış olduğu kayıplar ortadadır.

Grafik 1.3: “İslam Devleti” Tehdidinin Mekânsal Dağılımı

Kaynak: Sınırdaki Düşman; Türkiye'nin Daış ile Mücadelesi, Seta, 2016 s.49

Zerkavi'nin İD örgütünün temellerini atarken örgütün dağılmasını engellemek amacıyla uygulamış olduğu yöntemlerden biri de örgütü ailevi bağlar üzerine kurmasıdır. Kendisinin bir örgüt mensubunun kızıyla evlenmesi ve kendi kız kardeşini başka bir örgüt mensubu ile evlendirmesi gibi. Türkiye'de İD koluna mensup örgütün önemli isimleri üzerinde de aynı yöntemi kullanmıştır. Antep Emiri olarak bilinen ve söz konusu ilde kendini patlattığı iddia edilen Yunus Durmaz aynı zamanda Ankara Gar Katliamı'nın da faili olan Halil İbrahim Durgun ile benzer yapıda bir aile bağı kurmuştur.²⁴⁰ Bu sistemle Türkiye'de radikalleşen örgüt üyelerinin örgütsel ilişkilerini takip ve tespit edilmesi uzamış ve muhtemel bir terör tehdidi ile karşı karşıya kalınmıştır.

Suriye ve Irak bölgesinde varlığını devam ettiren örgüte yönelik ABD ve Rusya tarafından hava saldırıları ve ülke rejimlerine verilen destekler sonucunda örgütün askeri-stratejik üstünlüğünün büyük ölçüde zayıflamasına ve kaybolmasına yardımcı olmuştur. Bu bağlamda örgütün varlığını korumak ve eski gücüne ulaşmak

²⁴⁰ Acarer, a.g.e., s.36

üzere silahlı veya canlı bomba gibi ses getirecek terör eylemleri gerçekleştirmesi beklenmiştir; fakat bu olmamıştır. Bir efsane şeklinde büyüyen örgüt kısa bir sürede püskürtülmüştür. Propaganda faaliyetleri için örgütün etkin kullandığı internet ve sosyal medya hesapları üzerinden radikalleşen gruplar ses getirecek terör eylemlerine başvuramamıştır. Bu propaganda faaliyetlerinden ve İD'nin daha önce Türkiye'de yapmış olduğu başarılı eylemlerinden etkilenen kişiler, örgütün ani şekilde püskürtülmesinden olsa gerek yapılması beklenen muhtemel saldırıları gerçekleştirememiştir.

İki süper gücün önderliğinde geçen Soğuk Savaş yıllarında, ülkelerin saldırı ve eylem kabiliyetleri konusunda öngörülebilir bulunabilinirken bu durum günümüzde farklılık göstermektedir. 21. yüzyılda etnik ve mezhepsel radikal grupların artması, teknolojik imkânların gelişmesi sonucunda bu grupların saldırı ve eylem kabiliyetlerinin de sayıları ile doğru orantılı bir şekilde yükselmesi ve de bu eylemlerin öngörülemezliği tehdidin boyutunu arttırmıştır. Eylemsel boyutta sınır tanımayan, her an her yerde terör eylemi gerçekleştirebilecek potansiyele sahip İD gibi radikal oluşumlar, başta Türk halkı olmak üzere toplumların sürekli teyakkuz halinde yaşam sürmesine neden olmuştur.

Nisan 2011- Ekim 2015 tarihleri arasında Suriye ve Irak'a toplam 2.750 Türk Selefi gittiği tespit edilmiştir. O tarih itibarı ile 1.211'i çatışma alanında kalırken, 749'u IŞİD, 136'sı El Nusra'nın saflarında savaşmış 457'si ölmüştür.²⁴¹ Selefi akımlardan etkilenen ve İD'ye katılan kişilerin zamanla ailelerini de yanında götürdükleri tespit edilmiştir. Cihad meydanlarında tecrübe kazanan bu kişiler ülkemizi yakından tanıdıkları nedeniyle örgütün terör eylemleri boyutunda etkili ve hızlı hareket etmesine neden olmakta ve başarılı eylemler planlayabilmektedir.

İD, Irak ve Suriye'de petrol alanları, üniversiteler, hastaneler ve endüstriyel bölgeler gibi çeşitli kurumları ele geçirmiştir. İlgili yerlerde bulunan ve ele geçirilen radyo aktif maddelerden nükleer silah yapılma ihtimali karşısında bir güvenlik tehdidi oluşmuştur. Bu süreç Türkiye'yi de yakından ilgilendirmiş özellikle sınır

²⁴¹ Saymaz, a.g.e., s 60-61

hattında Kilis, Hatay, Gaziantep gibi illerde kimyasal silah kullanma ihtimali karşı ülke güvenliğini yakından tehdit etmiştir.

Türkiye Irak ve Suriye'ye 910 kilometrelik sınır hattına sahip olmasından kaynaklı İD gibi radikal terör örgütleri tarafından sınırların önemli bir bölümün kontrol edilmesi en başta sınır güvenliğini olumsuz etkilemiştir. Sınırların bu kadar uzun ve yakın olması terör örgütlerinin ülkeyi hedef tahtasına koymasına ve terör eylemleri gerçekleştirmesine sebebiyet vermiştir. İD tarafından 2013-2017 yılları arasında Türkiye'de gerçekleştirilen terör saldırıları güvenlik alanındaki tehditi gözler önüne sermiştir. Irak ve Suriye'nin bulunduğu iç savaş ortamında oluşan İD gibi radikal terör örgütleri Türkiye açısından uzun vadeli güvenlik etkisi oluşturmuştur. Türkiye'nin toprak ve siyasal bütünlüğünü tehdit ederek ülkeyi olumsuz etkilemiştir.

3.3.2 Ekonomik Etkileri

Ekonomi alanında uzmanlar, savaş ve barış dönemlerinde ekonomik gelişmeleri ve etkileri yakından analiz ederken terör ve terörün yaratmış olduğu ekonomik etkiler daha az önemsenmiştir. 11 Eylül 2001 yılında ABD'ye yapılan terör saldırılarının ülkeye ekonomik anlamda ciddi etkileri olmasından ötürü bu durum değişmeye başlamıştır. Terör ve terör eylemlerinin olağandışı bir gelişme olmasından ötürü ekonomide yaratacağı riski öngörmek çok zordur. Terörün meydana geliş boyutuna göre yaşanan gelişmeler ülkenin para ve maliye politikalarını olumsuz yönde etkilemiştir.

Terör eylemlerinin önceden kestirilememesinden kaynaklı olarak, yaşanabilecek olaylardan doğabilecek riskleri öngörebilmek veya tahmin edebilmek neredeyse imkânsızdır.²⁴² Olağandışı oluşan terör eylemleri ekonomiyi derinden etkileyebilir. Bu etkiler kısa vadeli ve orta-uzun vadeli olarak ayrılabilir. Terör eylemlerinde hayatlarını kaybeden insanlar, yaralanarak kurtulan kişiler, arama kurtarma çalışmaları, eylemin yapıldığı yerde bina, araç gibi çevreye verilen maddi-manevi zararlar terör eylemlerinden hemen sonra ortaya çıkan kısa vadeli etkiler

²⁴² İnönü Akgün Alp, Terörün ekonomik Etkileri, Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi, Cilt 4, 2016, s.5

olarak açıklanabilir. Turizm gelirleri, yatırım ve doğrudan yabancı yatırımları, döviz kurları, ithalat-ihracat gibi dış ticaret işlemleri, askeri harcamalar ve terör eylemleri sonucu oluşan belirsizlik ortamı terörün orta-uzun vadeli ekonomik etkilerini gösterir.

İçişleri Bakanlığı'na hazırlanan “Türkiye'nin Deaş ile Mücadelesi” adlı rapora göre Temmuz 2017 yılına kadar IŞİD tarafından, Türkiye topraklarında on intihar saldırısı, bombalı diğer eylemler ve üç silahlı saldırı gerçekleştirildi. Bu saldırılarda 10 polis memuru bir asker olmak üzere 304 kişi hayatını kaybetmiştir. 62'si polis, 7'si asker olmak üzere 1.338 kişi yaralanmıştır.²⁴³ İD tarafından tren garı, havalanı, turistik mekânlar gibi kamuya ait alanlarda yapılan terör saldırıları, ilgili yerlerde oluşturduğu maddi zararlardan verilecek hizmetleri olumsuz etkilemiştir. Ayrıca ilgili alanlardan elde edilecek gelirlerin toplamında düşürücü bir etki yaratmıştır. Meydana gelen maddi zararlar devlete maliyet oluşturacak bir unsur olmuştur.

İD terörünün ülkede ekonomik etkisinin en fazla görüldüğü alan turizm sektörü olmuştur. Türkiye'de 2014-2017 yılları arasında, tren garı saldırıları, havaalanı saldırıları, turistik yerlere yapılan saldırılar, Reina saldırısı gibi kanlı terör eylemlerinin dünya basınında geniş yer bulması, saldırılarda ağır kayıplar verilmesi nedeniyle ülkeye gelen ziyaretçi sayılarında ve gelirlerinde düşüşler olmuştur. İlgili yıllarda booking gibi otel rezervasyonu yapılan internet sitelerinde rezervasyonlar %50-%60 oranında azalmış, mevcut rezervasyonlar ise iptal edilmiştir. Turizm gelirlerindeki azalmadan etkilen birçok firma iflas etmiş ve birçok kişi işsiz kalmıştır.

²⁴³ Saymaz, a.g.e., s 71.

Tablo 1.7: Türkiye'deki Turizm Gelirleri Raporu

YILLAR	TURİZM GELİRİ (1 000\$)	ZİYARETÇİ SAYISI	ORTALAMA HARCAMA (\$)
2012	29 007 003	36 463 921	795
2013	32 310 424	39 226 226	824
2014	34 305 904	41 415 070	828
2015	31 464 777	41 617 530	756
2016	22 107 440	31 365 330	705

Kaynak: Tüik

2012 ile 2016 yılları arasında Tüik'ten alınan veriler doğrultusunda; 2012 yılından 2014 yılına kadar yukarı yönlü artış eğiliminde olan turizm gelirleri ve ziyaretçi sayıları, 2015 yılından itibaren düşüş eğilimine girmiştir. Ziyaretçi sayısında 10 milyon azalış ve bu azalıştan kaynaklı turizm gelirlerinde 9 milyar dolar civarı bir düşüş olmuştur.

İD tarafından 2015-2016 yılları arasında yapılan terör saldırısı turizm alanında yaşanan düşüşle birlikte cari açıktaki olumsuz etkilenmiştir. Türkiye'de yapılan bu tarz terör saldırıları ülkeyi küresel finans piyasalarına karşı daha kırılgan hale getirmiştir. Türkiye'nin adının terörle anılır hale gelmesi doğrudan ve dolaylı olarak yabancı yatırımcıların kararlarını etkileyerek yatırımların azalmasına neden olmuştur. 2016 yılında ülkeye giren doğrudan yabancı kaynaklar 2015 yılına göre 23 milyon dolarlık bir azalma söz konusudur. Resmi rezervler kaleminde ise 6 milyar 966 milyon dolar azalmıştır.²⁴⁴

²⁴⁴ 2016 Yılı Cari Rakamlar Açıklandı, <https://www.haberturk.com/ekonomi/is-yasam/haber/1390230-2016-yili-cari-acik-rakamlari-aciklandi> (Erişim Tarihi: 10.09.2019)

Terör eylemlerinin ekonomide yarattığı diğer olumsuz durum ise belirsizlik ortamıdır. Bu durum ekonominin tüm sektörlerinde kendisini derinden hissettirmiştir. İD terör eylemleri ve saldırıları yaşandığı 2014-2017 yılları arasında özellikle ülkenin doğu bölgelerinde yatırımlar gözle görülür bir şekilde azalmıştır. Yatırımlar da yaşanan azalma kamu harcamalarını arttırmıştır. Terör sınır hattına yakın bölgelerde yaşayan insanların istihdam olanaklarını da kısıtlayarak göçe sebebiyet vermiştir.

Terörün ekonomide bir başka etkisi işlem maliyetlerini yükseltmesidir. İşlem maliyetlerini bizzat yükselten terör değil terörle mücadeledir. Terör önceden tahmin edilemediği için nerede nasıl gerçekleşeceği konusundaki belirsizliklerden kaynaklı olarak ülke genelinde terör riskine karşı genel önlem alınması zaruri bir hal almaktadır. İD eylemleri karşısında Türkiye, örgüte yönelik çeşitli güvenlik tedbirleri almıştır. Bu tedbilerin başında Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı gibi sınır ötesi operasyonlar gelmektedir. Bu operasyonlar ile sınır hattında güvenli bölge oluşturulmuş İD gibi radikal örgütler Irak ve Suriye'nin iç kesimlerine püskürtülmüştür. Sınır operasyonlarına ilave havadan yapılan saldırılar ile terör gruplarının direnci kırılmıştır. Terörle mücadele kapsamında sınır hattında kolluk kuvvetlerinin sayıları arttırılmıştır. Sınır geçiş noktalarında kontrolün düzenli takip edilmesi, bölgeden gelebilecek terör tehdidini azaltmıştır. Terörle mücadele için kolluk kuvvetlerinin sayılarının artması ve düzenlenen operasyonlar savunma alanında askeri maliyetleri arttırmıştır.

Askeri mühimmat, teçhizat ve donanım gibi ürün kullanımları ülke ekonomisinde gider kalemlerini arttırıcı unsurlar olarak görülmüştür. Savunma ve askeri alanda oluşan bu harcamaların ülkeye ekonomik anlamda ciddi bir getirisinin olmadığı düşünüldüğünde; askeri harcamalara ayrılan kaynaklar, devletin bütçesinde eğitim, sağlık, üretim ve ar-ge gibi alanlara ayıracağı kaynakların azalmasına neden olmuştur. Ayrıca askeri operasyonlar neticesinde oluşturulan tampon bölgeler ve boşaltılan köyler, hayvancılık ve tarım alanlarını etkin olarak kullanmayı ortadan kaldırmasıyla tarım gelirlerinde ise gerilemelere neden olmuştur.

Türkiye’de yaşanan İD terör eylemlerinin ekonomi alanında getirdiği bir olumsuz yan ise yatırımcı ve tüketicilerin güvenlerine bağlı olarak alacağı kararları etkilemiştir. İD’nin Türkiye’deki terör eylemleri yatırımcı ve tüketicilerde belirsizlik düşüncesi oluşturarak alınacak yatırım kararları ile yapılacak tüketim kararların ertelenmesine sebebiyet vermiştir. Ayrıca yatırımcılar paralarını tüketimde kullanmaktansa vergi cenneti gibi ülkelere göndererek riskin daha az getirinin daha çok olduğu ülkelerde değerlendirmektedir. Ülkeden çıkan mevduatlar veya yatırıma harcamaları iktisadi anlamda sektörlerde daralmalara ve nakit döngüsünde yavaşlamalara neden olmuştur. Terör tehdidi ile yabancı yatırımcının ülkeden döviz çıkarması ülkenin döviz rezervlerinin azalmasına ve türk lirasının dolar karşısında değer kaybetmesine zemin hazırlamıştır. İthalata dayalı olan ülke ekonomisinde yaşanan kur artışları hammadde ve mamul maliyetlerini arttırmıştır. Üretim sektöründe daralmalar meydana gelerek ekonomik büyüme rakamları uzun vadede düşme eğilimine girmiştir.

3.3.3 Toplumsal Etkileri

Selefi anlayışın ülkemize girişi 1960’lı yıllara kadar uzanmaktadır. Özellikle yurt dışında Suudi Arabistan ve Mısır gibi ülkelere ilahiyat alanında eğitim amaçlı olarak giden bazı şahısların, akide alanındaki bu fikirlerini ülkemize taşınmasının Türkiye’de selefileşme eğilimi görülmesine önemli etkilerinin olduğu söylenebilir.²⁴⁵ Ülkemizde Selefi düşünceye sahip bu gruplar El-Kaide ile birlikte oluşmaya başlamış, İD terör örgütü ile birlikte şehir yapılanmaları şeklinde güçlenmeye başlamışlardır.

İl il örgütlenen Selefi gruplar Türkiye’yi “Darü’l-Harp” olarak görüyor. Yani gayrimüslimlerin hâkim olduğu, cihat ilan edilmesi gereken küfür beldesi. Bu yüzden Selefiler, Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı imamların arkasında namaz kılmıyor. Derneklerdeki mescitlerinde toplu namaz kılıyor. Mescitlerde namaz dışında gerek çocuklara gerek yetişkinlere Kur’an dersleri veriliyor. Çocuklarını okullara göndermiyorlar sadece örgüt militanı kişilerin başlarında olduğu medreselerde eğitim veriyorlar. Demokrasiyi küfür saydıkları için oy kullanmıyor, kâfirlere hizmet

²⁴⁵ Acarer, a.g.e., s. 51.

etmemek için askere gitmiyorlar.²⁴⁶ Türkiye’de özellikle küçük yaştan itibaren bu şekilde yetiştirilen çocuklar normal bir eğitim sistemi görmedikleri ve uzak kaldıkları için çocuklar üzerinde cehalet ortamı oluşturmuştur. Dini görünümlü teorik bilgilerle küçük yaştan radikal görüş ekseninde radikalize olarak gelecekte şiddete ve terör eylemlerine başvurması için hazır hale getirilmektedir.

İD amaçlarına ulaşabilmek için ekonomi üzerinden toplum yapısını olumsuz etkilemeyi planlamıştır. Türkiye’de tren garı, havalimanı, turistik yerlerde ve sınır hattında yapılan terör saldırıları ile ülkenin turizm gelirleri, ihracat gelirleri, yabancı yatırımların düşmesi gibi ülkede ekonomik sorunlar çıkartarak örgütün sahip olduğu gelir kaynakları üzerinden bireyleri örgüte çekmeyi başardığı görülmüştür. İD adına çalışan profesyonel örgütleyiciler ve geçici vaizler maddi kazanç sağlama vaadiyle örgütün ülkede radikalleşmesine ve terör eylemleri yapılmasına zemin hazırlamıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı’nın MİT’in istihbari notlarına dayarak hazırladığı özel rapora göre Türk Selefiler, 2011’den itibaren Suriye’nin cazibesine kapılmıştır. Çoğu ganimet elde etme, evlenme veya şehit olma arzusuyla cihada katılmıştır. İD’nin 2014’teki hilafet ilanı ile birlikte hayallerdeki “İslam Devleti” modelini somutlaştırması İD’ye olan bakış açısının değişmesine neden olmuştur. Müslümanların yaşadığı topraklarda İslam’ın hâkim olduğu bir yaşam sürme isteği bu modeli güçlendiren etmenlerin başında gelmektedir. İD’nin hâkimiyet sürdüğü topraklara hicret edenlere ev ve toprak tahsisi ile vatandaşlara maaş bağlanması bu modeli güçlendiren diğer etmenlerdir.²⁴⁷ Bu gelişmeler toplumda mezhepsel farklılıkların oluşmasına neden olmuştur.

Türkiye’de reel olarak Sünni-Şii gerilimi tarihsel olarak yaşanmış olsa da bugün yakıcı olarak hissedilmiyor. Suriye ve Irak’ta “İslam Devleti”nin en büyük propagandası Sünni-Şii ayrımı üzerinden şekillenmektedir.²⁴⁸ Böyle bir propaganda Türkiye eylemlerinde görülmemektedir. HDP Adana ve Mersin’deki binalarına

²⁴⁶ Saymaz, a.g.e., s 61

²⁴⁷ Saymaz, a.g.e., s 59

yapılan saldırılar, HDP Diyarbakır Mitingi, Suruç Terör Saldırısı ve Ankara Tren Garı saldırılarında Kürt kökenli insanların hedef alınmasıyla, toplumsal birlikteliği parçalamayı hedefleyen etnik kökenli bir iç çatışma ortamı oluşturmak amaçlanmıştır. Kısmen de olsa toplumun bazı kesimlerinde etnik kökenli çatışmalar yaşandığı görülmüştür. Ayrıca örgüt, Kürt kökenli insanlardan devlete karşı gelecek tepkiler sayesinde Sünni kesimde oluşabilecek hoşnutsuzluk ile örgüte Sünni kesimden militan ve finansman sağlamayı da amaçlamıştır.

İD yapmış olduğu terör eylemleri ve infaz videoları ile insanlar korku endişe hissi uyandırmıştır. Bu hislerden en çok etkilenen ülkelerin başında Türkiye gelmiştir. 2013-2017 yılları arasında ülkede yapılan terör eylemleri insanlarda endişe ve korkuyu arttırmıştır. Örgütün profesyonel örgütleyicileri ve geçici vaizleri ülkede bu durumdan faydalanarak bireysel ve kitlesel psikolojiyi kendi lehine çevirmek için radikalleşme süreçlerini hızlandırmışlardır. Yapılan sohbet ortamlarında ise ülkede dini radikalleşmeye açık şahısları İD'ye katılmaya teşvik etmişlerdir. Türkiye'de sosyal medya hesaplarında etkin kullanan örgüt 2.564 tane sosyal medya hesabı açarak ülkede radikalleşme ve İD'ye katılım zemini oluşturmaya çalışmışlardır.

Son dönemde terör örgütleri propaganda faaliyetlerini iletişim araçları üzerinden dünya geneline duyurabilmektedirler. Bu propaganda faaliyetleri benimsemiş oldukları ideolojilerini, görüşlerini, fikirlerini geniş kitlelere duyurmayı, kişileri toplumları etkilemeyi, düşüncelerini değiştirmeyi, propaganda yapana fayda sağlamayı amaçlamaktadır. İD terör örgütü de Türkiye'de yapmış olduğu eylemler ile toplum yapısını etkilemeyi, düşüncelerinin değişmesini sağlamayı amaçlasa da, Türk toplumunun sağduyulu davranış göstermesiyle örgütün amacına istenilen seviyede ulaşamadığı anlaşılmıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada terör kavramının tarihsel gelişimi ile birlikte, “İslam Devleti” terör örgütünün ortaya çıkışı, örgütlenerek gelişmesi ve Türkiye’de gerçekleştirmiş olduğu terör eylemlerinin ülkeye etkisini inceledik. Terör kavramını ve terörizmin tarihsel gelişim sürecini incelediğimiz birinci bölümde, 19. yüzyıla kadar “terör” olarak adlandırılmasa da, tarihin birçok döneminde terör olaylarının yaşandığını ortaya koyduk. Dolayısıyla dönemin şartlarına göre oluşan ve yine dönemin şartlarının elverdiği ölçüde faaliyetler gösteren terör örgütlerinin de var olduğunu belirttik ve içerisinde bulunduğumuz yüzyıla kadar bir şerit çekerek terörün bugününü izah etmeye çalıştık.

İçerisinde bulunduğumuz 21. yüzyılın en muğlak ve problemli kavramlarının başında “terör” ve “terörizm” gelmektedir. Bu problem, sosyal bilimler alanında da yoğun tartışmaların yaşanmasına neden olmaktadır. Bunun başlıca sebebi kavramın herkese göre farklı şekillerde açıklanmasıdır. Bu farklılıklar, hangi oluşumun, hangi devlet tarafından terörist bir yapılanma olarak görüleceği noktasında da farklı düşüncelerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Elbette devletlerin millî çıkarlarını ön planda tuttuğu uluslararası politikada, devletlerin terör örgütlerini ve terörist faaliyetleri tanımlaması noktasındaki farklılaşma, ulusların çıkarlarının öncelenmesi sebebiyle kaçınılmazdır. Dolayısıyla bir devletin terör örgüt olarak tanımladığı yapıyı, başka bir devlet terör örgütü olarak tanımlamayabilir; hatta bir devletin terör örgütü olarak tanımladığı bir yapı ile başka bir devlet müttefiklik ilişkisi içerisine girebilir. Buradan anlaşılacağı üzere “terör” ulusların kendisine karşı oluşan yapıları ötekileştirmesine yarayan bir kavram olarak da kullanılmaktadır.

“Terör” kavramının kullanılmaya başladığı dönemden itibaren ortaya çıkan terör örgütlerini meydana getiren başlıca sebepler üç maddede kategorilendirilebilir. Bunlar; sosyo-ekonomik şartlar, etnik problemler ve dinî farklılıklardır. Marksist-Leninist örgütler sosyo-ekonomik şartlardan doğan örgütlere, PKK gibi örgütler etnik problemlerden doğan örgütlere, “İslâm Devleti” ise dinî farklılıklardan doğan örgütlere örnek gösterilebilir. Modern terörizmin kökeni Marksist-Leninist düşünceye dayandığından etnik ve dinî temelli terör örgütlerinde de Marksist-Leninist motiflere rastlamak mümkündür. En temelde, terörizmin ortaya çıkışındaki

en önemli etken, insanların başka bir kesim tarafından ezildiğini, haklarının gasp edildiğini, hayat şartlarının kötüleştirildiğini; bu durumdan ise ancak şiddet yolu ile kurtulabileceklerini düşünmesidir.

Küresel paradigma değişimi neticesinde, ortaya çıkan örgütlerin amaçlarında da bir takım değişiklikler meydana gelmektedir. Dalga teorisine göre, örgütler amaçları bakımından dört farklı kategoride incelenebilir. Bunlar; anarşist dalga, anti sömürgeci dalga, yeni sol dalga ve dinî motifli dalgadır. 19. yüzyılın sonunda ortaya çıkan anarşist dalga, iktidardaki rejimleri hedef almıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın sonundan 1970'lere kadar devam eden anti sömürgeci dalga, self determinasyon (ulusların kendi kaderini tayin) ilkesi çerçevesinde sömürgeci devletleri ve onların kurduğu rejimleri hedef almıştır. 1970'lerden 1990'lara kadar devam eden yeni sol dalga, Marksist-Leninist ve ulusalcı temelli düşünce ile kapitalist düzeni hedef almıştır. 1980'lerin sonunda başlayıp hâli hazırda devam eden dinî motifli dalga ise, bilhassa İslâm coğrafyasında, Müslümanların kendilerine ait kaynakları Batı medeniyeti tarafından çalındığı ve sömürüldükleri düşüncesinden hareketle Batı merkezli dünya düzenini ve onların kuklası olarak gördükleri devletleri hedef almaktadır.

Çalışmamızın ana temasını da dinî referanslı terör örgütleri oluşturmaktadır. Bu bağlamda “İslam Devleti” terör örgütünün, örgütsel gelişimi 21. yüzyılda terörün geldiği yeni boyutu gözler önüne sermektedir. El-Kaide'nin ikinci kuşağı olarak ortaya çıkan “İslam Devleti”nin temelleri ABD'nin Irak işgaline dayanmaktadır. İşgal girişiminin Irak'ta merkezi otoriteyi ve orduyu zayıflatması uluslararası alanda güç boşluklarının oluşmasına neden olmuştur. Yerel halk ile birlikte işgale karşı direnişte etkin rol oynayan Tevhid ve Cihat Örgütü, İD'nin temellerini atmıştır. Bu örgüt ideolojik olarak Selefi görüşü benimseyerek Şii'lere karşı yürütmüş olduğu politikalarla bölgede mezhep çatışmalarının başlamasına zemin hazırlamıştır. “İslam Devleti”nin Irak'ta direnişin ön saflarında boy göstermesi, yerel halktan gelen taban desteğini güçlendirmiş, bazı stratejik şehirlerin örgüt tarafından işgal edilmesini kolaylaştırmıştır. Arap Baharı'nın Suriye'yi etkisi altına almasıyla birlikte “İslam Devleti” genişleme politikası güderek ülkede çeşitli bölgelerin işgal edilmesine ortam hazırlamıştır. Bölgesel gelişmeler ve mezhep çatışmaları “İslam Devleti”nin

bölgede hâkimiyetini arttıran nedenlerin başında gelmiştir. Hâkimiyet kurduğu bölgelerde işgal esnasında ele geçirilen ganimetler ve petrol rezervlerinin sağladığı avantajları sonuna kadar kullanmaları örgüte ekonomik bir güç kaynağı oluşturmuştur. Bu ekonomik güç ile örgütün kendi kendini finanse edebilmesi, merkezi bir otorite kurması, devlet tarzında yapılanarak hükmettiği alanları yerel yönetimlere ayırması örgütü diğer terör örgütlerinden ayıran önemli özelliklerin başında gelmektedir.

Suriye’de Arap Baharı etkisinde kalarak başlayan sokak çatışmalarının iç savaşa dönüşmesi, örgütün Suriye’de rahat bir şekilde terör eylemleri gerçekleştirmesine ve toprak işgal etmesine zemin hazırlamıştır. Suriye’de yaşanan bu istikrarsızlık ve kaos ortamını fırsata çeviren İD, Irak’ta olduğu gibi bu ülkede de mezhep çatışmalarının körüklenmesine sebebiyet vererek Sünni halktan taban desteği bulabilmeyi ve ileride kurmayı planladığı “İslam Devleti”nin toplumsal altyapısını oluşturmayı başarmıştır. Yerel bir örgüt olarak ortaya çıkan İD, başarılı eylemleri ile gelişim kaydederek küresel bir terör örgütü haline dönüşmüştür. El-Kaide ile güç birliği yapması örgüte kazanımlar sağlamıştır. Özetle; Ortadoğu coğrafyasında yaşanan siyasi ve politik gelişmeler örgütün güçlenmesini kolaylaştırmış; işgal girişimleri, mezhep çatışmaları ve Arap Baharı gibi gelişmeler “İslam Devleti” ilanına giden süreçte örgütün işini kolaylaştırmıştır.

Irak ve Suriye’nin önde gelen merkezlerinde güçlenen örgüt, 2014 yılında Ebu Bekir el-Bağdadi liderliğinde “İslam Devleti”ni ve sözde hilâfeti ilan etmiştir. “İslam Devleti”, bölgede saldırı gerçekleştirerek işgal ettiği alanlarda ve sonrasında hâkimiyet kurduğu şehirlerde gerçekleştirdiği eylemleri, esir aldığı kişilere verdiği cezaları, kendisine itaat etmeyenlere yönelik yaptığı katliamları tüm dünyanın görmesini sağlamak üzere sosyal medyada yayınlar yapmıştır. Örgüt, kurmuş olduğu medya divanı bünyesinden gerek sosyal medyada gerek dergi yazılarında birden fazla dilde yayınlar yaparak propaganda faaliyetini etkin bir şekilde yürütmüştür. Yapılan bu paylaşımlar, aşağı yukarı ana hatları belli olan terör örgütlerinin profillerine yeni bir eklenti olarak ortaya çıkmıştır. İşgal ettiği bölgelerde ideolojinin gerektirdiği şekilde hükmeden, sözde şariat kanunlarına göre yöneten bir örgüt-devlet doğmuştur.

Musul ve Rakka gibi büyük şehirleri ele geçirmesine rağmen bununla yetinmeyip Kerkük ve Kobani gibi bölgeleri işgal etmeye çalışması İD'nin gerilemeye başlamasına sebep olmuştur. Çünkü bu saldırılar dünyada infiale ve İD'nin durdurulmasının son derece zor bir örgüt haline geldiği düşüncesinin yayılmasına sebep olurken uluslararası güçleri İD'ye karşı koalisyon kurmaya itmiştir. Kürtlerin yaşadığı bu bölgelere yapılan saldırıların ardından, Kürtler, başta Rusya ve ABD olmak üzere bazı devletler tarafından ağır silahlarla donatılarak İD'ye karşı savaştırılmıştır. Koalisyon ülkelerinin hava destekli operasyonları ile İD püskürtülmüştür. ABD'nin YPG'yi destekleme hamlesiyle birlikte, bir terör örgütünün başka bir terör örgütüne karşı bir devlet tarafından kullanılması, devletlerin terör ve terörizm kavramlarını çıkarlarına göre tanımladığını gösteren bir örnek olarak karşımıza çıkmıştır. Bu hamlelerin ardından İD, 2017 yılının sonu itibariyle elinde bulunan son toprak parçasını da kaybetmiş, fiilen ortadan kaldırılmış ve yeraltına çekilmek zorunda kalmıştır.

“İslam Devleti”nin Irak ve Suriye'deki faaliyetleri Türkiye için birçok olumsuzluğa sebep olmuştur. Bu olumsuzlukların başında örgütün Türkiye'ye yönelik gerçekleştirdiği eylemler gelmektedir. Bunun yanı sıra Türkiye'nin İD'nin kendisini hedef almayacağı düşüncesinden hareketle örgüte karşı sert tedbirleri başlangıçta almamış olması uluslararası alanda Türkiye'nin İD ile mücadelede uluslararası camiaya yardımcı olmadığı algısının oluşmasına sebep olmuştur.

Türkiye, İD'nin kendisini hedef almayacağını düşünerek başlangıçta ciddi bir güvenlik tedbiri almamış, İD'yi 2013 yılında terör örgütü olarak tanımıştır. Türkiye her ne kadar hedef alınmayacağını düşünse de “İslam Devleti” Türkiye'yi hedef tahtasına oturtmuştur. Türkiye'deki laik sisteme karşı çıkan örgüt, bunu Türkçe olarak yayınladığı Konstantiniyye dergisinde, laiklik üzerinden yaptığı açıklamalarla belirtmiştir. Örgüt, Türkiye'yi küfür beldelerinden bir belde olarak yorumlamış ve ülkedeki Selefi görüşlü kişilerden destek istemiştir. Ayrıca, örgütün dayandığı dini ideolojiye göre kıyametten önce Hatay'ın Amik ovasında Haçlılarla Müslümanların yapacağına inanılan savaş sebebiyle Türkiye örgütün doğal ilgi alanlarının başında gelmektedir.

2011 yılından itibaren Suriye ve Irak'ta yaşanan gelişmeler Türkiye'ye mülteci akınına neden olmuştur. Örgüt, Türkiye-Suriye sınırındaki geçişkenliği fırsat bilerek kendi saflarında savaşmak için gelen yabancı cihatçıları Türkiye üzerinden transfer etmek istemiştir. Dünyanın birçok yerinden gelen yabancı savaşçılar, örgüte katılmak için Türkiye sınırını kullanmıştır. İD'nin Türkiye'nin Irak ve Suriye sınırlarına yerleşmesi ve bu sınırları kontrol etmeye başlaması, örgütün Türkiye'ye yönelik saldırılarını da artırmıştır.

Türkiye topraklarında 2014-2017 yılları arasında İD tarafından on canlı bomba saldırısı, bir bombalı ve üç silahlı saldırı gerçekleştirilmiştir. Saldırıları ağırlıklı olarak ülkenin önde gelen merkezlerinde yapılmıştır. Bu durum ülkenin uluslararası itibarını olumsuz yönde etkilemiştir. Terör eylemlerinin sivil ve yabancı turistlerin çoğunlukta olduğu bölgelerde yapılması halkta korku ve endişeyi artırmıştır. İD'nin Suriye ve Irak'ta Kürtlere karşı savaşması ve PKK'nın sivil kanadı olan HDP'nin İD'nin savaştığı PYD-YPG'ye destek vermesi örgütün HDP'yi hedef tahtasına oturtmasına sebep olmuştur. Örgüt bu yolla Türkiye'de etnik kökenli çatışma ortamı yaratmayı da amaçlamıştır. Türkiye'de yaşanan 6-7 Ekim olayları bu amaca kısmen de olsa ulaştıklarını göstermiş, toplumsal olarak ülkeyi olumsuz etkilemiştir. Özetle; İD eylemlerinin sıklıkla yaşandığı 2016 yılında en çok itibar kaybeden ülkenin Türkiye olması, "İslam Devleti" terörünün ülkeye etkisini gözler önüne sermiştir.

Türkiye'nin itibar kaybı ile uluslararası toplum nazarında güvenilir olmayan bir ülkeye dönüşmesi, ülkeyi ekonomik olarak da derinden etkilemiştir. Türkiye'de gerçekleştirilen terör eylemleri ülkede belirsizlik ortamının oluşmasına sebebiyet vermiştir. Ülkenin yatırım ve tasarruf kararlarını olumsuz yönde etkileyerek ülkeye doğrudan yabancı yatırımcı gelmesi konusunda bir risk oluşturmuştur. Artan döviz kurları ithalata endeksli olan iç piyasada maliyet artışı yaratarak tüketim oranının azalmasına neden olmuştur. Ülkenin en önemli gelir kalemini oluşturan turizm gelirleri azalmıştır. TÜİK verilerine göre, 2016 yılı itibarıyla turizm gelirlerinde %30 azalma meydana gelerek, gelirler 22.1 milyar dolar seviyesine gerilemiştir. Ziyaretçi sayısında ise %24,5'lik ciddi bir gerileme söz konusudur. Ülkenin terörle mücadele

kapsamında yürüttüğü askeri harcamaların bütçede ayrılan payı büyütmesi yatırıma yönlendirilecek payın düşmesine neden olmuştur.

“İslam Devleti” Türkiye’yi gayrimüslimlerin hâkim olduğ küfür beldesi olarak görmesinden ötürü cihat edilmesi gereken bir devlet olarak görmüşlerdir. Bu amaçla il il örgütlenmeye başlayan örgüt kendisine ait dernek, vakıf, mescit, medreseler açarak ülkede toplumsal tabana yayılmaya başlamıştır. Etnik kökenli çatışma ortamı oluşturmaya çalışsa da Türkiye’de amaçladığı zemini oluşturamamıştır.

Yapılan inceleme ve analizler sonucunda Türkiye’nin güney sınır hattında yer alan devlet dışı aktörler, başta “İslam Devleti” olmak üzere Türkiye için açık bir tehdit oluşturmaktadır. Irak ve Suriye ülkelerine 911 kilometre sınır hattına sahip olunması bu tehditlere karşı önlem alınmasını zorlaştırmaktadır. Sınır hattından gelebilecek her türlü tehdit unsuru ülkeyi gerek toplumsal gerek ekonomik gerekte güvenlik alanlarında olumsuz etkilemektedir. Türkiye’nin İD’nin faaliyetlerinden gördüğü zarar göz önünde bulundurulduğunda; Türkiye’nin uluslararası toplumun İD ile olan mücadelesine yeterince destek olmadığı, hatta örgüte yardım ve yataklık ettiği gibi tezlerin son derece tutarsız olduğu ortaya çıkmaktadır. Türkiye, İD’nin faaliyetlerinden en fazla zarar gören ülkelerin başında gelmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar,

- Acarer, E., **İŞİD ve Türkiye “Katili Tanıyoruz”**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2017.
- Bal, İ., **Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal Ve Bölgesel Deneyimler** (1.Baskı), Usak Yayınları, Ankara, 2006.
- Demirağ, D., **Kıyamet Çanı İşid ve Son Savaş**(1. Basım), İstanbul, 2015.
- Çaşın, M., H., **Uluslararası Terörizm (1. Baskı), Nobel Yayın Dağıtım**, İstanbul, 2008.
- Efegil, E., **Radikal Yoruma Dayalı Dini Terör Örgütlerinin İncelenmesi** (Birinci Baskı), Gündoğan Yayınları, İstanbul, 2018.
- Eroğlu, D., **İşid Ağları Türkiyede Radikalleşme Örgütlenme ve Lojistik**(1. Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul, 2018.
- Gürses, E., **Ayrılkçı Terörün Anatomisi/ Ira-Eta – Pkk**(1. Baskı), Bağlam Yayıncılık, 1997.
- Gerges, F., A., **İŞİD Tarihi** (1.Baskı), Çeviren; P.Turhan Özer., Doruk Yayınları, İstanbul, 2019.
- Kongar, E., **Küresel Terör ve Türkiye** (Genişletilmiş Baskı), Remzi Kitapevi, İstanbul, 2016.
- Luizar, P, J **İŞİD Tuzağı** (2. Baskı), Çeviren; Yasemin Özden Charles., İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.
- Martin, G., **Terörizm Kavram ve Kuramlar** (1. Baskı), Çeviri; İhsan Çapcıoğlu, Bahadır Metin., Adres Yayınları, İstanbul, 2017.
- Okumuş, E., **Ortadoğu ve İŞİD Gerçeği**, Ankara, 2014.

Örs, H., B., **19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler** (8. Baskı), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015.

Prashad, V., **Arap Baharı, Libya Kışı**, (1. Basım), Çevirmen; Şükrü Alpagut., Yordam Yayınları, İstanbul, 2012.

Saymaz, İ., **Türkiye’de IŞİD**, İletişim Yayıncılık, İstanbul, 2017.

Şen, Y. F., Özuyar, E., G., **Terör Ve Terörizm Üzerine** (1. Baskı), Yargı Yayınları, İstanbul, 2015.

Warrick, J., **Siyah Bayraklar: IŞİD’in Doğuşu ve Yükselişi**, Çeviri; Işık Tansel., Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2016.

Sürelî Yayınlar,

Acun C., **Neo el-Kaide: Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD)**, Seta Perspektif, Sayı: 53, 2014, s. 2.

Alp, İ., A., **Terörün ekonomik Etkileri**, Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi, Cilt: 4, 2016, s.5.

Ateş Çiftçi E., B., **İŞİD: Oluşum, Kuruluş ve Devletleşme Süreçleri**, Lectio Socialis, Sayı: 1, 2017, s.48.

Ayhan B., Çifçi M. E., **İŞİD Propaganda ve İslamofobi**, Medya ve Din Araştırmaları Dergisi, No:1, 2018, s.21.

Ayhan, H., **Terör Kavramı, Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul Özelinde Birleşmiş Milletler'in 2001 Sonrası Terör Yaklaşımı**, Güvenlik Stratejileri, , Sayı: 11, 2011, s.121-122.

Baharçicek, A., **Etnik Terör ve Etnik Terörler Mücadele Sorunu**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 10 Sayı 1, 2000, s.14.

Erdoğan Ş., Deligöz E., **Irak Şam İslam Devleti (İŞİD): Gücü ve Geleceği**, Savunma Bilimleri Dergisi, Cilt No: 14, Sayı: 1, 2015, s.13.

Erkin B., **Küresel Cihadın Ortadoğu'daki Gelişim Süreci**, Türk Akademisi Siyasal Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı, No:23, 2016, s.1.

Geyik Y., S., **İŞİD'in Toplumsal ve Küresel Dinamikleri**, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:1, Haziran 2018, s. 178.

Göksun Y., Salihi E., **Deaş'ın Medya Stratejisi**, Seta, No: 98, 2018, s.13.

Gürler R., T., Özdemir Ö., B., **“Tevhid ve Cihad Örgütü”nden “İslam Devleti”ne**, Seta Perspektif, No:60, 2014, s.2.

Gürler R., T., Özdemir Ö. B., **El Kaide'den Post-Kaide'ye Dönüşüm: İŞİD**, Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi, Cilt No: 1, Sayı: 1, 2014, s. 135.

- Gürkaynak, M., İren, A., A., **Reel Dünyada Sanal Açmaz: Siber Alanda Uluslararası İlişkiler**, Süleyman Demirel Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Dergisi, Cilt:16, Sıra:2, 2011, s.264.
- Kartal, A., B., **Uluslararası Terörizm Değişen Yapısı ve Terör Örgütlerinin Sosyal Medyayı Kullanması: Suriye’de DEAŞ ve YPG Örneği**, Güvenlik Stratejileri, Sayı: 27, 2014, s.42.
- Kaya, S., **Uluslararası Terörizmin Gelişimi ve Dini Motivasyonlu Terör Olgusu**, U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 10, 2017, s.56-56.
- Kocadağ, Y., **Selefilik: Sebepleri, Tehlikeleri ve Karşı Stratejiler**, Mezhep Araştırmaları, 2015, s.247-250.
- Kuyaksil, A., **Terör Örgütlerinin İdeoloji Unsuru Olarak Kullandığı Bazı Dini Kavramlar**, Gaziantep Polis Meslek Yüksekokulu, Sayı:1, 2014, s.79.
- Kuyaksil, A., **Terör Örgütlerinin İdeoloji Unsuru Olarak Kullandığı Bazı Dini Kavramlar**, Assam Uluslararası Hakemlik Dergisi, Sayı:1, 2014, s.86.
- Özdemir, A., Erol, H., **Küresel Terörizm ve Yoksulluk İlişkisi**, Social Science Development Journal, Sayı:3, 2018, s.436.
- Sandıklı A., Semin A., Ünal B., **Irak ve Suriye’deki Gelişmelerin Türkiye’ye Etkileri**, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, No:65, 2015.
- Sandıklı A., **Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Terörü**, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, İstanbul, 2015, s.17.
- Sever, M., Cinoğlu, H., Başbüyük, O., **Terörün Sosyal Psikolojisi**(1. Baskı), Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2010, s.50.
- Şenol D., Erdem S., Erdem E., **IŞİD: Küresel Bir Terör Örgütü**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt No: 26, Sayı: 2, 2016, s. 280-281.
- Şimşek, M., **Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma**, Akademik Bakış Açısı Dergisi, Sayı:54 2016, İstanbul, s.331.

Türkoğlu E., **Küresel Bir Terör Örgütü Olarak IŞİD’in Dijital Dergi Kullanımı: Konstantiniyye Üzerine Bir İnceleme**, Erciyes İletişim Dergisi “akademia”, Cilt No:5, Sayı: 1, 2017, s. 165.

Türkiye ve Terörizm, Türkiye Barolar Birliği, Ankara, 2006, s.142.

Vatandaş S., **IŞİD ve Türkiye’de IŞİD Tartışmaları**, İlke İlim Kültür Derneği, Cilt No:1, 2015, s.7.

Yeşiltaş M., Öncel R., **Yenilgiden Sonra Deaş Yükselişi, Çöküşü ve Geleceği**, Sayı: 226, 2017, s.8.

Yeşiltaş M., Özdemir Ö., B., Öncel R., Düz S., Öztürk B., **Sınırdaki Düşman: Türkiye’nin Daış İle Mücadelesi**, Seta, No: 65, 2016 s.8.

İnternet Kaynakları,

ABD askerleri Irak'tan Ayrıldı,

,https://www.bbc.com/turkce/haberler/2011/12/111218_iraq_usa, (Erişim Tarihi:14.04.2019).

Ankara Tren Garı Önünde Patlama , <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/ankara-tren-gari-onunde-patlama-95-olu-48i-agir-246-yarali-30285510>,

(Erişim Tarihi:03.09.2019).

Atatürk Hava Alanında Canlı Bomba,[https://www.ntv.com.tr/turkiye/ataturk-havalimaninda-canli-bomba-saldirisi-42-can-kaybi-238-yarali,VC-](https://www.ntv.com.tr/turkiye/ataturk-havalimaninda-canli-bomba-saldirisi-42-can-kaybi-238-yarali,VC-EiJrUx0SaUR6CqWHJFQ)

[EiJrUx0SaUR6CqWHJFQ](https://www.ntv.com.tr/turkiye/ataturk-havalimaninda-canli-bomba-saldirisi-42-can-kaybi-238-yarali,VC-EiJrUx0SaUR6CqWHJFQ), (Erişim Tarihi: 25.04.2019).

Atatürk Havalimanı Saldırısı Davasında Rekor Ceza Talebi,

<https://www.cnnturk.com/son-dakika-ataturk-havalimani-saldirisi-davasinda-rekor-ceza-talebi>, (Erişim Tarihi: 10.09.2019).

Atatürk Havalimanı Saldırısına Dünya Böyle Tepki Gösterdi,

<http://www.hurriyet.com.tr/dunya/ataturk-havalimani-saldirisina-dunya-boyle-teпки-gosterdi-40123593>, (Erişim Tarihi:10.09.2019).

Atatürk Havalimanı Saldırısı Sporuda Etkiledi: Turnuvaya 14 Ülke Katılmayı

Reddetti, <https://haber.sol.org.tr/toplum/ataturk-havalimani-saldirisi-sporu-da-etkiledi-turnuvaya-14-ulke-katilmayi-reddetti-160781>, (Erişim Tarihi: 10.09.2019).

Cihat Nedir, <http://www.lugatim.com/s/cihat>,(Erişim Tarihi: 01.04.2019).

Davutoğlu Sultanahmet'teki Saldırının Faili Yabancı Uyruklu Deaş Üyesi,

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160112_sultanahmet_patlam_a, (Erişim Tarihi:08.04.2019).

Deaş'ın Dijital Medya Kullanımı, <https://www.yenisafak.com/hayat/deasin-dijital-medya-kullanimi-2602113> ,(Erişim Tarihi: 25.09.2019).

Ebu Muhammed Makdisi IşİD'e Karşı Bir Cihat Teorisyeni, <https://medyascope.tv/2016/09/25/ebu-muhammed-el-makdisi%E2%80%8A-iside-karsi-bir-cihad-teorisyeni/>, (Erişim Tarihi:15.04.2019).

El Zerkavi Öldürüldü, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/el-zerkavi-olduruldu-4546500>, (Erişim Tarihi: 11.04.2019).

Eroğlu, D. Türkiye IşİD'inde Radikalleşme, <http://ayrintidergi.com.tr/turkiye-isidinde-radikallesme/>, (Erişim Tarihi:24.09.2019).

Gar Katliamı Davasında Gerekçeli Karar: Deaş'ın Amacı Kin ve Nefret Yaratmaktı, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/gar-katliami-davasinda-gerekceli-karar-deasin-amaci-kin-ve-nefret-yaratmakti-41126870>, (Erişim Tarihi:20.09.2019).

Gaziantep'teki Düğüne Bombalı Saldırı Davasına Kayseride Devam Edildi, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/gaziantep'teki-dugune-bombali-saldiri-davasina-kayseride-devam-edildi/929182>, (Erişim Tarihi: 23.09.2019)

Halifesinin Bütün Adamları..., <http://www.diken.com.tr/isidin-lider-isimleri-ve-gorevleri/>, (Erişim Tarihi:16.04.2019).

Irak İşlam Devleti Nusra Cephesi İle Birleşiyor, www.ydh.com.tr/HD11704-irak-islam-devleti-ile-nusra-cephesi-birlesiyor.html, (Erişim Tarihi: 26.04.2019)

Irak İşlam Devleti'nden IşİD'e, <https://bianet.org/bianet/siyaset/165721-irak-islam-devleti-nden-isid-e>, (Erişim Tarihi: 22.05.2019).

Irak'ta Seçim Sonuçları, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/irakta-secim-sonuclari-3818764>, (Erişim Tarihi: 22.05.2019).

IŞİD'in Dini Görüşü, Yapısı ve Yenilikçi Söylemleri

<https://www.stratejikortak.com/2017/08/isid-dini-ve-yontemleri.html>,

(Erişim Tarihi:14.04.2019).

IŞİD'in Dini Yapısı, ve Yenilikçi Yöntemleri,

<https://www.stratejikortak.com/2017/08/isid-dini-ve-yontemleri.html>,

(Erişim Tarihi:10.04.2019).

IŞİD- Düşmanları,

<https://www.stratejikortak.com/2017/08/isid-hakkinda-bilgi.html>, (Erişim Tarihi: 14.04.2019).

2016 Yılı Cari Rakamlar Açıklandı,

<https://www.haberturk.com/ekonomi/is-yasam/haber/1390230-2016-yili-cari-acik-rakamlari-aciklandi>, (Erişim

Tarihi: 10.09.2019).

49 Rehinenin 101 Günlük Serüveni,

<https://www.sabah.com.tr/gundem/2014/09/20/49-rehinenin-100-gunluk-seruveni>, (Erişim Tarihi:25.04.2019).

Neden Reyhanlı?,

<http://www.diken.com.tr/9-soruda-reyhanli-katliami/>, (Erişim Tarihi: 17.09.2019).

12 Ocak 2016: Sultanahmet Saldırganı Suriyeli Değil Suudi Arabistanlı,

<http://bianet.org/bianet/insan-haklari/175620-12-ocak-2016-sultanahmet-saldirgani-suriye-degil-suudi-arabistanli> ,(Erişim Tarihi: 20.09.2019).

Reina Saldırısı,

<http://www.kokpit.aero/reina-saldirisi>, (Erişim Tarihi: 28.04.2019).

Reyhanlı Saldırısı Faili İsim Verdi: 8 Kişi Aranıyor,

<https://www.cnnturk.com/turkiye/son-dakika-reyhanli-saldirisi-faili-soyledi-8-kisi-araniyor>, (Erişim Tarihi: 16.09.2019).

Sultanahmet Davasında Karar,

<http://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-sultanahmet-saldirisi-davasinda-karar-2601330>, (Erişim Tarihi: 10.09.2019).

Suriyede IŞİD'in Elinde Toprak Kalmadı,

<https://www.amerikaninsesi.com/a/beyaz-saray-suriyede-isidin-elinde-toprak-kalmadi/4842994.html>, (Erişim Tarihi:01.08.2019).

Suruç'taki Canlı Bomba Davası Ertelendi,

<https://www.cnnturk.com/turkiye/suructaki-canli-bomba-davasi-ertelendi>,
(Erişim Tarihi:18.09.2019).

Terör Nedir?,http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/515/teror_nedir, (Erişim Tarihi: 20.02.2019).

Tebliğ, <https://islamansiklopedisi.org.tr/teblig> , (Erişim Tarihi:01.04.2019).

Terörist Yusuf Nazık'ın İfadesi Ortaya Çıktı,

<https://www.cnnturk.com/turkiye/terorist-yusuf-nazikin-ifadesi-ortaya-cikti>,
(Erişim Tarihi: 15.09.2019).

TDK 'Terör' 2019 (Türk Dil Kurumu, Terör Kavramı

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c56accdc3d4e5.92016151, (Erişim Tarihi: 03.02.2019).

Zerkavi Ve Şiddetin Tırmanışı, Melek Ulugay,

<https://bianet.org/bianet/siyaset/165663-zerkavi-ve-siddetin-tirmanisi>,
(Erişim Tarihi:02.08.2019).

Tezler

Çiftçi, E., B., **Ortadoğu Devlet Sistemlerinde Değişim Dönüşüme Bir Örnek: IŞİD ve Devlet Anlayışı**, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, 2017.

Dede, Ö., **IŞİD Terör Örgüt'ünün Türkiye'ye Yönelik Propaganda Faaliyetleri ve Yabancı Teröristler**, Yüksek Lisan Tezi, Gaziantep Üniversitesi, 2018.

Eken, A., **Terör Örgütü IŞİD ve Bölgesel Etkileri**, Yüksek Lisan Tezi, Gazi Üniversitesi, 2017.

Gürbüz, B., **Dini Motifli ve Uluslararası Bir Terör Örgütü Olarak El-Kaide**, Atılım Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

Karakuş, S., **Işid'in/ Deaşın Tarihsel Arka Planı, Suriye ve Irak Siyasetine Etkisi**, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2018.

Körpe, A., **Güvenlik Algılamalarıyla Değişen Terörle Mücade Politikalarının Türkiye'de Uygunabirliği**, Yüksek Lisan Tezi, Yalova Üniversitesi, 2013.

ÖZGEÇMİŞ

11 Haziran 1991 tarihi, Bolu İli Gerede ilçesi doğumluyum. İlk, Orta ve Liseyi yine aynı ilçede tamamladıktan sonra, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Bankacılık Bölümüne kaydoldum. Bu bölümden 2013 yılında mezun olduktan sonra, 2014 yılından beri, özel bir katılım bankasında kobi sektöründe müdür yardımcısı olarak görevini sürdürmekteyim. 2016 yılında Beykent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında yüksek lisans eğitime başladım. Özel ilgi alanlarım spor, finansal piyasalar ve uluslararası ilişkilerdir. Yabancı dilim orta düzeyde İngilizce olup bekâr olarak hayatımı devam ettirmekteyim.

Erhan ALTUNAY